AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Fiatı : 60 Kuruş

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 57

Denizciler Caddesi
Yeni ***Matbaa*** *• Ankara*
P. K. 382 — *Tel:* 18992

Fiatı: 60 Kuruş

•

İmtiyaz ***Sahibi****:*
Metin TOKER

Yazı *İşlerini fiilen idare eden:*
Yusuf Ziya ADEMHAN

Ressam:
İzzet ÇETİN

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS
HÜSEYİN EZER

Kliğe:
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları:

5 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa): 350 lira
Kapak İçi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Nene Hatun

İsmi unutulmayacak ana

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Başka kimselerin uzun yıllar, hattâ asırlarca evvel hallettikleri bası meselelerin biz, kendileri üzerinde de değil, tarifleri bahsinde sonu gelmez, bitip tükenmez münakaşalara girmişiz, bir türlü çıkamıyoruz. Demokrasi diyoruz; dört seneden dört seneye serbest seçim yapılan bir memlekette rejim ancak demokrasidir diyorlar. Rejim demokrasi değildir ama, o laf demagojidir. Hürriyet diyoruz; hürriyetlerin bulunup bulunmadığı münakaşa edilebiliyorsa, hürriyet var demektir diyorlar. Hürriyet yok ama, doğrusu demagoji var. Münakaşası yapılan bir başka mesele, basın serbestliğidir. Basın serbestliği böyle olmaz diyoruz, böyle okur diyorlar. Olan basın serbestliği değil, sadece demagojidir. Hâkim teminatı diyoruz, hâkimin teminatı vicdanıdır diyorlar. Teminat bir yana, demagoji saltanat sürüyor. Biz? Biz kimiz? Demokratı, Halkçısı, Milletçisi, tarafsızı.. Hakikatleri gözlükle değil, çıplak gözle seyreden koca bir kütle.. D.P. nin kongresine gidiniz, aynı dertler terennüm ediliyor; C.H.P. nin tebliğlerinde şikâyet mevzuu aynıdır; C.M.P. mitinglerinde aynı şeyler söyleniyor; tarafsızlar aynı meseleleri yasıyorlar. Buna rağmen gözlüklüler ısrar ediyorlar, inat ediyorlar.

İster misiniz, şu basın hürriyetini ele alalım? Basın hürriyeti, elbette ki küfür hürriyeti değildir. Namuslara, şereflere tecavüz hürriyeti hiç değil.. Bu noktada mutabık bulunmayan yoktur. Ayrılıklar buradan ötede başlıyor. Zannediliyor ki basın hürriyeti sadece tenkid serbestliğidir. Hayır! Basın hürriyeti, tenkid eden gazetecinin sinirlerinin oyuncak haline getirilmemesi, onun bir ip cambazı haline sokulmamasıdır. • Bir memleket düşününüz; bir memleket ve bir gazete.. Gazete, tenkid yapabiliyor. Ama eğer gazeteci matbaasına geldiği zaman siyasi polisle sık sık karşılaşıyor, ikide bir kolundan tutulup savcılığa götürülüyor kendisine kızıldığı zaman hüküm giymeden zindana atılıyor, peşine hafiyeler takılıyor, telefonları dinleniyor, masum yazılarından garip mânalar çıkarılıyor,, her an kâğıdı, her an mürekkebi kesilmek tehdidi altında bulunduruluyor, gazetenin mensuplarının durup dururken ifadeleri alınıyorsa o memlekette basın hürriyetinden bahsedilebilir mi? Bir kişinin, iki kişinin, üç "kişinin bu muameleye rağmen tenkidde devam etmesi bir mâna taşır mı? Gazetecilik artık büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bir gazetenin varlığı, ancak milyonlarla ölçülebilir. Onun sahibi tehdit altında tutulursa, gazetesini çıkaramayacak halde kalabileceği ihsas edilirse, başına gelecek felâketler sayılıp dökülürse basın hürriyeti zedelenmiş olmaz mı? Suç olan ve suç olmayan yazılar arasında ciddî ve kati bir tefrik bulunmalıdır. O memlekette bazı kimselerin bası yazdan suç sayılmazken, bazı kimselerin aynı yazıları suç sayılırsa gazeteci neye dayanarak neşriyat yapabilir? Kanunlar istenildiği gibi çekilmeğe elverişliyse ve istenildiği gibi çekiliyorsa varsın "basın hürriyeti var mı, yok mu" münakaşasının devamına müsaade edilsin! Basın hürriyeti yoktur.

Roosevelt'in meşhur hürriyetleri arasında bir tanesi "korkudan azade olmak hürriyeti" idi. Her şeyin başı budur.. Demokrasinin de, Cumhuriyetin de, basın serbestliğinin de, seçim emniyetinin de, hakim teminatının da.. Gazeteci, sinirleri inanılmaz şekilde gerilmiş olarak kalmaya mahkum edilirse, gazetecilik bir macera hale getirilirse, gazetenin sahipleri, yazı işleri müdürleri, muhabirleri, muharrirleri üzerinde baskı yapılırsa, kendilerine mütenebbih olsunlar diye cezalar tayin ve tatbik edilirse "istediklerini yazıyorlar ya.." sözü demagoji olmaz da ne olur, lütfen söyler misiniz?

Arzumuz, samimi arzumuz Türkiyenin böyle bır memleket haline gelmemesidir. Bazı kimselerde bu yolda gördüğümüz istidadın bizi endişelendirdiğini ifade etmek lâzımdır. Eğer yukardaki tedbirler umumî kaide olarak caiz bulunursa sansür koymaya gazete kapatmaya lüzum yoktur. Basın hürriyetini yok etmek başka vasıtalarla da kabildir. Serbest tenkidi mütemadiyen güçleştirmek, gazeteciliği bir nevi kahramanlar mesleği haline getirmeğe çalışmak demokrasiye fayda temin etmez. Bilâkis, tamamiyle aksi yollar tutulmalı ve bunun için de ifratın tehlikesi, zararı bile eöze alınmalıdır. Demokrasi o tehlikeleri göze almak kudretine sahiptir. İngiltere korkunç bir grev içinde bulunuyor. Hükümet adamları tedbir üzerine tedbir alıyorlar. Memleket, hürriyetin bu suistimalinden inanılmaz zararlar görüyor. Ama bir kişi çıkıp da "nedir bu rezalet, geri aldım grev hürriyetini" demiyor. Zira orada biliniyor ki ifratını önliyeceğiz diye hürriyetlerin kendilerine dokunmak asıl felâkettir.

Alem aptal da, bir biz mi akıllıyız acaba?

Saygılarımızla

AKİS

Demokrasi

Adnan Menderes
Gözler ona çevrik

Son şans

Geçen haftanın sonunda İstanbulda, Bâbıâlide, valilik makamıma meşin koltuklarına rahat bir sakilde yerleşmiş iki kişi hararetli sakilde konuşuyordu. Bunlardan biri Başbakan Adnan Menderesti, öteki ise, bir Amerikalı.. Misafirin adı Seymour Berkson'du. Gazeteciydi. Amerikanın "Üç Büyükler" inden üçüncüsünün umum müdürüydü. Bu "Üç büyükler" üç havadis ajansıdır. Birincisi ve en büyüğü Associated Press, ikincisi United Press, üçüncüsü de International News Service.. Seymour Berkson Türkiyede pek az kalacaktı. Aşağı yukarı Adnan Menderesle görüşmek üzere gelmişti. İşte şimdi, mülakatını yapmakla meşguldü. Gazeteci daha sonra, Türkiye Başbakanı hakkındaki ihtisaslarını şöyle anlatacaktı:

"—Orrta boyda, zamanında tatlı ve sevimli.bir şekilde gülmesini bilen Adnan Menderes kendisine tevcih edilen bütün suallere çabuk ve tereddütsüz cevap vermiştir. Başbakanın üzerinde çizgili bir elbise ve boynunda da klasik bir kravat vardı.."

Amerikalıyı asıl alâkadar eden husus. Türkiyenin dış politikasıydı. Hükümet başkanı, durumu nasıl görüyordu ? Ortada bir çok mühim mesele vardı. Belgradda Rus ve Yugoslav liderler görüşmüşlerdi. Bir "tarafsızlık" havası esiyordu. Dört -en büyükler ise toplanmak üzereydiler. Türkiye son derece ehemmiyetli bir. bölgede bulunuyor ve büyük komşusu Rusyadan pervasız davranıyordu. Bu cesareti neye dayanıyor, Türk mille* ti neye güveniyordu? Adnan (Menderes bütün bu hususlarda Seymour Berkson'a görüsünü izah etti. Söyledikleri, milletin tamamı tarafından tasvip edilen ye desteklenen azimli politikamızın bir defa daha açıklanmasıydı. Türkiye, yalnız kaldığı zamanlarda dahi kendisini kanının son damlasına kadar müdafaa edecekti. Fakat NATO'dan anladığı, hiç bir memleketin mütecavize karşı yalnız bırakılmamasını temin edecek bir teşkilât olduğuydu. Türkiye bir "tarafsızlık" politikasına da inanmıyordu. Bilakis bu, bazı devletleri muhtemel mütecavize karşı emniyetsiz duruma düşülüyordu. Dörtlü konferans ve Silâhsızlanma müzakerelerine gelince, her şey Ruslara bağlıydı. Eğer açık ve samimi davranırlarsa, halledilemiyecek bir mesele yoktu. Avrupanın Güney doğusunda Türkiye, sapasağlam ayakta duruyordu.

Milletin hislerine tercüman olan bu sözlerin - nitekim Adnan Menderes de "bu karar bir hükümet kararı değil, Türk milletinin kararıdır" diyordu - Amerikalı gazeteci üzerinde çok müsbet tesir yarattığı muhakkaktı. Böyle bir müttefik, ancak memnunluk verirdi. Fakat Başbakanın Demokrasimiz hakkındaki fikirleri tarafsızların, muhaliflerin, hattâ pek çok sayıda demokratın hakiki arzusunun ifadesi olmaktan pek uzaktı. Bunlar daha ziyade, Adnan Menderesin şahsî görüşünü aksettiriyordu. Yahut Menderes hükümetinin görüşünü...

Makul ve muvazeneli demokrasi

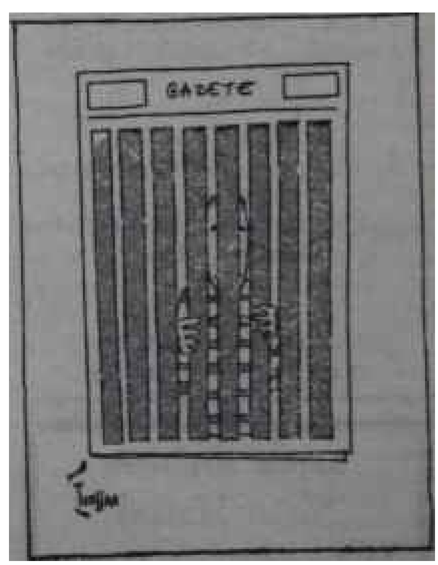
Adnan Menderes, hükümetinin gayesini Amerikalı muhatabına şöyle anlatıyordu:

"— Şimdi biz, bütün gayretlerimizi Türkiyeyi iktisadi bakımdan az gelişmiş memleket vaziyetinden kurtarıp gelişmiş memleket seviyesine ulaştırmak ve Atatürkün memleketin coğrafî vaziyetini, hususiyetlerini ve maruz bulunduğu tehlikeleri göz önünde tutarak tedricen teminini tasavvur ettiği makul ve muvazeneli bir demokrasiyi Türkiyede bir daha sarsılmiyacak şekilde yerleştirmek... hususları üzerine teksif etmiş bulunuyorum".

Mr. Seymour Berkson Amerikalı olduğu ve memleketimizin şu son on yıllık . tarihini yakından bilmediği i-, çin donup kalmadı. Ama bundan on yıl kadar evvel, şimdi karşısında bu fikri müdafaa eden sevimli insanın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden yaptığı ve zabıtlarda aynen mevcut bulunan konuşmalarından haberdar olsaydı "bu ne fark?" diye düşünmekten kendisini alamazdı. O tarihte de Türkiyede bir Başbakan vardı, ama adı. Adnan Menderes değildi. Adnan Menderes, ateşli bir muhalefet-liderinin ismiydi. Başbakan - ve onunla beraber pek çok sayıda iktidar mensubu - memleketin "coğrafi vaziyetini, hususiyetlerini ve maruz bulunduğu tehlikeleri" bahis mevzuu yaparak "makul ve muvazeneli bir demokrasi" yi hemen getirmeye imkân olmadığım, bu işin "tedricen" yapılması gerektiğini ileri sürerdi. Adnan Menderes ize bunların demokrasiyi geciktirmek için, demokrasiyi getirmemek için birer bahane olduğu hakikatini onların yüzlerine haykırırdı. Türk milleti "coğrafi vaziyetine, hususiyetlerine ve maruz bulunduğu tehlikelere rağmen" demokrasiye ve hürriyete layıktı. BİÇ kimsenin vasiliğine muhtaç değildi. Kendi kendisini mükemmelen idare edebilirdi, İş başındakiler demokrasiyi derhal gerçekleştirmeliydiler. Millet konu istiyordu. Milletin arzusunun önüne geçmek imkanı yoktu. Demokrasinin makulü, makul olmayanı; muvazenelisi, muvazenesizi bulunmazdı. Demokrasi demokrasiydi. Teminatlar rejimiydi, İnsan hak ve hürriyetlerine riayet edilen idarenin adıydı, Hükümet, türlü bahanelerle bunu bir gayrı muayyen istikbale atamazdı.

Adnan Menderesin bu sözlerini gerçekleştirmesi için Türk milleti, ilk serbest seçimde, onun partisini iktidara getiriyor; partisi de kendisini icra organının başına tayin ediyordu. Artık demokrasi yolunun açıldığı inancı yüreklere hakimdi.

Halbuki işte, Mr. Seymour Berkson'un bilmediği o hadiselerden tam on yıl sonra Adnan Menderes şiddetle hücum ettiği bir başbakanın sözlerini tekrarlıyor ve bunu hükümetinin görüsü, gayretlerinin hedefi olarak dünyaya ilân ediyordu. Demokrat

SÜTUNLAR ARASINDA

Partinin Genel Başkanı daha evvelce muhtelif vesilelerle bu gayesini "Demokrasinin iklimi" tabiriyle de ifade etmiş, "bize mahsus bir demokrasi" nin müdafaasını yapmıştı.

Demokrasi ikinci plânda

Demokrat Parti iktidarının geçen beş yıllık tarihine bir göz atmak, Adnan Menderes hükümetinin işin başında başka gayelerle kurulduğunu görmeye yeter. 14 Mayıs zaferinden sonra milletin olduğu gibi muzaffer liderlerin da kalplerini yakan ateş demokrasi ve hürriyet ateşiydi. Elbette ki büyük işler de yapmak, istiyorlardı ama, bunları bir demokrasi İklimi, bir hürriyet havası içinde gerçekleştirebileceklerinden emindiler. İdeal olan da buydu. Sonra, müşküllerle karşılaştılar. Müşküllerin bir kısmı, devlet idare etmenin müşkülleriydi. Tenkid, icradan kolaydır derler. Bu ada, devlet idaresinde de bir gerçektir, öteki müşküller ise, demokratik rejimin müşkülleriydi. Demokrasiyle hükümet etmenin, demokrasisiz hükümet etmekten çok zor olduğunu bilmeyen yoktur. Hele insanın karşısındaki muhalefet kötü bir muhalefetse - ki C.H.P. muhalefeti öyleydi - iş başındakilerin çok daha sabırlı, çok dana mütehammil, çok daha geniş fikirli davranmaları şart hale gelir. İktidarlar, demokrasilerde, bazen kötü, hattâ zararlı muhalefetlerle karşılaşırlar. Muhaliflerin tenkidleri zaman zaman yıkıcı faal alır. Bunlara katlanmak, demokratik tedbirlerin dışına çıkmak arzusunu yenmek gerekir. Kötü muhalefetleri cezalandırmaya yetkili olan millettir. Nitekim millet, dört yılın sonunda reyini o muhalefete değil, bu iktidara vermiş, Demokrat Partiyi tercih etmiştir.

Bizde sabırla geçen müddet çok kısa olmuş, iki taraflı müşküller baş gösterince Demokrasi hemen ikinci plâna atılmıştır. Tıpkı eski İktidarlar gibi yeni iktidarın da mükemmel bir bahanesi mevcuttu. Türkiye geri kalmış vaziyetteydi. Onu kalkındırmak gerekiyordu. Birinci 'hedef olarak o alındı. Kalkınma ise demokrasiyle yürümüyordu. Millete mütemadiyen hesap vermek, yapılan ve yapılacak işleri bir plâna, bir programa bağlamak zaman alıyor, hükümeti oyalıyordu. Süratle kalkınmak, hızlı, daha hızlı gitmek lâzımdı. Bunun çaresi olarak sert tedbirler, antidemokratik kanunlar bulundu. Bunların bir kısmı zaten mevcuttu ve D.P. onları kaldıracağı vaadiyle seçim kampanyası yapmıştı. Kanunlar, tedbirler kalkmadı, yerlerini daha sıkıları aldı.

Adnan Menderes hükümeti, "müstakbel kalkınmış Türkiye" nin peşindeydi. Beliren hayaller insanı mestedecek kadar parlaktı. Demokrasiden bahsedenlere "ama kalkmıyoruz..." deniliyor; insan hak ve hürriyetlerinden dem vuranlara temelleri atılan barajlar, santrallar, fabrikalar, ekilen sahalar, işleyen traktörler gösteriliyordu.

Aradan beş sene geçmişti, demokratik sahada ilerlememiş, gerilemiştik. 1950 nin arefesini her bakımdan arıyorduk. Hem de nasıl İştiyakla, nasıl hasretle.. O zamanki muhalefetin en ateşli taraftarları dahi derin bir hayal sukutu içindeydiler. 1945 den bile evvele - başka metodlarla da olsa - dönmüştük. İşte, demokrasiyi geciktirmek için iktidarların klâsik bahaneleri "coğrafi vaziyet" ler, "memleketimizin hususiyetleri", "maruz bulunduğumuz tehlikeler" yeniden karşımıza çıkarılıyordu. Halbuki biz bunları, seneler senesi o kadar çok dinlemiştik ki...

"Kalkınmış Türkiye" ye gelince... Beş yıl içinde enerjiyle çalışan Menderes hükümetleri büyük hamleler yapmışlar, müsbet işler başarmışlardı. Memlekette ette tutulur, gözle görülür bir ilerleme vardı. Ama, hayallerimizin tahakkuku için, bu beş senenin sonunda, Amerikanın 300 milyon dolarına muhtaç hale düşmüştük. O yardım temin edilmediği takdirde, son derece müşkül vaziyette kalacaktık.

Kaçırılan fırsatlar

Adnan Menderes zaman zaman mu* halefete elini uzatmıştır. Vaadlerde bulunmuştur. Ama, fiiliyata geçmemiştir. Memleketi meselâ İngiltere gibi değil de, harpten önceki Almanya veya italya gibi kalkındırmak arzusunu biç bir zaman yenememiştir. Halbuki 1950 yılının Mayıs ayında Demokrat Parti, bir demokratik memlekette düşünülebilecek iktidarların en kuvvetli ve en kudretlisiydi Milletten fedakârlık, isteseydi, millet fedakârlığa hazırdı. Muhalefet yıkıcı da olsa baltalayıcı da olsa seçimlerde Öyle bir sille yemişti ki itibarını kolay kolay tamir edemezdi. Tabii eğer Demokrat Parti, demokrasinin tahakkuku yolundaki vaadlerini süratle gerçekleştirmiş, milesseseleriyle beraber demokratik bir rejimi kur* muş bulunsaydı... Bunu yapmamış, demokrasi içinde kalkınmanın fırsatını kaçırmıştır. Adnan Menderes son şansını tamir nutkunda kullanmıştır. Bu nutuktan sonra Muhalefetin kendisine ve hükümetine açtığı geniş krediyi boşuna harcamıştır.

O talihlerde Ana Muhalefet partisi adını benimseyen C.H.P. nin Ankarada Ziya Gökalp caddesi üzerindeki sarı boyalı merkez binasında mühim bir toplantı yapılıyordu. Partinin tutumu ve politikası bahis mevzuuydu. Bazıları hareketsizlikten şikâyetçiydiler, bazıları yumuşak davranıldığını söylüyorlardı. Fakat toplantının sonunda Menderes hükümetine yeni bir bono verilmesi kabul ediliyordu. İzmir nutkundaki vaadlerin gerçekleşmesi için hükümet başkanına manevi müzaheretle bulunulacaktı. Zira pek âlâ biliniyordu ki Adnan Menderes, aklına geleni yapabilecek kudrete malik değildir. Demokrat Parti İçinde demokrasinin aydınlığını isteyenler de vardır, İstemeyenler de.. Menderesin kudreti şuradadır: kiminle birleşirse, o taraf galip gelir! Yani, bir parti kombinezonu yapmak ve kendisini yeni yolunda destekleyenleri temin etmek sorundadır. C.H.P. de, C.M.P. de bu fırsatı ona verdiler. Eğer İsmet İnönü onun arabasına bindiyse, eğer Osman Bölükbaşı onunla karşılıklı kadeh kaldırdıysa bu, D.P. Genel Başkanıma rahat bir'nefes alması ve partisindeki mutedillerle birleşerek tamirde söylediklerini tatbik etmesi içindi.. Partisi dahilindeki mutediller de onun yanında mücadeleye hazırdılar. Halbuki* Adnan Menderes samimiyetle-

Sıfatsız Demokrasi

Birkaç zaman var ki, moda kelimelerden biri de demokrasi oldu. Bakkaldan, şoförden, doktordan devlet adamna kadar herkes, en ufak işlerden en büyüğüne kadar her şeyi "demokrasi" ile halle kalkıyor.

Bakıyorsunuz filan parti kongresinde bir bakan "bizdeki demokrasi" den bahsediyor. Bir başka yerde bir basın toplantısında "hakiki demokrasi" den bahsediliyor, öteki "iklimli demokrasi" diyor. Adliye Bakam konuşuyor, örneklerin "batı demokrasileri" nden alındığını ifade ediyor. Türk Sesi Gazetesinin eski sahibi, basın işlerini tedvire memur Derlet Bakanı, Başbakanın yakın mesai arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol konuşuyor ve "bir demokrasi ülkesi" içinde sempatik ihtarlarda bulunuyor! Başbakan "makul ve muvazeneli bir demokrasi" nin "tedricen" teminini istiyor.

Elhasıl, demokrasiden bahis geçti mi, başına muhakkak bir sıfat geliyor ve bu sıfat da onu bizzat demokrasiyle alâkasız hale sokuyor.

İnsanlar Ur şeyin mahiyetini değiştirmek İstediler mi, bir sıfat ekleyiverirler. Siyasî adalet denince, onun mânası adaletsizliktir. Saf yağlar da ekseriya mahlut yağlardır.

İllallah sıfatlı demokrasiden! Şu, sadece d e m o k r a s i ' yi getirebiliyor musunuz, siz ondan haber verin.. Bıktık hakikisinden, sahicisinden, iklimlisinden, iklimsizinden...

D e m o k r a s i . . . Lûgatlerdeki mânasiyle D e m o k r a s i !... Bütün istediğimiz o..

rinden başka kusurları olmayan "11 ler" i makamına celbedip onlarla sert münakaşaya girişti, azarlamak istedi; partisinin Meclis gurubunda mevcut kanunların, sert tedbirlerin hiç birine dokunmayacağını ilân etti; mutedillerle değil, zecrî usuller taraftarlarıyla birleşti; bu arada bir gazeteci hakkında takibata mevkuf en başlandı ve Menderes davacı olduğu halde onu tâ Meclis kürsüsünden itham etti; Dr. Mükerrem Sarol ve Osman Şevki Çiçekdağı parti kongrelerine gönderip sert konuşmalar yaptırttı; hattâ bu bakanlarından birincisi "tüfeklerinin namlusundaki talim ve manevra fişeklerini çıkartıp, yerlerine hakiki mermi sürmenin zamanının geldiğini" söylemekten çekinmedi.

Bütün bunların sonunda, Türkiyeye "makul ve muvazeneli" bir demokrasinin "tedricen" getirileceği ilân olunuyordu.

Yeni kampanya

Muhalefet, özlediği demokrasiyi Menderes hükümetlerinin getirmiyeceğini artık kati şekilde anlamıştı. Şimdiye kadar, beslenilen ümidler suya düşüyordu. Yeni bir mücadele yapmak lâzımdı. O yola gidildi. Manisada bunun ilk tatbikatım gören Cumhuriyet muhabiri Kayhan Sağlamer bu taktiği şöyle tarif ediyordu: "C.H.P. kongresindeki tenkidler Başbakan Adnan Menderesin şahsında hükümet ve D.P. ye tevcih edilmişti. Aynı şey C.M.P. İL kongresi ve mitingimle de olmuştu". Bundan sonra, muhalefetin topçu ateşi Adnan Menderese tevcih edilecekti. Tıpkı D.P. nin muhalefet yıllarında bu ateşin Recep Pekere çevrildiği gibi. Eğer müşterek' bir çalışma ile demokrasinin yerleşmesi İcap ediyorsa, muhalefet "bunu Adnan Menderesten başkası söylesin" diyecek, yani D.P. kabinesini Adnan Menderesten başkasının kurmasını işbirliği için şart koşacaktı.

Memleketin, hakiki ve samimi bir işbirliği içinde tekrar demokrasi yonma dönmesi lüzumu ise aşikârdı. Tek parti devrini yeniden ihya tamamiyle imkânsızdı. Artık bu millete hiç kimse, o devri tekrar kabul ettiremezdi. Hatta en kudretli zannedilen kimseler bile...

Demokrat Partinin içinde, Menderes kıymetinde başka bir başbakan çıkabilir mi? Buna olan inancını bizzat Adnan Menderes bir ay önce Meclis kürsüsünden söyle ifade ediyordu:

"— Bir Menderes giderse, bin tanesi çıkar.."

Bunun'doğru olduğundan şüphe edilemez. Ama AKİS daima, bütün aksi görünüşe rağmen, biri D.P., öteki C.H.P. içinde samimi surette anlaşmaları kabil Ve memleketin iyiliği İçte şart iki kişi varsa bunların Men deras ile inönü olduğuna dair kanaa tini belirtmiştir. Şimdi, bu işbirliğinin imkânsız hale yaklaşması karşısında duyulacak üzüntüyü saklamaya imkân yoktur. Halbuki İnönü ve Menderes on sene evvel başladıkları işi beraberce tamamlayabilirlerdi. Memleketin, bütün milessese ve teminatlariyle demokratik bir idare altında şimdikinden de hızlı kalkınmasının kabil bulunduğuna niçin inanılmak İstenmiyor? Niçin D.P. Genel Başkanı kendi partisi içindeki itidal unsurlarına dayanarak politikasını tanzime yanaşmıyor?

Milletlerin tarihinde memleketlerini zecri usullerle kalkındırmaya çalışanlar eksik değildir. Hiç biti payidar olmamıştır. Buna mukabil milletlerini demokrasi ve hürriyete kavuşturanlar ebediyen baş tacı edilmişlerdir. Hele bunların ikisi bir arada kabilken...

D.P.

Karşılama töreni
Minarede D.P.

Hem giderim...

Cuma günü sabahleyin, pek erken bir. saatte, iki üç otomobillik bir kafile Ankaradan süratile ayrılıyordu. Kafilenin en önündeki araba, kırmızı plâka taşıyordu. İçinde Adnan Menderesin ideal arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol vardı. Onunla beraber bir iki milletvekili, bir iki gazeteci de Ege bölgesinde dolaşmaya gidiyorlardı. Orada burada Demokrat Parti il kongreleri yapılacak, Devlet bakanı hazır bulunacaktı. Nitekim ilk olarak Denizli kongresine katildi. Fakat konuşmadı.. Daha doğrusu, bir kaç mutad lâf söyledi. Halbuki bir hafta evvel Konyadaki il kongresinde müthiş bir nutuk irad etmiş, nutkunu radyolar Türkiyenin her tarafına yaymışlardı. Seyahatinin ufak tafsilâtı da dinleyicilere bildirilmiş, bakan bandolar ve askeri kıtalarla karşılanmış, valiler vilâyetleri hududuna kadar gelmişlerdi. Konyalıların pek çoğu gelenin Devlet Bakam değil, Devlet Başkam olduğu zehabına kapılmıştı.

Adnan Menderesin yakın mesai arkadaşı, Ankaradan Denizliye müteveccihen hareket ederken içten içe üzgün görünüyordu. Ege de yurdun bir parçasıydı ve o havalideki Demokrat Parti kongrelerinde bulunmak bir şerefli vazifeydi. Ama aynı esnada İstanbul, hummalı bir şekilde kongresini yapmaya hazırlanıyordu. Dr. Sarol İse bir Ege vilâyetinin değil, İstanbulun milletvekiliydi. Üstelik İstanbul teşkilâtını da elinde tutan insan olarak şöhret yapmış, geçen yaz büyük bir faaliyet göstererek "nüfuz tacirleri" ni haysiyet divanları kararıyla partiden ihraç ettirmişti. Gerçi o yandan bu yana teşkilât altüst olmuş, hizipler ve mukabil hizipler birbirleriyle mücadeleye girişmişlerdi ama. Dr. Sarol ipleri elinde tuttuğu kanaatindeydi. Nihayet üzülmesine bir sebep daha vardı: Başbakan İstanbulda bulunuyordu. Buna rağmen kendisi İstanbula değil, Ege bölgesine hareket zorunda kalıyordu. Zira İl kongresine kadar seçim bölgesine gelmemesi uygun görülmüştü.

Köprülü vaziyete hâkim

İstanbulda muhtelif hizipler, muhtelif isimler altında çarpışıyordu. Sarolistler deniliyordu, Yamanistler deniliyordu. Sarolist veya Yamanist, bilinen hakikat bu hiziplerin doğrudan doğruya D. P. ye zarar verdiği idi. İstanbul Büyük Kongreye en çok delege gönderen ildi. Eğer İstanbul delegeleri bir Genel Kurul adayını desteklerse, adayın kazanma şansı artıyordu. Geçen yaz Adnan Menderes, refakatinde Dr. Mükerrem Sarol bulunduğu halde İstanbula gitmişti. Seçimlerden yeni çıkılıyor ve Büyük Kongrenin toplanacağı rivayetleri dolaşıyordu. Teşkilâtta büyük bir temizlik yapıldı. Temizliği idare eden Dr. Saroldu. Fakat bu temizlik hem küçük kademelerden ileri gidemedi, hem de karışıklık doğurdu. Bu yazın başında Eminönünde, Adalarda kongreler döğüş meydanı haline geliyordu.

Bu sırada D. P. Genel Merkezinde bir değişiklik olmuştu. Dışişleri Bakanlığından alman Prof. Fuad Köprülü parti işlerini daha sıla tutmuş ve resen harekete başlamıştı. İstanbulda karışıklık il İdare kuruluna da sirayet edince ve bu kurul istifasını verince mutemed adamlarından İstanbul milletvekili Firuzan Tekili oraya göndermiş ve kendisine geniş selâhiyet tanımıştı. Bir kaç gün son-

Hukuk yerine guguk

Bütün Batı demokrasilerinde bir İnsan politikacı oldu mu, hangi meslekten gelmiş bulunursa bulunana hukuki konuşmaya çalışır. Zira hukuk, devlet idaresinin temelindedir. Güler misin, ağlar mısın bilinmez ama her ne hikmetse bizde bazı hukukçular dahi politikaya atıldıkları gün hukuk bilgilerini politika kapısının dış tarafında bırakmayı mecburi sanıyorlar. Şimdi şu satırları dikkat ve dikkatten de fazla ibretle okuyunuz:

"— Son zamanlarda bililtizam ortaya atılan ispat hakkı mevzun nedir? Vatandaşları gırtlak gırtlağa getirecek bir vaziyet yaratmaya müsaade edemeyiz. Muhalefet, vatandaşları birbirine boğazlatmak mı İstiyor? Birisi kalkıp husumet beslediği komşusunun bir kusurunu bulacak, bütün dünyaya ilân edecek, ondan sonra hakaret gören mahkemeye gitti mi, ispat edeceğim diye ortaya çıkacak..."

İspat hakkını bu şekilde anlayan adam kim ? Okuması yazması olmayan biri mi, bütün bilgisi kulaktan kapma bir yan münevver mi, yoksa hadiselerden habersiz bir Merihli mi? Hayır.. Bu zat Temyiz Başkanlığı yapmıştır, bu zat Adalet Bakanlığında bulunmuştur, bu zat Türkiye Büyük Millet Meclisinin Adalet Komisyonu başkanıdır. Bu zat Halil özyörüktür ve yukarıdaki sözleri • Zafer gazetesinin bildirdiğine göre - Denizlideki D. P. il kongresinde söylemiştir. Bütün bakanlar İçinde, bakanlara yapılacak isnatların ispatını isteyen tasarının aleyhinde bulunan tek bakan olan Dr. Mükerrem Saroun başkanlığını yaptığı bir kongrede...

Halil Özyörük, kabulü istenilen ispat hakirinin, söylediği ispat hakla olmadığını bilmez mi? Elbette ki bilir... 11 genç demokrat milletvekilinin tasarısı, kendi komisyonuna havale edilmiştir. Halil Özyörük, bahis mevzun olanın "komşusunun kusurunu ispat" değil, bakanların vazifelerine ait kusurlarının ispatı olduğundan haberdar değil midir? Elbette ki haberdardır.. Hattâ yeni bir kanun maddesi de getirilmediğini, sadece kanunun tanıdığı bu hakkı yok eden bir tevhidi içtihat kararının kaldırılması talebinde bulunulduğunu farketmemiş midir? Elbette ki fark etmiştir...

O halde?

ra da bizzat kendisi, oğlu Orhan Köprülüyle beraber "hadise mahalli" ne gelmişti. Orhan Köprülü İyi yetişmiş, particiliği partizanlıktan ayıran bir gençti. Babasına yardımcı oldu. Baba oğul kolları sıvadılar ve yaraya neşter vurdular. Muhtelif eller, teşkilâtı karıştırıyordu. Şunun veya bunun adamları kademelerde yer almışlardı. Akrabalar, eşler,'dostlar kullanılıyordu. Köprülü duruma hâkim oldu. Haysiyet divanı bir kaç ihraç kararı verdi, buna mukabil geçen senek! temizlikten zarar görmüş bulunanların hakları iade edildi.

Gazeteler Sarol taraftarlarının mağlûp olduğunu yazıyorlardı. Bu sırada Devlet Bakam, Eğeye gönderilmişti. İstanbul il kongresi 12 Haziranda yapılacağı halde hazırlıklara karışamıyordu. Uzakta, seyirci vaziyetindeydi. Kongrede tabii delegeler de seçilecekti. Adnan Menderes, Fuad Köprülüyü tamamiyle destekliyordu.

Başbakan İstanbulda esas itibariyle dinleniyordu ama bu, temaslar yapmasına mani olmuyordu. Bir çok kimse, başı nihayet dinç kalan D. P. Genel Başkanına bazı hakikatleri izah ediyor, bilmediği bir takım hadiseleri haber veriyordu. İstanbulda "halkın nabzı" daha iyi hissediliyor, iktidarın hareketlerinin tesiri âdeta gözle görülüyordu. Parti, bir zamanlar en kuvvetli olduğu İstanbulda pek çok şey kaybetmişti. Bunun bir sebebi bulunmak gerekirdi.

Pazar günü toplanacak olan İstanbul kongresine başkanlık için muhtelif adayların isimleri üzerinde duruluyordu. Bunlar hep Sarolistlere karşı mücadele eden şahıslardı. Fakat Genel Merkez, daha "tarafsız" birinin bulunmasını istiyordu. Adı geçenlerden biri de Millî Savunma Bakanı Ethem Menderesti. Her halde kongrenin sükûnet içinde cereyanı sağlanacaktı. Hattâ müstakbel idare kurulunu teşkil edecek zevatın da bizzat Genel Merkez mensupları tarafından - yani Fuat Köprülü • vize edilmesi yolunda temayül mevcuttu. Eski il idare kurulu pek çok itiraza uğramıştı. Bunun son misali Adalar kongresinde kendini belli etmişti. İlçenin ilk kongresi, bazı mahalli kongrelerin gayrımeşru addedilmesi dolayısiyle kavgalı geçtiği halde haftanın başında yapılan ikinci kongrede mahallî kongreler meşru sayılmış, toplantı sakin cereyan etmiş, delegeler eski il idare kuruluna çatmışlardı.

il kongresinde İstanbul milletvekillerinin hemen hepsi bulunacaktır. Bu sıfatla Dr. Mükerrem Sarol da hiç olmazsa 12 Haziranda İstanbula gitmek istemektedir. Fakat "Eğedeki tetkikler" ini o tarihe kadar tamamlayıp tamamlayamıyacağı tabii bilinmez!

Büyük Kongre mi?

Demokrat Parti kongreleri yurdun her tarafında böyle heyecanlı bir hava içinde cereyan ederken, hatıra

Neyi İspat?

Beyanat Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağa aittir ve hemen bütün gazetelerde çıkmıştır. Şimdiye kadar, eğer yanlışsa tekzip olunur diye bekledik; fakat kimse tekzip etmedi. Zaten bahis mevzuu sözleri bakana atfen bütün muhabirler bildirdiklerine göre Osman Şevki Çiçekdağın onları söylemiş bulunduğuna şüphe yoktur. Hadise Demokrat Partinin Ankara il kongresinin son günü cereyan etmiş ve toplantıya başkanlık yapan Adalet Bakanı irad buyurduğu kapanış nutkunda her şeyin mükemmel olduğunu bildirmiştir. Hâkim teminatı mı ? Mükemmeldir. Zira teminat hakimin vicdanındadır. Basın hürriyeti mi? Mükemmeldir. Ve Osman Şevki Çiçekdağ işin o kısmında, takibata uğrayan gazetecileri kastederek bunların yalan yazdıklarını, küfrettiklerini, iftira savurduklarını iddia etmiş:

"Yazmakla olmaz, yazdıklarım ispat etmeleri lazımdır..." demiştir.

Pes doğrusu!

Kanunun ispat hakkı tanımadığını Adalet Bakanı bilmiyor mu? Osman Şevki Çiçekdağ habersiz mi ki meselâ kendisi hakkında bir isnat yapılsa mahkeme isnadın ispatı hakkını vermeksizin isnadı yapan gazeteciyi mahkûm eder? Vesika neşreden gazetecilerin hüküm giydiklerini, vesikada Ortaya atılan hususların, bırakınız İspatı, tahkik dahi olunmadığını hiç duymamış mıdır? Bunun için gazetelerin havadis kısmını okuması kafidir.

Neyi isbat beyfendi? Biz de "yazmakla olmaz, yazılanın ispat edilmesi lâzımdır" diye feryat ediyoruz. Dinleyen kim? Bizzat Demokrat Partinin içinden çıkan 11 kişi bu hakkın verilmesini istemiyor mu? Hem İspat hakkı tanıma, hem de kongrede nutuk çekerken gazetecilere hücum edip, onları yazdıklarım ispat edemeyen kimseler gibi göster.. İyi iş doğrusu!

Tarafsızlar, münevver demokratlar, halkçılar, millet partiller aylardan beri hep bunun İçin mücade'e etmiyor muyuz? Yoksa Adalet Bakanının bu mücadeleden de mi haberi yok?

Biraz insaf, lütfen! İz'anlamızla olsun alay etmeyiniz. Bari onları rahat bırakıma.

bir sual geliyordu: Büyük Kongre nihayet yapılacak mı?

İktidar partisi, kongresini üç yıldan beri tüzüğünün şarttı hükmüne rağmen yapmamıştı. Şimdi, il kongreleri sona eriyordu. Delegeler seçilmişti. Fakat Genel İdare Kurulu henüz bir tarih açıklamamıştı. Halbuki bu tarihin, Kongreden 40 gün evvel ilânı gerekiyordu. Ortaya bir takım rivayetler çıkmıştı. Temmuz ayından bahsediliyordu. Bir diğer ihtimal ise sonbahardı. Ancak bundan bir müddet evvel gene böyle şayialar çıkmış, hattâ hazırlıklara başlanılmış, sonradan Kongrenin gelecek seneye bırakıldığı bildirilmişti. Gelecek senelerin sonu gelmiyordu.

Pek çok partilinin, iki mevzuda tarafsızların ve muhaliflerin ekseriyeti gibi düşündüğü bütün kongrelerde göze çarpıyordu. Bunlardan biri demokratik rejimdi. Menderes hükümetlerinin bu vadidedi çalışmaları tatmin etmiyordu. Demokrat Parti başka vaadlerle işbaşına getirilmişti. Şimdi partililer dahil, herkes bunların tahakkukunu bekliyordu. Bu bakımdan, Dr. Mükerrem Sarolun başkanlığında toplanan Denizli kongresinde bir delegenin yaptığı tenkid sen derece alaka çekicidir. Bu delege şöyle demiştir:

I— Demokrat Parti bu kanun ve tedbirlere baş vurmak ihtiyacında değildir. Zira Demokrat Parti memleketimizde demokratik rejimi tesis eylemek vazifesini de omuzlarına yüklemiştir. Antidemokratik kanunları ilga etmek yerine onları kullanmak, antidemokratik tedbirlere tevessül etmek yoluna gitmiyelim. Muhalefete karşı toleransın azamisini gösterelim. Bize yakışan budur. Muhalefet hattı hareketinin cezasını 1954 de olduğu gibi bu gidişle daima görecektir.'

8u sözleri duyan Dr. Sarol, hiç şüphe yok, D.P. li delegenin AKİS'ten parçalar okuduğu zehabına kapılmıştır. Tabii böyle düşünmekle yanılıyordu. Bilâkis AKİS, demokratlar dahil, milletin ekseriyetinin İdelerine tercüman oluyordu.

Şikâyetleri duyan tek demokrat Bakan, Menderesin ideal arkadaşı Dr. Sarol değildi. Her D.P. kongresinde demokratik mevzuda hükümetin siyaseti ve takip edilen yol sert tenkidlere yol açıyordu.

İkinci mevzu, hayat pahalılığıydı. Memlekette kalkınmayı inkar eden yoktu. Ama kalkınan daha ziyade muayyen kimseler oluyordu. Buna mukabil az gelirliler, harp senelerinde olduğundan bile zor şartlar içindeydiler ve hayat pahalılığı bellerini fena halde büküyordu. Bir tek D.P. kongresi yoktu ki bir kaç ses birden hayat pahalılığından şikâyet etmesin.. Kalkınmanın, milletin heyeti umumiyesini daha az sıkacak tarzda gerçekleşmesi de Menderes hükümetinden istenilenler arasındaydı.

Bırakınız 1950 yi, 1954 e nazaran dahi Demokrat Partinin kendi saflarındaki gayrı memnunların adedi artıyordu. Artış nisbeti, milletin heyeti umumiyesi içinde ise daha da yüksekti. Gerçi D.P. nin kotası düşerken, C.H.P. ninki yükselmiyordu ama demokratlar 1950 de halkın kendilerine sevgisinden ziyade iktidara küskünlüklerinden faydalandıklarını elbette ki unutmamışlardı.

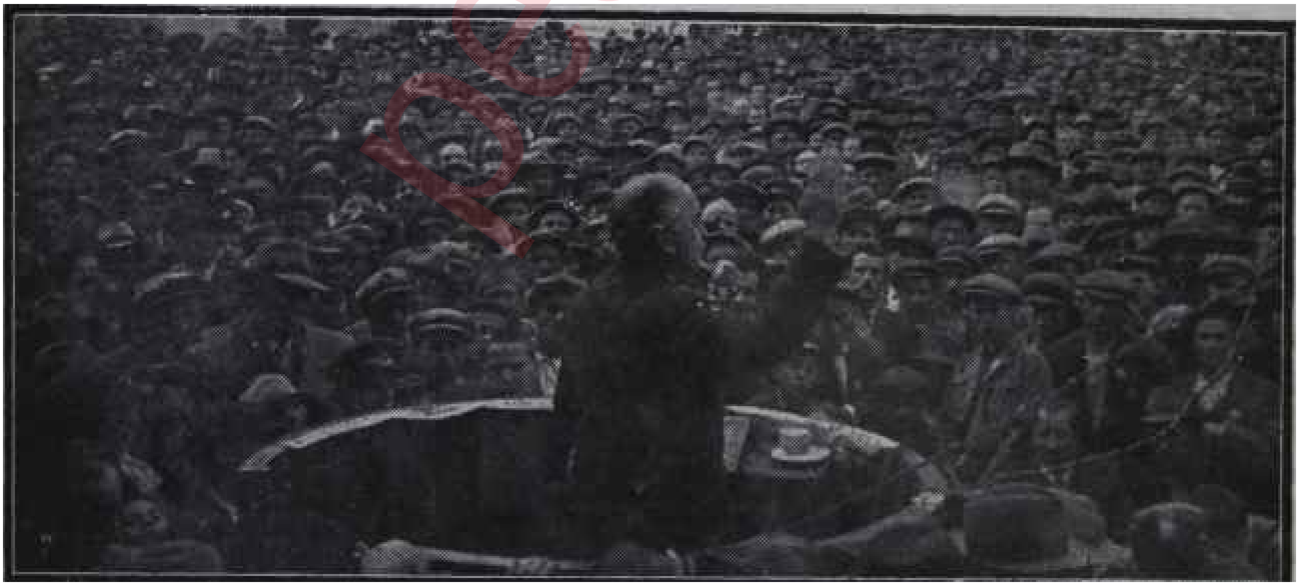
Büyük şehirler ve büyük merkezler gözle görülür şekilde Demokrat Partiden uzaklaşıyordu. Parti, Büyük Kongresini toplamaya her zamankinden fazla muhtaçtı, Liderin - Adnan Menderesin - etrafına, kendisine yeni bir ruh haleti verecek insanların getirilmesi zaruret halini alıyor ve Partinin demokratik tarzda İktidarda kalmasiyle alâkalı duruma geliyordu.

C. M. P.

Miting kampanyası

Du ayın 19 unda, yurtta bir C. M. P. günü yapılacağından bahsetmek hata olmaz. O tarihte tam sekiz vilâyetin kongresi vardır. Bu kongreleri mitingler takip edecek ve Cumhuriyetçi Millet Partisinin hatipleri halka, Demokrat Partiye rey vermekle niçin yanıldıklarını anlatıp, gelecek seçimlerde iktidarı değil, muhalefeti gözetmelerini istiyecekler. Bu sekiz vilâyet Bursa, Kayseri, Antalya Gaziantep, Maraş, Kastamonu, Ankara ve Eskişehirdir. Fakat partinin asıl alâka uyandıracak toplantısı 13 Haziranda Kırşehirde yapılacak ve bütün "primadonna" lar orada söz alacaklardır. Kırşehire, gazetecilerin de dahil olacağı büyük bir kafile halinde gidilecek ve İhtimal ki miting bütün bir gün fasılasız devam edecektir. C.M.P. memleket çapında geniş bir kampanyaya girişmiştir.

Bu faaliyetin ilk neticesi 27 Haziranda Ankarada, muhtemelen Cebeci sinemasında alınacaktır. Partinin Büyük Kongresi o tarihte bağlıyacak ve üç gün devam edecektir. Cebeci sinemasının seçilmesindeki Mi sebep, kapıların mazbut bulunmasıdır. C.M.P. li liderler, kongrelerine delegelerden başkalarının da "merak saracaklarından" endişe duymaktadırlar. Büyük kongre her şeyden evvel ateşli konuşmalara sahne olacak ve C.M.P. nin mücadele gayesi belki bir tebliğle ilân edilecektir. Bu bir "Husumet andı" olmıyacaktır, ama ihtimal ki bütün vatandaşlar demokrasiyi gerçekleştirmeye yanaşmıyan-

Ahmet Tahtakılıç konuşuyor
Kanlı, canlı bir parti

lara karşı kanun dairesinde birleşmeye davet edilecekler ve C.M.P. bahis mevzuu olan rejim meselesi olduğundan elini diğer muhalefet partilerine uzatacaktır. Cumhuriyetçi Millet Partisi eski Millet Partisi gibi artık irticaın i'si ile dahi itham olunamıyacağından bir işbirliği, eskisi kadar anormal değildir, eskisi kadar gayrımuhtemel sayılmamalıdır.

Zaten İrtica unsurları, biraz da kedinin yokluğundan istifade eden fareler gibi partinin içinde cirit atmaya başlamışlardı. Kediler, Ahmet Tahtakılıçlar, Osman Bölükbaşılar yerlerini alınca, yeni partide işi sıkı tutunca fareler kaçışıvermişlerdi.

Yumuşak muamele

Doğrusu istenilirse bir müddetten beri yurttan asıl faal olan muhalefet C.HP. değil, C.M.P. muhalefetidir. Buna rağmen D.P. nin topları hep Halk Partisine ateş etmekte, öteki partiyle meşgul dahi olmamaktadır. Topların ateşi kesilince de Ana Muhalefet partisi içinde patlak veren ihtilâflar körüklenmekte, kalenin dahilden fethine çalışıldığı hissi uyandırılmaktadır. Her halde, ele alınan İnönü ve C.H.P. dir. Bir zamanlar ortaya çıkarılmış olan "muvazaa ile parti kurmak" isnatlarına perde çekildiği gibi C.M.P. li liderlerin ispatlı vesikalı ve son derece şiddetli ithamları karşısında D.P. kendisini müdafaa dahi etmek niyetinde görünmemektedir. Bunun sebebi nedir?

Kendisine bu sual sorulan C.M.P. Genel "Başkam Ahmet Tahtakılıç'ın fikri şudur: "— Yenmek için ayırmak lâzımdır.. Tek lokma, iki lokmadan daha rahat çiğnenir. Bir rakibin hesabı görülünce ötekine dönmek, ikisine birden hücumdan akıllı iştir.. Aklanmıyoruz ve mücadeleye hazırız.. Muhalefet partileri beraberce teminatlı bir demokrasi için çalışmalıdırlar. Ortada henüz iktisadi, sosyal prensip ayrılıkları yoktur. Bunlara sıra gelmiş değildir. Biz, demokrasinin en iptidai şartlarım koparmak maksadiyle mücadele ediyoruz. Birlik, kuvvet olacaktır.."

İktidarın C.M.P. ye karşı müsamahası, C.H.P. içinde de dikkat ve alâka uyandırmaktadır. Orada da gözden kaçmamaktadır ki asıl büyük ve yutulması zor lokma haklandıktan sonra bir "muvazaa ile parti kurmak" ihbarı, C.M.P. li liderlerin başına dert açmak için kâfi gelecektir.

Asıl kuvvet

Kafi gelmemesi içki bir tek çare vardır: Partinin, halk tarafından benimsenmesi.. Bir günde sekiz mitingin, saatlerce süren konuşmaların bandoların ve bayrakların gayesi hep budur. C.M.P. millet tarafından .benimsendiği gün, vahim tehlikeler göze alınmaksızın hiç kimse ona elini süremez. Kütleleri beraberlerine alanlar, kanun dairesinde çalıştıkça ve bilhassa din üzerinde oyun yapmadıkca ve bu hissi umumî efkâra vermedikçe en güzel "dokunulmazlık" a sahip olurlar. Merhum Millet Partisinin zayıf tarafı buydu: tutulmuyordu.

Parti Meclisinin masası
Mühim kararları bekliyor

Şimdi C.M.P. nin illerdeki teşkilâtı, pek büyük bir ekseriyeti 25-35 yaşları arasındaki gençlerin elindedir. Liderler de partide bir hava estirmeğe uğraşmakta ve bu arada C. H. P. nin zaafından, içinde bunaldığı buhranlardan azami derecede faydalanarak kuvvetlenmekte, kanlanmakta, canlanmaktadır. Bu kuvvetlenme bilhassa iktidar partisinin zararına olmaktadır, zira C.M.P. teşkilâtına iltihaklar C.H.P. den değil, D.P. den olmaktadır. Gidişten memnun olmayan eski demokratlar, çekindikleri Halk Partisi değil, bir zamanlar kendi içlerinde bulunmuş kimselerin partisi olan C.M.P. saflarına katılmaktadırlar.

İşbirliği ihtimalleri

Cumhuriyetçi Millet Partisinin Büyük Kongresinde muhalefete el uzatıldığı takdirde bir işbirliği gerçekleşecek midir? Suale cevap vermenin zamanı henüz gelmemiştir, zira bu hususta belirmiş bir fikir mevcut değildir. Fakat işbirliğinin daha ziyade bir ideal birliği şeklinde tecelli etmesi ve Cumhuriyet Halk Partisinin sempatisini izhar etmesi kuvvetle muhtemeldir. İki partinin birbirlerini desteklemelerindeki fayda hiç kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Fakat bunun resmi bir işbirliği halinde ortaya çıkarılmasına, bir seçimin arefesinde bulunmadığımıza göre ihtiyaç görülmiyebilir. Tapılacak olan belki de, mesul şahıslar arasında fikir teatisidir. Tabii bunun gayrı resmî bir mahiyeti bulunacaktır. Ancak mücadele usullerinde, demokrasi kampanyasında bir koordinasyon Ahmet Tahtakılıç'ın ifade ettiği gibi "tek lokma, iki lokmadan daha rahat çiğnenir" formülünün tehlikesini bertaraf edecektir.

C. H. P.

Bardakta fırtına

Cumhuriyet Halk Partisinin bütün yurttaki teşkilâtıyla en yakından alâkadar olan ve işi bu bulunan bir azası, parti içinde Günaltayı da tutanların mevcudiyetine dair gazete haberleri hakkında fikri sorulduğunda neşeli bir kahkaha attı:

"— Bilir misiniz, çocuklar karanlıkta kaldıkları zaman korktuklarını kendi kendilerine bile belli etmemek için ıslık çalarlar... İşte, bu gazete haberlerinin hakiki gayesi de bu! İnanmak ve inandırmak istiyorlar ki C.H.P. yi içinden yıkmak istiyenlerin manevralarının muvaffakiyet şansı mevcuttur."

Parti meclisinin toplantısına başladığı şu sırada C.H.P. Genel Merkezinin fikri buydu. Karşı taraf, dikkati Muhalefetin Üzerine çekmek için eski başbakanın bir ihtiyatsız konuşmasından faydalanmış Ve Günaltayı propagandasının merkezi yapmıştı. Her şey AKİS'in, yakında toplanacak olan Kurultayın hazırlıkları hakkında verdiği masum havadisten çıkmıştı. Okuyucularımızın da hatırlıyacakları gibi C.H.P. li muhtelif şahsiyetlerin ve hiziplerin durumları hak-

kında malûmat vermiş, bu arada eski başbakanın da projelerine temas etmiştik. Bahsettiğimiz tek şahıs Günaltay değildi. Meselâ Kasım Gülekten, meselâ Faik Ahmet Barutçudan, meselâ Nihad Erimden, Meselâ İsmail Rüştü Aksaldan, meselâ Şevket Raşit Hatipoğludan, meselâ şundan ve bundan bahsetmiş, kendilerinin parti içindeki vasiyetlerini bildirmiştik. Ortada, ateşli bir beyanatı icap ettirecek hal yoktu. Nitekim eski başbakandan başka hiç kimse bir ses çıkarmamış, fakat Günaltay kabına sığamıyarak parlamıştı. Yazıda eski başbakanın gidişten memnun olmadığı, Kurultayda vaziyet alacağı haber veriliyordu. Günaltay bu haberi Kurultaydan evvel, gazetelere beyanatla teyid etmiş; işin tenkid çeken tarafı bunu, aynı anda iktidarın devam eden kampanyasına malzeme teşkil edecek şekilde yapmıştı. Nitekim beyanatından ve tuttuğu hareket tarzından gerek iktidarın, gerekse ona çok yakın bulunan Ankara ve İstanbul gazetelerinin nasıl faydalandıklarını bizzat görmüş, üzülmüştür. Fakat hadise aslında, bir bardak suda kopan fırtınadır. Bir tek hakikati ortaya koymuştur: CHP. nin İnönüye ne kadar bağlı olduğunu ve ona yapılan hücumların teşkilâtı kuvvetlendirdiğini.. Gerçi Halkçı gazetesi sütunlarının başına "C.H.P. li gençlerin Günaltaya mesajı" diye çok cafcaflı bir başlık oturtmuş ve gençlerin eski başbakanı tuttukları zehabını uyandırmak istemiş, bu işte memleketimizin tanınmış karakter sahiplerinden bir zat tarafından İstanbulda çıkarılan gazete de ona yardımcı olmuştur ama... ama neşredilen telgraf m altındaki imzayı görenler bir kahkaha atmaktan kendilerini alamamışlardır. Bu imza şuydu: '-Ferhan ve arkadaşları"!

Ciddi işler

Parti Meclisi evvelâ Genel Merkezin son iki aylık faaliyet raporunu dinliyecek ve siyasî hadiselerin bilânçosunu gözden geçirecektir. Raporda üzerinde durulan husus muhtelif illerde kongreler henüz tamamlanmadığından Kurultayın geri bırakılması lüzumudur. Genel Merkeze yurdun muhtelif taraflarından kongrelerin ancak Temmuz ayının şu veya bu günü, hattâ sonbaharın şu ayında yapılacağına dair telgraflar gelmektedir. Genel Merkezin raporunda bunlar belirtilmektedir. Ayrıca, tüzüğe göre Parti Meclisinin Kurultayı, tesbit edilen tarihten tam bir ay önce ilân etmesi zarureti bulunmaktadır. Bu bakımdan, toplantı nasıl olsa gecikecektir. Gene} Merkez, Parti Meclisinden, bu şartlar altında Kurultayın tarihi tesbit etmesini istemektedir. Tarih, ihtimal ki sonbahar olacaktır.

Doğrusu istenilirse C.H.P. Merkezinde, iktidar partisinin büyük kongresini beklemek temayülü mevcuttur. Bilindiği gibi Demokrat Parti senelerden beri kongresini yapmamaktadır. Bunun bu yıl nihayet yapılacağı hususunda bazı rivayetler mevcuttur. Muhalefet partisi, iktidarı beklemeye ve o toplantıda, belirecek temayülü nazarı dikkate almayı faydalı görmektedir. Halk Partisinin il kongreleri de tamamlanmadığına göre ortada makul bir de esbabı mucibe mevcuttur.

Parti Meclisinin dinliyeceği raporda, son ayların siyasi hadiseleri de gözden geçirilmektedir. Üzerinde en ziyade durulan husus "partilerarası münasebat" tır-. Raporda bu münasebetlerin C.H.P. tarafından bozulduğu yolundaki iddialar reddedilmekte ve buna karsa Genel Merkezin tezi izah olunmaktadır. C.H.P. iktidarın yumuşak politikasına hiç- bir zaman kanmamıştır. Fakat bir deneme daha yapmayı memleket menfaatine uygun bulmuş ve D. P. Genel Başkanına bono vermiştir. İktidarın yumuşak politikasına kanılmamıştır, zira şimdiye kadar bir çok defa bu hava muvakkaten estirilmek istenmiş, ama iktidar sözü bırakıp fiiliyata geçmemiştir. Buna rağmen mümkün olduğu kadar yumuşak davranan parti. Meclisin tatile gitmesine itiraz lüzumunu 'hissetmiştir. Raporda izah olunduğuna göre iktidar partisi, muhalefete tatil hakkında hiç bir bilgi vermemiş, hiç bir istişarede bulunmamıştır. Bu bakımdan, beş buçuk aylık tatil . kararı resmen bir sürpriz olmuş ve C H P . Meclis Gurubu adına konuşan Nüvit Yetkin elde mühim işler varken bunları bırakıp böyle görülmemiş uzun bir tatile girilmemesi gerektiğini bildirmiştir. Fakat Nüvit Yetkine cevap veren Adnan Menderes hırslı ve şahsî bir konuşma yapmış, şahsına ve partisine tarizde bulunulan İsmet inönü ise ancak ondan sonra cevap vermiştir.

Genel Merkezin kanaatına göre asıl D.P. Meclise, iyi havayı bozmak için hazırlıklı gelmiştir. Zira Meclis kürsülerinden iktidarla muhalefet arasında tartışma, hattâ sert tartışma daima olabilir. Ama tartışmanın orada, Mecliste bırakılması gerekirdi. Halbuki D.P. bunu .kavga haline sokup dışarda da devam ettirmiş ve bakanların ikisi Konya ve Ankara il kongrelerinde tehditler savurmuşlardır.

Peki, İyi havayı İktidarın bozmak istemesindeki sebep nedir? Genel Merkezin kanaatına göre DP. teşkilâtı hizipler arasında dağılmış vaziyettedir. Halbuki önümüzde Belediye seçimleri vardır. Eğer iyi hava bozulursa, DP. sanmıştır ki kendi aralarında kapışmış hizipler birleşir ve müşterek hasım olan CHP. ye hücum eder. Böylece de parti içindeki birlik teşekkül eder. Ankaraya gelen haberler, CHP. nin hemen bütün büyük merkezlerde rakiplerinden kuvvetli olduğunu bildirmektedir. Ancak bu haberlerin sıhhati üzerinde tereddüt caizdir; zira bugünkü şartlar altında ister büyük, ister küçük merkezlerin belediyelerini muhalefetten seçeceklerini beklemek biraz hayaldir. Zira bunun, o beldeler için Ur takım mahrumiyetler mânasına geleceği, Kırşehir misalinden sonra ortadadır. Böyle bir tehlike göze alınacak mıdır? İhtimal ki hayır.. Belediye seçimlerinin Milletvekili seçimlerinden sonra değil, evvel yapılması bir zaruret halinde ortadadır. En iyisi bunları iki sene farkla yapmaktır. Yani milletvekili seçimi 1958 de olacaksa, . belediye seçimleri 1956 da cereyan etmeli ve seçilen heyetler 1960 a kadar iş başında kalmalıdır. Tabii bir çare daha vardır: seçmeni endişeden azade kılmak.. Ama onun gerçekleşmesi daha zor görünmektedir. Bu bakımdan Belediye seçimleri meselesinde Parti Meclisinde temas edilmesini ve hararetli müzakerelerin cereyanını beklemek yerinde olur. Meclisin bir çok azası bugünkü şartlar altında - eğer iktidar fili garanti vermezse • bu seçimlere girmenin partiye ve partililere zararlı olacağı fikrindedir. Zaten doğru dürüst bir seçim kampanyası yapmaya imkân olup olmadığı da düşünülecek bir meseledir. Günkü pek çok sayıda Halk partili, milletvekili seçimleri kampanyasında söyledikleri nutuklardan dolayı muhakeme olunmaktadırlar ve haklarında takibata geçilmiştir, ya da mahkûm edilmişlerdir. Buna mukabil aynı halde Demokrat Partili hemen hemen mevcut değildir. Yeni bir kampanya, yeni kampanyazedeler mânasını alacaktır.

Dedikodu safhası

Bütün tahminler hilafına Genel Merkez meselâ Şemseddin Günaltayın, meselâ Nihad Erimin durumları Üzerinde durmamıştır. Bu mevzuda koparılan gürültülerin suni olduğu hattâ maksatlı bulunduğu böylece ifade edilmek istenmiştir. Ancak delegelerin o hususlara da temas edeceklerine şüphe yoktur. Fakat Parti Meclisinde Nihad Erimin müdafii hemen hiç çıkmıyacak. Günaltayı ise haklı bulanı bulmak sor olacaktır. Fakat Genel Merkez bu gibi hallerde kullanılmak üzere yetki istemek niyetindedir.

Bu seferki Parti Meclisinin hadisesi, Ulus gazetesidir. Ulus, toplantı günü neşir hayatına başlamış olacaktır. Uzun zamandan beri devam eden hazırlıklar sona ermiştir. Gazete ilk günü, İsmet İnönünün siyasi bir başmakalesini muhtevi bulunacak, öteki günler bilhassa Hüseyin Cahid Yalçın yazacaktır. AKİS'in evvelce de bildirdiği gibi Yalçın, Halkçıdan ayrılmak kararını tahakkuk ettirmiştir.

Parti Meclisinin tebliği, sert ve azimli bir tebliğ olacak, İhtimal ki bazı sürprizli kararları ihtiva edecektir.

İ S T A T İ S T İ K

Kırtasiyecilik
Kim kime, dum duma!

Nüfus

İsmet hanımın hikâyesi

Sarıkamış Askerlik Şubesi Başkanı defterleri karıştırırken, birdenbire: "Hah., dedi, buldum keratayı."

Sonra rahat bir nefes aldı. Bir sigara çıkarıp yaktı. Birkaç defa çekti. Arkasına yaslanarak "Posta" diye haykırdı. Kapı açıldı içeriye bir asker girdi. Şube başkanı dedi ki:

"— Bana yazıcıyı çağır".

Yazıcı, eli kalem tutan, okur yazar takımından, şubede vazifeli açıkgöz bir erdi. Biraz sonra o içeri girdi:

"— Buyur başkanım"-

Binbaşı yerinden kalktı.

"— Yaz'- dedi.

Asker daktilonun başına geçti

"Sarıkamış Emniyet Komiserliğine, .

.... mahalle.... sokakta, ... numaralı evde oturan .... dan doğma ... doğumlu ;İsmet özdemir, dört seneden beri yoklama-ve asker kaçağıdır. Derdesti için derhal yakalanarak şubemize teslim edilmesi arz olunur."

Zarf kapandı ve posta Emniyet âmirliğine götürdü. Emniyet amiri polis memuruna havale etti. Polis memuru evrakın kaydını yapıp bekçiye havale etti. Bekçi tarif «dilen adrese gitti. Kapıyı çaldı. Karşısına genç ve güzelce bir kız çıktı'

"— İsmet özdemir burada mı oturur?"

"—' Evet."

"— Nerede?"

"—• Burada."

"— Çağır bakalım şunu."

"— Ne yapacaksın?"

"— Şubeden istiyorlar. Asker kaçağıymış!"

Kapıdaki genç kız şaşırdı.

"— Bir yanlışlık olacak."- dedi.

Bekçi sinirli sinirli:

"— Yanlışı manlışı yok. Dört senedir asker kaçağıymış. Şubeden yazı geldi. Söyle gelsin, yoksa zorla götürürüm. Emir bu, haydi bakalım vakit kaybettirme!"

Genç kız iyice şaşalamıştı. Bekçi ihtarını tekrarlayınca, şu cevabı verdi:

"— Ayol bu işte bir yanlışlık olacak?"

"— Neden?"

"— İsmet özdemir benim. Kadınlar askere alınır mı?"

Bu sefer bekçi şaşalamıştı:

"—! İsmet sen misin?" dedi.

"— Evet" cevabını almasına rağmen hâlâ inanamıyordu.

"— Şakayı bırak da şu İsmet'i çağır bakalım!. Biliyorsun devletin şakası yoktur. Asker kaçaklarını saklamak suçtur" diye nasihata başladı.

Genç kız "biraz bekle" dedi. İçeri gitti ve bir nüfus kâğıdı getirdi.

"— Al bak, dedi, İsmet özdemir benim."

Bekçi evirdi çevirdi. İsmet özdemir hakikaten karşısındaki kızdı. İşin içinden çıkamıyacağını anlayınca, "yeldirmeyi başına at, benimle gel bakalım" dedi. Evvelâ Emniyet komiserliğine, oradan da Şubeye gittiler. Şube başkanı nüfusu evirdi, çevirdi .İsmet özdemir hakikaten karşısındaki kızdı. Asırlık defterler karıştırıldı. Doğru, İsmet özdemir kadındı.

Bu görülmemiş hadiselerden değildi. Mesleğinin ehli Şube Başkanı, telefona yapışıp nüfus memurluğunu aradı, bir güzel çekiştiler.. Bu işte kimsenin kabahati yoktu. Terkini kayıt yapmak lâzımdı. Fakat buna kimse selâhiyetli değildi. Şube başkanı adliye doktoruna hitaben bir yazı yazdırıp genç kızı muayeneye sevk etti. Karşısındakinin dolgun göğüslerine, uzun saçlarına rağmen nedense kıs olduğuna bir türlü inanmak İstemiyordu. Adil tabib genç kızı muayene etti. "Kızdır" diye rapor verdi. Rapor şubeye, gelince İsmet özdemir ancak paçayı kurtarabildi.

Hâdise bir hafta önce Sarıkamışta cereyan etmiştir.

Sonbaharda sayım

Bu sene Ekim ayında yapılalak olan büyük nüfus sayımı hazırlıklarına başlandığı şu günlerde, bu hadise nüfus sayımının lüzum ve ehemmiyetini, zaruret ve ciddiyetini göstermek bakımından bir bayii dersler taşımaktadır.

1927 senesine gelinceye kadar Türkiyede yaşayan insanlar bir defa bile sayılmadı. Bilinenler sadece öğlenler ve cephelerde şehit düşenlerdi. Memlekette doğum müessesesi ciddi kayıtlar altında değildi. Hele yurdun doğu bölgelerinde on beş yaşına gelmiş, koskoca delikanlı olmuş kimseler bile nüfusa kaydedilmemiş halde yaşarlardı. 19 yaşına bastı mı, erkeklik başlar, baba oğulu çağırıp, "git bakalım şubeye kaydını yaptır" der. Oğul şubeye gider, defter defter üstüne açılır; bir türlü delikanlının kaydına rastlanmaz. Delikanlı nüfusa gönderilir, kaydı yapılır.

Ağa çocukları askere filân gitmezler, bu memleketin göbeğinde yaşadıkları halde, vatandaşlığın en,tabu icabı olan nüfusa kaydolmak ihtiyacım bila hissetmezlerdi. Bu meselenin memleket ve dünya, çapındaki ehemmiyeti bizde ilk defa 1927 yılında hissedildi.

Büyük bir harpten harap ve perişan halde çıkmış olan memlekette modern bir hayat tarzına intibak ettiril-. mek için hummalı bir faaliyet sarfediyordu. Tayinle yapılan B. 11 Meclisi seçimlerinin yerine, ileri memleketlerdeki usullerle mebus seçmek iğin nazırlıklar vardı. Memlekette kaç kişi rey verecekti? Koca memlekette bunu bilen tek kişi yoktu. Bu hazin manzaradan süratle silkinip kurs-' tulmak lâzımdı. İlk defa 1927 yılında yapılan seçimlerde bir hayli müşküllerle karşılaşıldı. Halkın mühimce bir kısmı yolsuzluk, vasıtasızlık, bügisizlik yüzünden sayıma iştirak ettirilemedi. Halkta bir korku vardı. Sayınım neden yapıldığını bir türlü anlıyamıyordu. Bu psikoloji bozukluğunu memleketteki menfi unsurlar destekliyor, sayımı baltalıyordu. Bu-

na rağmen sayım yapıldı ve memleket nüfusu 13 milyon 648 bin 270 olarak tesbit edildi. Bu hazin bir rakamdı. 772 bin kilometre murabbaı bir araziye malik olan Türkiyede kilometre başına vasati 13 kişi düşüyor demekti.

Müteakip sayımlar

"Bu rakam, memleketin ne kadar ciddi ve büyük bir çalışmaya ihtiyacı olduğunu gösterdi. Yapılacak tek şey inkilâplara hız vermekti, Öyle oldu. Mustafa Kemal ve arkadaşları - bir avuç insan - her şeyi yaptılar. Milletlerarası istatistik Enstitüsüyle temas temin edildi ve her beş senede bir defa nüfus sayımı yapılması esası kabul edildi. Sonu (0) ve (5) le nihayet bulan yıllarda sayım yapıldı.. 1835 de nüfusumuz 18 milyon 158 bin 18 olarak tesbit edildi.. Bunun 7.936.770 i erkek, 8.221.248 i kadındı.

1940 senesinde 17.820.950 olduk. 1945 seçimlerinde 18.790.174, 1950 yılında . ise 20.947.188 e yükseldik. 1945 seçimlerine kadar memleketimizde kadın miktarı erkek miktarından fazlaydı. İlk defa 1945 te erkek miktarı 100 bin- kadar fazlalık gösterdi. 1950 de erkek fazlalığının aynı miktarı muhafaza ettiği görüldü.

Bizde sayımlar kanunu ilk defa 1950 senesinde hazırlandı. Bu seneye kadar yapılan sayımlar kanun! bir mecburiyet altında cereyan etmemiştir. Bu kanunda, sayımlar için on senelik devreler tesbit edilmiştir. Nüfus, Tarım ve iş yerleri (sınai) sayımlarının memleket iş ve sosyal hayatında taşıdığı büyük ehemmiyet bu işin çok ciddi şekilde ele alınmasını icap ettiriyordu. Nüfus ve Tarım sayımları için sonu (0) ile biten yular, iş yerleri sayımı için de sonu (1) le biten seneler sayım yılı olarak kabul edilmiştir. Bu suretle ilk defa 1950 de nüfus ve Ziraat sayımı, 1951 de de iş yerleri sayımı yapıldı.

Bu tecrübeler ve memleketteki son politik inkişaflar, çok partili hayata geçişimiz, nüfus sayımlarının her devresinde milletvekili miktarını kesin olarak tesbit edip, seçmen kütüklerinin ona göre tanzimi, yeni yıl bütçesinin one göre hazırlanması lâzımdı. Belediye, Vilâyet ve muhtar seçimlerinin demokratik bir memlekete yakışır dürüstlükte yapılmasını temin için memleket nüfusunun ve seçmen miktarının en doğru şekilde bilinmesi icap etmektedir. Memleketin iktisadi hayatında en mühim rolü oynamakta olan vergi tahsilatı, Hıfzıssıhha Kanunu, Ticaret ve Sanayi Odaları kanunlariyle daha bir çok kanunların tatbikatı sayımlarla çok yakından ilgilidir. Bütün bu zaruretler nüfus sayımlarının beş senede bir defa yapılmasını zaruri kılmaktadır.

Bu kanuni zaruretlerin yanı başında memleketin nüfus kayıtlarının hâla eski sistemle (Sarıkamış'ta olduğu gibi) idare edilmesi büyük bir mahzur teşkil etmektedir.

Nüfus dairelerinde yepyeni bir sistem tatbiki lüzumu bugün millet hayatımızın her sahasında acı misallerle karşımıza dikilmektedir. Türkiye nüfusunun yüzde sekseninin köylerde oturması nüfus meselesinin ne muazzam bir iş olduğunu açıkça göstermektedir. Zira köylerde bu işlere hâlâ muhtarlar ve ihtiyar heyetleri bakmaktadır. Yani keyif ve bilgisizlik hâkim durumdadır.

Yumurta kapıya dayanmıştır

"Bu muazzam İslâhata muhakkak ki evvelâ şehirlerden başlanacaktır. Bu iş için uzun vadeli plânlar mahzurlu olacaktır.

Halbuki 1955 sayımları gelip çatmıştır. Bu sayımlarda alınacak neticeye göre, 1958 senesinde yapılacak olan mebus seçimlerinde seçilecek olan mebus miktarı belli olacaktır.

Bu sene Ekim ayında yapılacak olan yeni nüfus sayımı için 1 milyon 500 bin Ura masraf yapılacaktır.

Sayım 66 vilâyet, 450 den fazla kaza, 40 bin kadar köyde yapılacaktır. Sayımda Devlet dairelerinde çalışan 400 bine yakın memur ile bir hayli de yedek memur vazife görecektir. Sayım sekiz saat sürecektir. Bu iş için 400 bin memur, Üç milyon 200 bin saat çalışacaktır. Saatte 6 kişinin kaydı yapılacaktır.

Bir çok ileri memleketlerde nüfus işleri aksaksız olduğundan nüfus sayımları on senede bir yapılmaktadır. Kayıtlar muntazam olduğu için bu memleketlerin hayatında on senelik zaman parçaları memleketin umumi havasını ölçmek meselesinde bir karanlık teşkil etmemektedir. Fakat Türkiyede vaziyet tamamen bunun aksinedir.-

Beş senede bir -defa yapılan nüfus sayımlarında bile doğum ve ölüm kayıtlarının muntazam olmadığı hâlâ acıyla müşahede edilmektedir. O kadar ki milletlerarası istatistiklerde Türkiyenin isminin kenarında "doğum ve ölüm kayıtları belli olmayan memleket" şeklinde şerhler vardır. Burada 1950 senesinde yapılmış olan nüfus sayımının neticelerinin memleketimizde hâlâ kat'i olarak alınamamış olduğunu kaydetmek bu sahada ne kadar geri olduğumuzu gösterir.

Bu senek i nüfus sayımının başarılı geçmesi için muhakkak ki büyük gayretler sarfedilecektir. Fakat derdin esasını teşkil eden nüfus daireleri teşkilâtında sistemli bir değişiklik yapılmadıkça bir sene sonra tekrar eski halimize gelmekten kurtulamıyacağız.

1955 yılı Bütçe- müzakereleri esnasında Nüfus müdürlükleri teşkilâtının ihtiyaçları için bu sene 143 bin lira fazla tahsisat kabul edilmiştir. Bu para ile 1904 senesinde memleketimizde tatbik edilmeye başlanan nüfus kütükleri tamir ettirilip yenilenecektir. 50 seneden beri yıpranmış, parça parça olmuş, dağılmış olan nüfus defterleri için bu sene 160 bin lira sarfedilecektir. Bu para sayesinde sadece 60 sene evvelki sistemle işlemekte olan nüfus idaresinin durumumm muhafazasına çalışılacaktır. Yani karanlıklar İçinde ayakta durabilmemiz İçin bu para ancak kâfi gelebilecektir.

D.P.nin dosyaları -

1950 senesinde iktidara gelmiş olan Demokrat Parti Genel Merkezinde Türkiyedeki bütün 'köylerin muntazam kayıtları vardı. Çelik kasalara el Atılınca, alfabe sırasına göre her hangi bir vilâyetin, her hangi bir köyünün dosyası kolayca çıkarılabiliyordu. O kadar ki, hangi köyde kaç seçmen vardır, bunların kaç tanesi Halk Partili, kaç tanesi Demokrat Partili, kaç tanesi Millet Partili veya partisizdir, bunlar D.P. U idarecilerce malûmdu.

O zamanın iktidar partisi, böyle bir kayıt tutmayı aklından bile geçilmemişti. Particilik, babadan kalma usullerle yürütülüyordu. Demokrat parti seçimlere bu kadar sağlam bir temelle girdi. Daha seçimlerden evvel partinin hangi mıntakada ne kadar rey alabileceği aşağı yukarı kat'iyete yakın bir şekilde tahmin olunabiliyordu. Bu dosyalar sayesinde partinin' zayıf olduğu nun takalar tesbit edilebilmiş ve seçimlerden evvel oralara istenilen şekilde nüfuz edebilmek imkânı sağlanmıştı. Memleket siyasî hayatındaki politik alabora çelik kasalardaki bu dosyalar sayesinde meydana geldi. Halbuki o zamanın iktidar partisinde, teşkilâtında vazife almış parti başkanlarının dahi kayıtları mevcut değildi.

Fakat Demokrat Parti merkezindeki bu muntazam kayıtlara rağmen, D.P. iktidarının beşinci senesinde memleketin nüfus dairelerinde vaziyet 50 sene evvelkinin aynidir.

Bu sene nüfus sayımı 23 Ekim Pazar günü yapılacak. O gün sokağa çıkmak yasaktır. Herkes evinde kalacak. Bütün ümit şudur. Bir gün - acaba kaç sene sonra - meselâ Sarıkamış Askerlik dairesinde İsmet efendi yerine İsmet hanım askerlik şubesine derdest edilip götürülmesin! Dolgun göğüslerine, usun saçlarına, ince tatlı sesine rağmen şube reisi İsmet hanımın erkek mi, kız mı olduğundan şüphe etmesin. Hattâ onun dişi olduğuna kani olduğu halde formalite mecburiyeti yüzünden, vaziyeti hükümet doktoru vasıtasiyle bir zabıtla tesbit ettirmek mecburi-. yetinde kalmasın..

Bu kadar muntazam insanlar haline gelebilir miyiz dersiniz?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Bir skandalın hikâyesi

Paris, Haziran... (Aydemir BALKAN yazıyor) —

24 Mayıs Salı günü Paris Büyükelçiliğimizin kapısı çalındı. Akşamın sekiz buçuğu idi. Kapıcı karşısında frak ve silindir şapkalı Uç kişi gördü. Bir tanesi, ortalarındaki uzun boylu, esmer ve nişanlar içindeki zatın kim olduğunu haber verdi:

"— Ekselans Gaston Monerville, Fransa senatosu başkanı..."

O anda elçilik birbirine girdi. Gaston Monerville sefaretteki bir ziyafete icabet ederek gelmişti. Ziyafet, Fransayi resmen ziyaret eden Türk parlamento heyeti şerefine idi. Adamcağız hayret ve dehşetle öğrendi ki o gece elçilikte ziyafet falan yoktu. Daha doğrusu, olmasına vardı ama bu, NATO'daki kadın memurlarımızın birinin daire arkadaşları şerefine verdiği bir yemekti. Türk parlamento heyetine gelince.. Mebuslardan günlerdir haber yoktu. Yola çıkıp çıkmadıklarını bilmek şöyle dursun, gelip gelmiyecekleri bile meçhuldü. Elçilik son dakikada alelacele bütün resmî temasları, ziyaretleri, ziyafetleri iptal etmek mecburiyetinde kalmıştı. Ekselans Monerville'e de herhalde haber verilmiş olmalıydı. Yoksa Fransanın üçüncü adamı, Senato başkanı unutulmuş muydu? Kaçışan memurların paniği içinde Fransada protokolda yeri Başbakandan evvel gelen Monerville'i Elçilikten yüz geri çevirmek "şeref" i kime nasip olacaktı? Bu da diğer ziyafetin önderi NATO'daki kadın memurumuza düştü. Gaston Monerville, hayreti ve maiyetiyle beraber uğurlandı..

Kaybolan heyet

Gecen sene bir Fransız parlamento heyeti memleketimizi ziyaret etmişti. Türk milletvekilleri de bu ziyareti resmen iade etmek üzere bu sene Fransaya gelmeye hazırlandılar. İki hükümet, Dışişleri Bakanlıkları- ve Elçiliğimiz vasıtasiyle temasa geçti. Mayıs ayı tesbit edildi. Quai d'Orsay, (Fransa Dışişleri Bakanlığı) ziyaretin resmi programını kotarıp hükümetimize sundu. Kabul cevabını verdik. Temas ve ziyaretlerin günü, saati, dakikası, her şey hazırlanıp tesbit edilmişti.. Türk parlamento heyeti 22 Mayısta İstanbulu uçakla terkedecekti. Aynı akşam Paristeydiler. Ondan sonra Ziyaret resmi program mucibince cereyan edecekti.. Sonra..

Sonrası gelmedi. Türk heyeti sır olmuştu. Mayıs ortalarından beri haber alan yoktu. Fakat son güne kadar beklenildi. Hiç bir şeyden şüphe etmiyen Fransızlar hazırlıklarını tamamlamışlardı. İki taraftan da davetiyeler gönderilmişti. Hattâ 21, 22 Mayın günleri Paris gazeteleri haberi yayınlamışlardı bile..

Fakat 22 Mayıs günü gelen giden olmadı. Elçilik şaşkına dönmüştü. Heyet bir su- perdesi içindeydi. Ne yapmak lazımdı? Fransızlara ne demeliydi. Yoksa biraz daha beklemeli miydi? Nihayet ertesi 'gün bir telgraf geldi. Bunda "heyetin seyahatinin geri bırakıldığı" bildiriliyordu. Hepsi o kadar! Ne sebep, ne mazeret, ne de ilerisi için bir tarih gösteriliyordu. Bütün bildirilen, seyahatin geri bırakıldığı idi. Bu "O şahtır!.." kabilinden telgrafı Fransızlara izah etmek zahmeti de Elçiliğe düştü. Alelacele her yere haber gönderildi. Yazı için artık çok geçti. Her davetliye ayrı ayrı telefon edildi. Fakat Pirandello'nun piyeslerine dönen bu macerada iş işten geçmişti. Zevahiri dahi kurtarmak kabil olmadı. Hatta Salı gecesi Elçilikte yukarıda anlattığımız, "bizler için dahi" skandal sayılacak sahneler cereyan etti.. (1)

Numan Menemencioğlu

Ne yapsın Mahmut?

"Artık herhalde işin içyüzü anlaşılmıştır." diyeceksiniz değil mi? Ne gezer.. Aradan on gün geçmesine rağmen yeni bir şey bilen yoktur. Fransız devlet adamları, resmî şahsiyetler, yabancı gazeteciler, ne düşünürler bilinmez.. Çok şükür bilinmez.. Yalnız buradan bizim yönden tefsirler hiç de muhtelif değildir. Heyetin teşkili yüzünden bir ihtilâfın çıktığı saklanmamaktadır. Sebepler şimdilik söylenmemekte ise de ne olduklarını tahmin etmek güç değildir. Bütün hikâyede de sır olmayan galiba bir bu vardır.. İşte bütün batı ittifaklarının merkezi Pariste son başarımız bu idi.. Fransızlara gelince Türk heyetini artık Eylülden evvel kabul edemiyeceklerini söylemekle yetindiler.

(1) Ziyafet için alman içkiler, hazırlanan meze ve yemekler boşa gitmedi. Nato memurlarına yaradı.

Milli itibar

Harice giden vatandaşlarımıza, tek tek olsunlar, kafile halinde olsunlar millî itibar ve millî prestijden bahsetmek bizde bir anane haline gelmiştir. Elbette ki isabetlidir. Memleket dışına çıkan sporcu, talebe, hattâ resmî kafilelere dahi bunları tekrarlamak borçtur. Bakanlıklarda, vilâyetlerde, elçiliklerde işitilen ve işittiğimiz hep bunlardır. Hattâ yıldönümü nutuklarında dahi bunlar nakarat haline gelmiştir. Yalnız dahildeki bütün propagandaya rağmen hariçte itibarımızın yüksek olduğunu iddia etmek hayli güçtür. Yukarıdaki komedyaların da bunu arttıracağına inanan safdilleri bulmak kolay değildir. Yalnız şu var ki hariçteki itibar ve prestij notumuz üzerine tesir eden amiller, hususî şahıs ve teşekküller değil resmî heyetlerimizin çalışma tarzları ve bizzat kendi elemanlarıdırlar. Bu bakımdan bahtımızın cömert olduğunu sanmağa imkân yoktur. Senelerdir dışarda bir gaflar ve yanlışlıklar dizisi uzayıp gitmektedir. Bir de buna ister istemez milletvekillerinin katıldığını görmek benliğinden gurur duymak isteyen her Türk için acıdır. Onlar ki "millî irade sembolüdürler ve Meclisten bir de "milli selâmet" kanunu çıkarmışlardır..

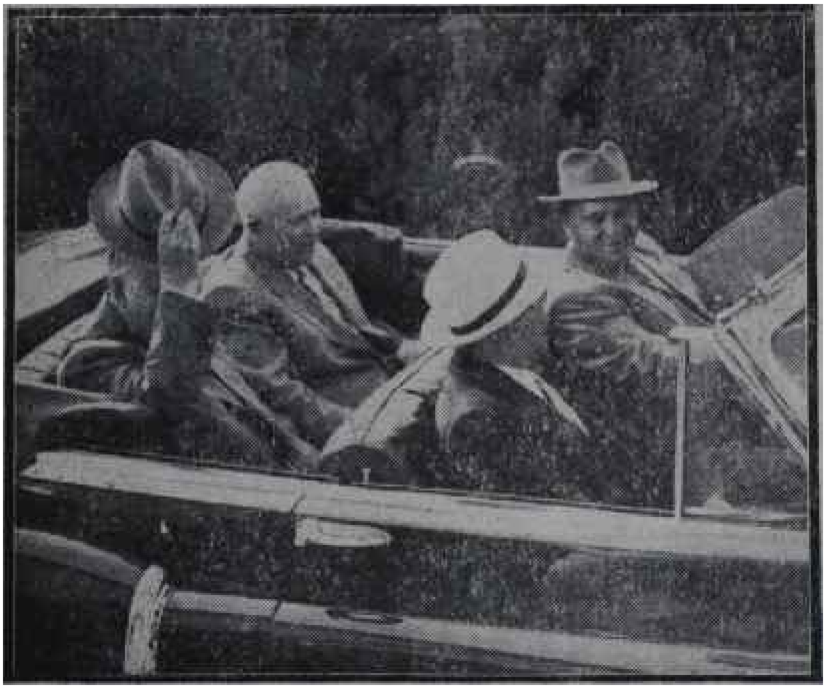
Rusya

Seyyahlar

"Bulgaristan Başbakanı Çervenkof: "— Bu ne şeref!" diye düşündü.

Aynı esnada ayni şeyi bir komşu memleketin, Kumanyanın başbakanı da düşünüyordu. "Büyük dost" Rusyanın iki mutlak hâkimi, Krutçef ve Bulganin Bulgaristanla Kumanyayı ziyaret ediyorlardı. İlk hedef Sofyaydı, oradan Bükreşe geçilecekti. Evet, bu ne şerefti! Zira peyk devletlerin başbakanları veya cumhurbaşkanları kendilerine söylenecek bir şey olduğu zaman Moskovaya çağrılmaya alışmışlardı. Olmazsa, memleketlerindeki Rus Büyükelçileri talimat veriyorlardı. Fakat Krutçefle Bulganinin bizzat ziyaretleri...

Evvelâ Çervenkof telâşlandı. Büyük emniyet tertibatı almak gerekiyordu. Gerçi Rus emniyet teşkilâtının adamları günlerce evvel Bulgar başkentine gelmişler ve hazırlıklara başlamışlardı. Ama, ne de olsa Bulgar hükümetine büyük bir iş düşüyordu. Diktatörleri korumak kolay değildi.

Tito misafirlerini gezdiriyor
İyi bir ev sahibi

Fakat isler iyi gitti, misafirler merasimle karşılandılar. Sofyanın en büyük meydanına geldiler, yollara dökülen halk kendilerini "coşkun" şekilde alkışladı. Zaten Rus heyeti fazla kalmadan Bükreşe geçti. Krutçef ve Bulganin Bulgar devlet adamlarına talimat vermişlerdi. Aynı talimatı Kumanyada da tekrarladılar. Ortada, Türkiye kenarda bırakılarak kurulacak bir "Balkan Paktı" rivayeti dolaşıyordu.

Yugoslavya'da kim kazandı?

Rus liderlerin Yugoslavya seyahatları başarısız geçmemişti. Komünizm bakımından "müsbet" kararlar alınmıştı. Yugoslavyayla barışmak Rusyanın işine yarıyacaktı. Neşredilen müşterek tebliğ gerçi pek büyük mânalar taşımıyordu. Ama, bazı batı memleketleri basınında çıkan haberlerin aksine iki tarafın bir çok meselede fikir birliğine vardığı anlaşılıyordu. Gerçi Mareşal Tito sadece komünist olarak konuşmamış, batılıların bazı tezlerini müdafaa etmişti. Buna rağmen, çok sayıda müşterek noktala müşahede olunmuştu.

Ancak bir hakikat, bütün ötekileri bastırıyordu: konferansa Mareşal Titonun şahsiyeti hâkim olmuş, görüşmeler onun arzuladığı zemin üzerinde cereyan etmişti. Yugoslav devlet adamı daha baştan anlamıştı ki Rusya, partilerarası bir konuşma arzu etmektedir. Krutçef'in heyete başkanlık etmesinin sebebi de buydu. O takdirde Yugoslav komünist partisi, tabiatı itibariyle Büyük Rus komünist partisinin hâkimiyeti ve heybeti altında ezilecekti. Komünist taktiklerine vâkıf bulunan, Tito, bunu gördü. Israrla belirtti ki konferans Yugoslav ve Rus hükümetlerinin temsilcileri arasında cereyan edecektir. Yugoslav ve Rus komünist partilerinin temsilcileri arasında değil... Ruslar buna memnun olmadılar. Plânları suya düşüyordu. Ama yapacak başka şeyleri de yoktu. Kabul ettiler. Nitekim müşterek tebliğin imzasına sıra geldiği zaman, bunu Rusya adına Krutçef'in değil, Mareşal Bulganinin imza etmesi hususunda bir Yugoslav talebiyle karşı karşıya kaimdi. Halbuki heyet başkanları Krutçef ile Mareşal Titoydu. Normal olarak tebliği onların imzalaması gerekiyordu. Mareşal "hayır" dedi. Krutçef ancak partiyi temsil edebilirdi. Hükümet başkanı ise Mareşal Bulganindi. Titonun dediği oldu. Bu son zafer, bütün müzakerelerin havasını belli ediyordu.

Balkan paktı meselesi

Görüşmelerde Balkan Paktı, ele alınmıştı. Ele alınış şekli hakkında muhtelif tahminler ileri sürülüyordu. Rusların bu paktın bugünkü vaziyetinden memnun olmadıkları biliniyordu. Acaba, buna Bulgaristanın İthali de mi düşünülmüştü? Yugoslav dışişleri bakanı Koca Popovic bir basın konferansında kendisine bu sual sorulduğunda bunu öylesine saçma buldu ki cevap dahi vermedi, ifade ettiğine göre bu ihtimal mevcut değildi. O zaman ikinci tezin şampiyonluğunu yapanlar Rusların Balkanlarda yeni bir dostluk ağı kurmak istediklerini, bunun için de batıya bağlı memleketlerden sadece Yunanistanı alıp Türkiyeyi dışarda bırakmayı düşündüklerini ileri sürdüler. Hakikaten bir müddetten beri Atinadan bazı çatlak sesler gelmiyor değildi. Bilhassa Fransız basınına akseden haberlerde, Atina Hükümetinin Amerikalılara kızdığı, onun için Yugoslavya vasıtasiyle daha tarafsız bir politikaya gitmek istediğine dair haberler yer alıyordu. Bunun ne dereceye kadar doğru olduğu bilinemezdi ama, Yunan Başkentinde bir "hava" nın mevcudiyeti aşikârdı. Fakat hiç kimse Yunanistanın Türkiyeden ayrılıp, başka bir Balkan blokuna gireceğine ciddî şekilde ihtimal vermiyordu.

Dünya çapında bir barış taarruzuna geçen Rusyanın gözünü Balkanlara diktiği anlaşılıyordu. Yunanistanda bir şans aradığı da aşikârdı. Fakat Türkiye hakkında en ufak bir ümit bile besleyememesi, milletimizin azim ve birliğinin deliliydi.

Batıya bakış

Rus heyeti Yugoslav topraklarını terkediyordu ki Mareşal Tito, batılı elçilerle görüşmek arzusunu izhar ediyordu. Henüz Rusların ziyareti haberinin sızmadığı günlerde Yugoslavyaya yapılacak yardım hakkında görüşmek üzere Batılılar Belgrad hükümetine teklifte bulunmuşlar, hükümet de bunu kabul etmişti. Fakat araya Krutçef kafilesi girince, müzakereler geriye bırakılmıştı. Şimdi, yol yeniden açılmıştı. Batılı başkentler, durumdan haberdar edildiler. Konferans toplanabilirdi.

Görüşmelerin sadece yardım işiyle alâkalı olmıyacağı aşikârdır. Yugoslav'lar. Ruslarla yaptıkları müzakereler hakkında da batıldan tenvir edeceklerdir. Hakikaten Rusların ziyaretinden evvel Dulles Washington'daki Yugoslav Elçisini kabul etmiş ve kendisinden Rusların dünya meseleleri hakkındaki noktai nazarlarının öğrenilmesini istemişti. Belgrad görüşmeleri böylece Dörtlü konferansın ilk hazırlığı mahiyetini alacaktı. Mareşal Tito Ruslara batılıların görüşünü anlatmıştı. Şimdi batılılara Rusların düşüncelerini söyliyecekti. Mareşal Titonun idaresindeki bu küçük memleket dünyanın hakikaten sözü geçen devletlerinden biri oluyordu.

Doğu - Batı

Temmuzun 18 i

Amerika kararını ilân etmiş bulunuyor: Dört büyükler Temmuzun 18 inde, İsviçrenin Cenevre şehrinde toplanabilirler. Batılı müttefiklere bildirilmiş olan bu teklif yakında Ruslara da yapılacaktır ve muhtemelen kabul edilecektir, işin başında batılılar Lozan şehri, Ruslar ise Viyana üzerinde duruyorlardı. Fakat

bunlar daha ziyade gayrı resmi temasların neticesiydi. Şimdi iş, resmiyete intikal etmiştir.

Dört Büyükler Temmuzun 18 inde toplanacaklardır ama, bu ayın 20 sinde Amerika Cumhurbaşkanı mühim bir iş için San Francisco'ya gidecek Ve orada muhtemelen batılı dışişleri bakanlariyle beraber Rus Dışişleri Bakanını da kabul edecektir. O tarihte, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının onuncu yıldönümü parlak ve büyük tezahüratla kutlanacaktır. Merasimin kenarında ise dört büyük devletin dışişleri bakanları, dört hükümet başkanının yapacakları toplantının son rötuşlarım tamamlıyacaklardır. Elbette ki büyük konferansta ele alınacak meseleleri görüşmeyeceklerdir, ama konferansın cereyan tarzı ve sahası üzerinde mutabık kalmaları icap etmektedir. Zira bu toplantı hakkında dört devletin noktai nazarı birbirinden hayli farklıdır. Amerikaya göre, sansasyonel karar alınmıyacak, mühim kararların alınmasına müsait zemin hazırlanacaktır. Yani görüşmeler umumi siyaset sahasında kalacak ve teferruata girişilmiyecektir. Zira, meselâ dünyanın üzerinde en fazla durulan meselesi olan Alman meselesi, Almanyanın fikri alınmaksızın nasıl halledilebilir, bir karara bağlanabilir? Gergi' Fransanın eski Dışişleri Bakam Bidault bu konferans hakkında kötümser bulunduğundan konferans için yer aranırken, muzipcesine Münihi teklif etmiştir ama, Amerika bu konferanstan ikinci bir Münih çıkarmak niyetinde bulunmadığını ilan etmiş vaziyettedir ve Temmuza kadar bu fikirden cayması bahis mevzuu değildir.

O halde Dört Büyükler ne yapacaklardır? Anlaşıldığına göre, dünyada Ciddi- bir barışın şartlarının neler olduğu hususunda bir müşterek noktai nazar bulmaya çalışacaklardır. Ortada hakikaten mühim meseleler vardır.' Almanya bunlardan biridir. Kızıl Çin bir başkasıdır, Peyk devletlerin vaziyetleri ise batılıları alakadar etmektedir. Rusya, bu peykler vasıtasiyle ta Avrupanın göbeğine kadar sokulmuştur. Orada kalmak istemekte, hattâ kendisiyle batı dünyası arasında tarafsızlardan müteşekkil bir de kordon kurmak istemektedir. Batılılara göre ise, kordon ancak Rus peyki memleketler olabilir. Halbuki Ruslar, bu devletlerin vaziyetlerinin görüşülmesine taraftar değillerdir. Kanaatlerinee onların durumu, bir müstakil memleketin durumundan farksız değildir. Peyklerin vaziyetlerini görüşmek ise, milletlerin iç işlerine müdahale olacaktır. Ruslar ise, prensip olarak "milletlerin iç işlerine müdahale etmemeyi" kabul etmişlerdir ve bunu her zaman her yerde tekrar etmektedirler. Meselenin, münakaşalara yol açacağı şüphesizdir.

. Kızıl Çin bahsinde ise anlaşmak daha kolay olacaktır. Çinlilerin esir Amerikalı havacıları bırakmaya yanaşmaları Amerikan umumi efkârım hassas hale getirmiş ve propagandayı kuvvetlendirmiştir. Başkan Eisenhower'in de havayı yumuşak tutmaya çalıştığı biliniyor. Buna mukabil, Formoza üzerinde Amerikalıların taviz vermeleri şimdilik âdeta imkânsızdır. Kızıl Çinliler, Formozada Çan-Kay-Şek'in kalmasına ne diyeceklerdir, memnun olacaklar mıdır?

Asıl hedef

"Fakat Rusların bir büyük gayesi vardır: Amerikan askerlerinin Avrupadan kısmen veya tamamen çekilmelerini temin etmek. Verecekleri her taviz bu maksada yaklaşıp yaklaşmamalarıyla ilgili olacaktır, Almanya, Peyk memleketler, Çin... hep aynı dâvanın taşlarından İbarettir, Amerikalıların Avrupadan çekilmeleri pek muhtemel olmamakla beraber bunu temin etmenin yolu her şeyden evvel bir kuzu maskesi takmaktır. Ruslar bunu yapacaklar mıdır?

Amerika Avrupadan elini eteğini çektiği gün, Rusya harp sonrasının en büyük zaferini kazanacak ve koca kıtayı avucu içine alacaktır. Hele bu İŞİ, Almanyayı silâhlandırmadan yaparsa, tabii fayda daha da büyük olacâktır. Ancak şimdilik, Rusyaının bu vadideki beş senelik emekleri tamamiyle kaybolmuş durumdadır. Almanyanın silâhlanması işi bir karara bağlanmış ve tatbikatına bile geçilmiştir.

Adenauer Amerikaya gidiyor

"Bir kaç gün sonra, harp sonu Avrupasının en büyük devlet adamlarından biri olan • en büyük ve en itibarlı - Dr. Conrad Adenauer Amerikaya gidecektir. Meşhur Harvard Üniversitesi kendisine fahri bir paye vermektedir. Almanya başbakanı bu münasebetle Eisenhower ve Dulles ile görüşmelerde bulunacaktır. Almanya, tarafsızlık istememektedir. Hattâ memleketin doğusuyla batısının birleşmesi pahasına dahi olsa. Buna mukabil, Amerikada böyle laflar dolaşmaktadır ve hattâ Eisenhower-in bir basın toplantısında sarfettiği bazı sözler endişe uyandırmaktan geri kalmamıştır. Şimdi Adenauer dörtlü konferansın arefesinde Almanyanın görüşünü Amerikaya anlatacaktır. Batı Almanya silâhlanmalı ve NATO camiası içindeki yerini şimalidir. Avrupa haritası üzerinde büyük bir beyaz lekenin bulunmasına fiilen imkan yoktur. Batılıların bunu kabul etmeleri, kelimenin tam mânasiyle çılgınlık olur.

Görülen hakikat, hiç kimsenin Dört Büyükler konferansı mevzuunda fazla ümide kapılmadıklarıdır. Devletlerin gizli maksatları karşılıklı olarak bilindiğinden konferansa her şeyden evvel şüphe ve emniyetsizlik hakim olacaktır. Bu hislerin ise bir toplantının muvaffakiyet ihtimalini ne kadar azalttığı hiç kimsenin meçhulü değildir.

Çan - Kay • Şek Formozada

Büyük bir dert

Kuzey Afrika

Kahramanın dönüşü

Ayın birinci günü Tunusta berrak bir hava vardı. Güneş parlıyor ve deniz kenarında toplanmış olan muazzam bir kalabalığın kırmızılı beyazlı esvaplarına başka bir camdık veriyordu. La Goulette iskelesi adam almıyordu. Buna rağmen, görülmemiş bir intizam göze çarpıyordu. **Daha** sabahın sekizinde on binlerle insan her türlü vesaitin içinde, vesait bulamıyanlar ise yaya, iskeleye akın et-

meye başlamıştı. Kalabalığın elinde, üzerinde yazı bulunan levhalar vardı. Bağırıyorlar, çağırıyorlar, şarkılar söylüyorlardı. İzciler kırmızı fularlar takmışlardı. Jimnastikçiler beyazlar giyinmişlerdi. Futbolcular, basketbolcular, bisikletçiler hep spor kıyafetindeydiler. Tunusun muhtelif köşelerinden heyetler gelmiş ve onlar da yerlerini almışlardı.

Halk iki sıra halinde duruyor, onların önünde kollarında bandlar bulunan Vazifeliler bekleşiyordu. Hoparlörlü otomobiller dolaşıyor, halkı sükuna ve nizama davet ediyordu. İşin asıl şaşılacak tarafı, halk da bu ihtarlara riayet ediyordu. Fransızlar pek ortada gözükmüyorlardı. Gerçi köşeleri makineli tüfekli askerler tutmuşlar, sıkı emniyet tertibatı alınmıştı ama, belli olmuyorlardı. İntizamı temin eden, Tunusun istiklali için çalışan en dinamik parti, Yeni Düstur partisinin mensuplarıydı. Sürgünde buluna- liderleri Habib Burgiba o gün vatana dönüyordu. Fransızlarla, istiklal yolunda bir adım sayılacak andlaşma ertesi gün Pariste imzalanacaktı.

Sürgündeki lideri taşıyan "Ville d'Alger" gemisi göründüğü zaman sanki kıyamet koptu. Geminin etrafını yüzlerce balıkçı kayığı sarmıştı ve kayıklar Tunus bayraklariyle donanmıştı. Habib Burgiba, elinde dürbün, 'güvertede duruyor ve beyaz mendilini sallıyarak halkı'selâmlıyordu. Yanında üç Tunus bakanı vardı. Saat onda "Ville d'Alger" rıhtıma yanaşınca, bando Tunus millî marşını şaldı. Halk. birbirini yiyor, gemiye çıkmaya çalışıyordu. Tunus, beyinin büyük oğlu Prens Şadli, Başbakan Tahar ben Amar, bakanlar güverteye çıkmışlar, Burgibaya hoş geldiniz demişlerdi. Sürgün lider vatanının toprağına ayağını basmıştı ki derhal omuzlar üzerine alındı. Halk kucaklıyor, öpüyor, ağlıyordu. Biraz ilerde bir kürsü kurulmuştu. Boynuna, Yeni Desturun rengi olan kırmızı bir fular takılmış olan Burgiba kürsüye geldi. Hep beraber partinin marşı söylenildi. Ondan sonra, sesler kesildi, Burgiba kısa bir konuşma yaptı.

"— Bugün, diyordu, kalbimiz sevinçle doludur. İstiklâlimize doğru büyük bir adım atmış bulunuyoruz. Tunus devletini tahakkuk ettirdik. Eğer bazı tavizler verdikse, bunun sebebi Fransızların yardımiyle modern bir devlet kurma azmimizdir."

Alkışlar iskeleyi inletiyordu. Habib Burgiba ve refakatindekiler Beyin sarayına doğru ilerlediler. Hükümdar, milli kahramanı kabul edecekti. Yollarda halk görülmemiş tezahürat yapıyor, Burgibayı sevgiyle sarıyordu. Millî kahraman Beyin sarayından, ancak kadın kılığına girerek çıkmak ve evine dönmek imkânını bulacaktı. Sanki Tunus yerinden oynamıştı. Bir millet, istiklâline kavuşuyordu.

Paristeki kucaklaşma

İki gün sonra, Pariste Başbakanlık binasının bir salonunda Fransa - Tunus andlaşması Fransız Başbakanı Edgar Faure ile Tunus Başbakanı Tahir ben Amar tarafından imzalanıyor ve merasimi müteakip iki devlet adamı kucaklaşıyordu. Bu andlaşmaya göre Fransızlar Tunusun dış politikası ve savunması üzerindeki haklarını muhafaza ediyorlardı ama, iç işlerinde vazifeler sadece'Tunuslulara devrediliyordu. Tunus devletinin selâhiyetleri arttırılıyordu. Hükümet daha serbestçe hareket edebilecekti. Fransızlar çekilmiyorlardı; ancak Tunus bir müstemleke olmaktan çıkıyordu. Bunun tam istiklâle doğru bir adım olduğunda zerrece şüphe

Habib Burgiba
Yurda dönen kahraman

yoktu. Tunuslular bu neticeyi Yeni Desturun idaresinde kanları ve canları pahasına giriştikleri bir mücadele sonunda kazanmışlardı. Senelerden beri Fransızlara bu topraklar üzerinde rahat ve huzur vermemişler, bombalar atmışlar, suikastlar tertiplemişler, sabotajlar yapmışlar, el aman dedirtmişlerdi. Fransızlar evvelâ zecri tedbirlere başvurmuşlar, Yeni Desturun liderlerini sürüp hapsetmişler, askerî birlikler göndermişler, fakat bunların hiç biri para etmemişti. Bilâkis vaziyet gün geçtikçe daha fena oluyordu. İşte bunun üzerinedir ki Edgar Faure, Tunus devlet adamlariyle yapılmakta olan müzakerelere başka bir şekil vermişti. Biliyordu ki devlet adamları kendi yanından çıkar çıkmaz gidip Burgibayı buluyor ve ondan talimat alıyorlardı. O halde, yapılacak olan, Burgiba ile doğrudan doğruya temasa geçmekti. Anlaşılıyordu ki Tunusun hakiki hâkimi Habib Burgibadır. Edgar Faure da öyle yaptı. iki politikacı konuştular ve uyuştular. İşte, andlaşma ve Tunusun istiklâli için ilk adım o anlaşmanın eseridir. Şimdi Tunus, sükûnete kavuşmuştur.

Ya komşular?

'Tunus sükunete kavuşmuştur ama Fas ve Cezayir kaynamağa devam etmekte, suikastlar, sabotajlar birbirini takip etmektedir. Fas, aşağı yukarı Tunusa yakın bir statüye sahipti. Fakat Fransızlar Cezayiri Fransanın bir parçası telâkki ediyor ve onun üzerinde konuşmak istemiyorlardı. Ancak unutuyorlardı ki bir toprak parçasına "burası Fransa'da" demekle orası Fransız olmaz ve Cezayirliler Fransızlığı kabul etmez. Nitekim, senelerden beri sakin kalan Cezayirde de son zamanlarda ayaklanmalar o hali almıştı ki Fransa Nato'ya bağlı birliklerinden bilini çekip Cezayire getirmek ve mevcudiyetini öylece muhafaza etmek mecburiyetinde kalmıştı. Tabii bunun siyasi bir de gayesi vardı. Cezayir toprakları NATO andlaşması hududu içindeydi. Fransızlar Cezayirin Cezayirlilere karşı müdafaasını bile NATO çerçevesinde gördüklerini ve o bölge hakkında bir taviz vermiyeceklerini belli etmek istiyorlardı. Ancak, Fransanın en ciddî gazetesi Le Monde'un da ifade ettiği gibi meselâ Balkan milletleri Osmanlı hakimiyetinden sıyrılmaya çalışırken milletlerin haklarından bahseden Fransanın şimdi Kuzey Afrika milletleri Fransız hakimiyetinden kurtulmak için mücadele ederken o hakkı ağzına bile alması sadece gariptir.

Fransızların, bütün inatlarına rağmen Tunus için kabul ettikleri tavizleri yakında Fas ve onu takiben de Cezayir İçin vereceklerine zerrece şüphe yoktur. Müstemlekecilik artık ciddi bir politika olmaktan çıkmıştır. Buna mukabil, Amerikalıların kendilerine yeni nüfuz sahası aradıkları da bir hakikattir. Amerikalıların teklifleri hem çok daha hafif, hem de çok daha cazip olduğundan bu durumun milletler üzerindeki tesirini inkâr etmeğe imkân yoktur. Fransanın bu hakikati bir an evvel görüp kendi menfaatlerini de mümkün olduğu kadar kollayacak bir formül bulması son derece şayanı temennidir. Zira Fransa artık ne Faslıları, ne de Cezayirlileri Fransa birliği içinde ciddî şekilde tutabilir.

Aynı hal. Hindicini İçin de variddir. Orada da Fransızların devamlı olarak kalmasına imkân yoktur ve eski Fransa imparatorluğunu ciddi şekilde - ve Fransa için en istifadeli olacak tarzda - tasfiyenin yollarını aramak zamanı gelmiştir. Mendes-France bu hakikati anlayan realist bir başbakandı. Şimdi Edgar Faure da, biraz daha az cesur olmakla beraber aynı yolu tutmuşa benziyor.

Ekilen topraklar

Vergisiz ticaret

Maliye

Buğday fiyatları

1955 yılı hububat mübayaa kampanyası 15 Haziran Çarşamba günü fiilen açılacaktır. Mübayaa •işinin aksatılmaması için Toprak Mahsulleri Ofisi 'gerekli tedbirleri almaktadır. Bu meyanda olmak üzere 1955 yılı hububat mübayaa baremi de son şeklini bulmuş ve tasdik edilmek üzere Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

(Bilindiği gibi buğday fiyatlarının memleketimiz iktisadi hayatı üzerinde mühim tesirleri vardır. Türk ve yabancı iktisatçıların çoğu memleketimizdeki ilk enflâsyonist tazyikin buğday fiyatları politikasından ileri geldiği fikrindedirler.

Normal olarak fiyatların bu şekilde tespitinde ya memleket dahilindeki maliyet fiyatlarının hesaplanıp esas alınması veya dış piyasalardaki vaziyetlerin göz önünde bulundurulması lâzımdır. Fakat bizdeki, tatbikat bu iki hususun hiç birisine dikkat edilmediğini ortaya koymuştur. Bir defa dış piyasa rayicinin esas olarak alındığını düşünmiye bile imkân yoktur. Çünkü bizdeki buğday fiyatları dış piyasalar ile mukayese edilemiyecek kadar yüksektir. Zaten bu yükseklik derdimizin esas mevzularından birini teşkil etmiştir. Buğdayın satın alman fiyattan düşük fiyata satılması yüzünden bir kaç taraflı aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Toprak Ofisinin borçları muazzam meblâğlara yükselmiştir. Merkez Bankasının kısa vadeli alacakları arasında görünen, hazine kefaletini haiz Toprak Ofisi bonoları ödenmediği için başta kısa vadeli olarak düşünülen alacaklar fiilî olarak donmuş hale gelmiştir. Bu donmanın kanunileştirilmesi için bir kanun hazırlandığına dair gazete haberleri hatırlardadır. Kanun bir cila mahiyetini alacak, hadiseyi ortadan kaldırmıyacaktır.

Mübayaada fiyatların yüksek, ihracatta düşük olması sebebiyle fazla kalan satın alma gücünün enflâsyonist tazyike sebep olması ise aksaklıkların bir diğeridir.

Mübayaa fiyatlarının dahildeki maliyet değeri ile de ilgisi yoktur. Muhtelif bölgelerimizde maliyetlerin farklı olduğuna şüphe yoktur. Ancak ortalama bir maliyet değeri de bilinmemektedir. Robinson raporunda memleketimizdeki buğday maliyetinin 23 kuruş olduğu hesaplanmıştır. Fakat hesaplamanın sıhhati bir hayli şüphelidir. 23 kuruşluk ortalamanın doğru olduğunu kabul etsek de etmesek de buğday fiyatlarının ne için 30 kuruş civarında tespit edildiği anlaşılmaz. Maliyet değeri ile alâkası bakımından pekâlâ 25 veya 35 kuruş olabilir. Çünkü tamamen iradî bir hal mevzuu bahistir.

Umumiyetle fiyatların böyle yüksek olarak tesbitinde çiftçiye bir prim verilmesi halinin mevcut olduğu ileri sürülebüir. Fakat acaba bu primden hangi gelir zümrelerinin faydalandığı hiç düşünülmüş müdür? Memleketimizdeki ziraat erbabının büyük bir çoğunluğunun küçük işletme sahipleri olduğu hesaba katılırsa büyük bir zümrenin Verilen primden istifade etmediği veya pek az istifade ettiği ortaya çıkar. Küçük işletme sahibi çiftçilerin istihsal ettikleri buğdayın ya tamamı veya büyük bir ekseriyeti kendi istihlâklerine sarf olunur. Umumiyetle sattıkları buğdayın miktarı az olduğu için- fiyatın bir kaç kuruş aşağı veya yukarı olması gelir seviyelerinde muazzam değişikliklere sebep olamaz. Buna mukabil bir de geniş topraklar üzerinde sadece satım için bol miktarlarda istihsal yapan büyük işletme sahibi çiftçi vatandaşlarımız vardır. Primden esas istifade edenler bu zümreye dahil bulunanlar olmaktadır. Zirai gelirler de vergi dışı bırakıldığı için farklı zümrelerdeki vatandaşların mali ve iktisadî yükleri bakımından büyük eşitsizlikler olmaktadır. Ziraat sektörü dışında faaliyet gösteren vatandaşların vergi verip diğerlerinin vermemeleri ikisi arasındaki ilk eşitsizliği yaratmakta, vergi vermediği halde prim gibi bir nimete konan ziraat erbabının bu kazancını da diğer vatandaşlar ödediği için eşitsizlik bir kaç kat daha artmaktadır.

Bütün bir milletin alın teri olan bu primin kimin cebine gittiğim görüp anlamak için bir bara girmek, şampanyayla yıkanan ayakları seyretmek, büyük çiftlik sahiplerinin kapısında yatan" Cadillac - hem illâ da Cadillac olacak - arabaları seyretmek kâfidir. Büyük köylü kütlesinin durumu, şu beş yıl içinde pek az değişmiştir. Ama durumları değişen başkaları vardır: büyük çiftçiler. Büyük çiftçilerin ise, milletin kaçta kaçını teşkil ettiği hiç kimsenin meçhulü değildir.

Ama, eğer küçük toprak sahiplerinin nüfuzu altında bulunduğu ve enflasyonu kamçılamak pahasına bunlara verilmekte devam edilecek primin iktidar partisinin seçimleri kazanmasını sağlıyacağı düşünülüyorsa, yani "30 kuruş" politik esaslarla tesbit ediliyorsa o zaman söyliyecek söz yoktur. Daha doğrusu söz hakkı, o sınıfa dahil olmayan seçmenindir. Zira milletin ekseriyeti, ekalliyeti besleyen prime daha fazla dayanamaz.

Mübayaa fiyatlarının tesbitinde hatırda tutulacak bir diğer husus da bundan sonra Toprak Mahsulleri Ofisinin açıklarının umumi muvazeneden ödenmesi temayülüdür. İktisadî mekanizma bakımından Toprak Mahsulleri Ofisinin açıklarının bütçe ile ödenmesi daha' doğrudur. Çünkü mevcut konjonktür ve fiyat şartları içinde. Ofisin her yıllık hesabını zarar ile kapıyacağı muhakkaktır. Zararın ise geçici borç gibi gösterilmesi bir yıllık bir devre sonunda tasfiye edilmesi icap eden bir hesabın diğer yıllara teraküm ederek aksettirilmesi olur. Şu halde Toprak Mahsulleri Ofisi açıklarının umumi mu-

vazenede gösterilmesi usul bakımından daha doğrudur. Fakat böyle olunca da, eğer yeni vergi kaynaklan bulunmıyacak olursa açığı artacaktır. Bütçenin fazla İle kapatılması icap eden bir devrede acık verilmesinin ne neticeler meydana 'getirdiğini veya daha ne neticeler meydana getirebileceğini fazla izaha lüzum yoktur.

Ticaret

Dört ayda 178 milyon lira açık

İstatistik Genel Müdürlüğünün dış ticaret vaziyetimize ait son neşriyatında 1955 yılının ilk dört ayı nihayetindeki açığımızın 178 milyon lira olduğu görülmektedir. Bu müddet zarfındaki ihracatımız 300 milyon 400 bin lira, ithalâtımız ise 479 milyon 200 bin liradır. Geçen sene ayni devre için ihracatımız 326 milyon 800 bin lira, ithalâtımız 446 milyon 900 bin lira idi. Yani 1954 yılında ayni devredeki açığımız, bu senedekinden 58 milyon lira noksan olarak 120 milyon 100 bin lira İdi. Demek oluyor ki bütün tahditlere ve zararlı olduğu farkedildiği için bir ay içinde alman kararnameleri değiştirecek kadar hassasiyete rağmen dış ticaret açığı azaltılamamış, bilâkis artmıştır.

Bu vakıa üzerinde düşünmek gerekmektedir. Türkiye gibi iktisaden az gelişmiş olan memleketler için kalkınma sırasında meydana gelecek dış ticaret açığının asıl sebebi olarak nazarî sahada iki ihtimal varit görünmektedir: Enflasyon ve Kalkınma...

Kalkınma tezini müdafaa edenler dış ticaret açığının kalkınmanın bir neticesi olduğunu iddia ediyorlar. Onlara göre kalkınma mevcut tasarruftan ziyade yatırımı icap ettirdiği için ithalât ihracattan fazla olmakta ve acık meydana çıkmaktadır. Diğer görüşü benimsiyenler ise kalkınmanın mutlak surette dış ticaret açığını icap ettirmediğini, eğer açık meydana geliyorsa bunun sebebinin enflasyon olduğunu söylüyorlar. Ancak bazı şartlar, da ileri sürüyorlar. İleri sürülen şartlar memleketimizde mevcut değildir. Fakat bu dış ticaret açığımızın sebepleri arasında enflasyonun olmadığı manasına gelmez.

Tesirlerinin miktarları kati olarak bilinmemekle beraber memleketimizdeki vaziyette her İkisinin de rol oynaması ihtimali gayet kuvvetlidir. < Bir kalkınmanın canlı şahitleriyiz, ama bütçelerimiz, keselerimiz lüzumundan fazla enflasyonun hâkim olduğunu haykırıyor. Bunu, sadece kalkınmaya atfedemeyiz. Zira masallah bazılarımız pek fazla, bazılarımız pek az kalkınmışızdır ve aradaki fark enflasyondan bazılarımızın istifade, bazılarımızın zarar gördüğünü ispat etmektedir. Kabil olan ve 1deal sayılması gereken şuydu: Kalkınmamız, daha az enflasyonist ola-

Çenk silolar

30'a *al 20'ye sat*

bilir, milletin ekseriyeti bundan daha az. zarar görebilirdi. Eğer işin başında bir plân, bir program yapılsaydı, işler ilhamdan başka prensiplere bağlansaydı, günün zaruretlerine değil, istikbale gözler çevrilseydi ve hayalin yerini realite alsaydı hem kalkınabilir, hem de enflasyonu tabii haddine indirebilirdik.

Piyasaya bir göz atmak, dış ticaret açığının büyük bir kısmının da zaruri sayılmayan maddelerin ithalinden geldiğini anlamaya kâfidir. İthalât için tutulan muhtelif yollar da ithal fiyatlarını alabildiğine yükseltmektedir. Ucuz etin yahnisi tatsız olduğu gibi, borca alman malın fiyatı da yüksek olur. Dünyanın hiç bir memleketi mecburi veya ihtiyari fedakârlığa katlanmadan kalkınmamıştır. Fakat fedakârlığa milletin kat-

Bar

30 kuruşların kumbarası

lanması için ona durumu olduğu gibi söylemek, maksadın ne olduğunu bildirmek ve bu hedefe hangi yollardan gidileceğini izah etmek lâzımdır. Durum da gün geçtikçe vahamet kesbetmemeli, gün geçtikçe selâh alâmetleri belirmelidir. 1950 den beri baş döndürücü bir hızla kalkındığımızı nutuklardan öğreniyoruz. Hiç Olmazsa, - selâhtan vazgeçtik - milletin en büyük kısmının vaziyeti aynı kalsaydı, hiç olmazsa şartlar daha da müşkülleşmeseydl! Bütün bunlar plansızlığın, programsızlığın neticesidir.

Geçen seneden bu seneye biraz daha artan dış ticaret açığı, aklımızı başımıza toplamamız gerektiğini bildiren bir ihtar çanı yerine geçse bari...

Yeni bir gayret

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı yeni bir tamim yayınlamıştır. Bu tamimde tevzie bağlı maddeler hakkında yeni kararlar alındığı bildirilmektedir. Kararların gerekçesi, piyasada ihtiyaç duyulan bazı nevi ithal mallarının normal fiyatlarla İhtiyaç sahiplerine intikalini sağlamaktır. '

Kararların diğerlerine nazaran daha mühimce olan hükümleri şöylece hülâsa edilebilir: Kararname İle birlikte neşredilen bir Üstedeki ithal malları Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından veya bu Bakanlıkça tavsif edilecek teşekküllerden alınacak belgelere istinaden gümrükten çekilebilecektir. Röntgen filmleri münhasıran Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca, çimento Bayındırlık Bakanlığınca ihtiyaç sahiplerine tahsis edilecek ve dağıtılacaktır..ihtiyaçlar üçer aylık listeler halinde tanzim edilip İlgili mercilere bildirilecek ve nihayet, muayyen bir devre için- kendilerine tahsis olunan İhtiyaç maddelerini şayanı kabul bir mazeret olmaksızın kullanmıyan eşhas ve müesseselerin mal olduğu fiyat üzerinden diğer ihtiyaç erbabına bırakılacaktır.

Fazla, dikkat sarfetmiye lüzum kalmadan da görüleceği gibi alman bütün kararların hedefi karaborsaya mani olmaktır. Karaborsaya mani olmak muhakkak ki iyi bir şey. Ancak her derdin ucunu da karaborsaya bağlamak pek doğru olmasa gerek. İktidar çevreleri iktisadi istikrarsızım sebebini, karaborsaya bağlamaya mütemayil görünüyorlar. Alman müteaddit kararlar da bunu gösteriyor. Bütün karar ve tedbirlere rağmen iktisadî istikrarın temin edilememesi düzensizlik sebebini karaborsadan daha başka sahalarda aramak lâzım geldiğini gösteriyor. Zaten karaborsanın bir sebep olduğunu düŞünmek yersizdir. Karaborsa sadece bir neticedir. İktisadî şartların düzgün olduğu yerlerde ortalıklarda görünmez. Arzı endam etmek için muhakkak bir bozukluğun olmasını bekler.

Çalışma

İşçi Sigortaları Genel Kurulu

Memleketimizde henüz mevcut olmayan Sosyal Güvenlik teşkilâtının bir nüvesi sayılabilecek olan Türk işçi Sigortaları Genel Kurulu geçen hafta boyunca bir toplantı yapmıştır.

İşçi Sigortaları Kurumu mali ve idari bakımdan muhtar ve tüzel kişiliği haiz bir Devlet kurumudur. Organları, Genel Müdürlük, Yönetim Kurulu ve Genel Kuruldur. Geçen hafta toplanan Genel Kurul:

A) Türlü işlerin işverenleriyle hu işlerdeki işçiler arasından en az onbeşer kişi olmak üzere eşit sayılarda seçilecek üyelerden,

B) Çalışma Bakanlığının İş Dairesi Genel Müdürü, Sağlık ve Sosyal Tardım Bakanlığının Sosyal Yardım ve Hıfzıssıhha Daireleri Başkanları ile Maliye Bakanlığının Hazine Genel Müdüründen ve Ticaret Bakanlığının İç Ticaret Genel Müdürlüğünden ve Başbakanlık Genel Murakabe Heyetinden gönderilen bir zattan,

C) Üniversite, Teknik Üniversite ve Yüksek Okul Profesörleri arasından seçilecek İş Hukuku, Sosyal Ekonomi ve Sigorta alanları ile İş Fizyolojisi veya. İş Hıfzıssıhhası, Ortopedi yahut Cerrahlık, Mühendislik kollarında uzman bir veya bir kaç kişiden teşekkül eder.

işveren üyeleri Ticaret ve Sanayi Odalarınca, işçi üyeler iş yerlerindeki temsilci işçiler tarafından seçilir.

Nerelerdeki ticaret ve sanayi odalarının hangi İşlerden kaçar işveren üye seçecekleri ve işçi kurumları tamamlanıncaya kadar aynı yerlerde İşçi Üyeler seçiminin nasıl yapılacağı Çalışma Bakanlığınca belirtilir.

Üyelerin seçimindeki bu hüküm bazı - aksak neticeler doğurmaktadır. Meselâ bugün Türk işçi Sendikaları içinde en köklü ve en yaygınlarından biri olan Teksif sendikası üyeleri delege olarak genel kurula iştirak edememişler, sadece müşahit Olarak bulunmuşlardır. Bundan başka Genel kurulun yetkilerinin oldukça' münakaşalı olması sebebiyle C bölümünde gösterilen akademik üyelerin bir kısmı toplantılara iştirak etmemişlerdir. Faaliyetlerin ibra edilmemesi halinde ne olacağı belli değidir. Bundan evvelki dokuz senede olduğu gibi bu sene de faaliyetler mutlak ittifaka çok yakın bir ekseriyetle ibra edilmiştir. Halbuki ibra edilen bu devredeki faaliyetlerinden dolayı işçi Sigortaları Genel Müdürü mahkemeye verilmiş ve işten el çektirilmiş durumdadır.. Yani ortada ibra edilen bir devredeki faaliyetlerinden dolayı Genel Müdürün mahkemeye verilmesi veya başka bir ifade ile faaliyetleri idare eden Genel Müdürün mahkemeye verildiği bir devrenin ibra edilmesi gibi büyük garabet mevcuttur.

Genel Kurul toplantıları başlamadan evvel 150 sahifelik bir faaliyet raporu hazırlanmış ve bastırılmıştı. Gerek bu raporda gerekse Çalışma Bakanının yaptığı açış konuşmasında verilen izahata göre, mutlak rakamlar olarak kurum faaliyetlerinde oldukça ehemmiyetli artmalar olmuştur. Fakat buna karşılık bilhassa işçi delegelerin şikâyetlerinde hiç bir azalma mevcut değildir. Tenkidler ve dilekler hararetli olmuştur. Genel Kurulun toplanmasına tekaddüm eden günlerde İstanbulda yapılan bazı sendika kongrelerinde de işçi Sigortalarının faaliyetlerinin ' kifayetsizliğinden acı acı şikâyet edilmişti.

Bu seneki toplantıda üzerinde **bilhassa** durulan meseleler, emeklilik ve kaza tazminatının tahsis şekillerinin düzeltilmesi, bugünün hayat şartlarına göre pek az olan miktarlarının çoğaltılması, hastalık sigortalarının şümullendirilmesi, kifayetsiz olan meslek hastalıkları talimatnamesinin değiştirilmesi, mahalli bazı problemler'işçi meskenleri v.s. dir.

işçi meskenleri politikası en mü'.him meselelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Mesken kredisi için verilen vadenin çok az olduğu belirtil-miş, 30 Seneye çıkarılması lüzumu ve temin edilen kredilerin düşük faizli olması gerektiği açıklanmıştır. Umumî temayül inşaatın mesken kooperatifleri ile yapılması ve işçi Sigortaları Kurumuna karşı bu fertlerin değil '. kooperatiflerin mesul olması merkezindedir.

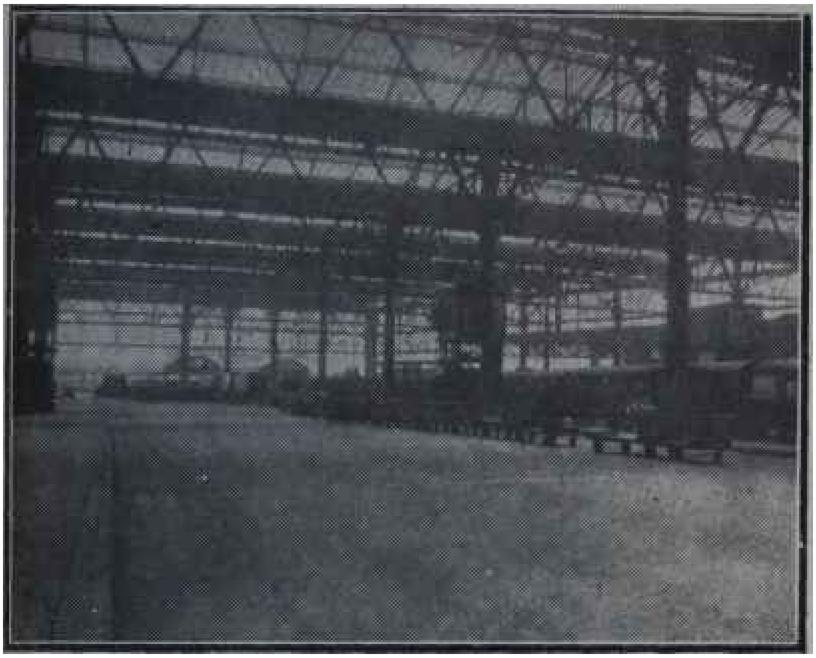
İşçi sigortaları toplantısı
İbra edilmezse ne olur ki?

İngiltere

Grevler

Son zamanlarda İngilterede iktisadî istikrarsızlığın arttığına dair bir çok belirtiler ortaya çıkmakta**dır.** Çeşitli şekillerde tezahür eden bu belirtilerin en büyük ve-en tehlikelisi "muhakkak ki son grevlerdir. İngiltere, **EPU** memleketleri içinde kronik "bir şekilde borçlu durumdadır. Uzun zamandan beri hayat pahalılığından şikâyet edilmektedir. Enflasyonist bir boşluk vardır. Hükümet vaziyeti gayet hassas bir şekilde takip ederek gerekli tedbirleri almakta, fakat is-' tik rarsızlık tam olarak halledilemez mektedir. Son zamanlarda reeskont seviyesi bir kaç defa değiştirilmiştir. Bütçeler fazla ile kapatılmaktadır. Buna rağmen hayat pahalılığının ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır.

Hatırlarda olduğu üzere seçimi lerden evvel yapılan ve muhafazakâr .partinin seçimleri kazanmasında büyük rol oynıyacağı iddia edilen bütçede fazlanın bir kısmından fedakârlık edilerek vergi mükelleflerinin yükü azaltılmıştı. Böylelikle hayatı kolaşlaştırmak yoluna gidilmişti. Fakat devam eden grevler işçilerin hâlâ geçim sıkıntısı içinde olduğunu göstermektedir. Burada iki hal varittir Ya yapılan İndirimden başka sınıflar istifade etmiştir, veyahut da geçim zorluğundaki artış vergideki indirimden daha fazladır. Demiryolu "işçilerinin ücretlerinde daha Ocak ayı gibi yakın bir geçmişte ayarlama .yapıldığı düşünülecek olursa vaziye

İngilterede trensiz istasyon

Hareket etmeme hürriyeti

tin ne kadar vahim olduğu kolayca meydana çıkar. Prodüktivite artmadan Ücretlerde yapılacak her hangi bir arttırmanın enflasyonist tazyiki fazlalaştıracağı malûmdur. Hükümet mensupları bu 'Vaziyetten fazlası ile endişe etmektedirler. Fakat kimsenin aklına grevlerin hürriyet ve demokrasinin tabii bir şartı olmasından başka ihtimal gelmediği için grevcilere kızılmamaktadır. Geçenlerde Ur beyanat veren İngiliz Çalışma Vekili Sir Walter Monckton "geri getirmek mecburiyetinde olduğumuz şey mesuliyet hissidir. Tabii grev hakkının geri alınmasını kimse düşünemez, bizim istediğimiz şey bunun en son çare olarak ve mesuliyet hissi ile kullanılmasıdır" demiştir.

Bu grevin hususiyetlerinden biri, demiryolları millileştirilmiş olduğu için patronun devlet olmasıdır. Ayrıca bu grevlerin iktisadi hayat üzerindeki tesirleri diğer sendikanın işçilerinin yapacakları grevlerden dana fazla olmaktadır. Nakliyat imkânlarının çok daralması sınai faaiyet üzerine çok ağır darbeler vurabilir. Dok işçilerinin grevi ise İngiltere için ithalât ve ihracat faaliyetinin en hararetli olduğu bir mevsimde faaliyetleri tatil ettirmiştir. Grevlerin sonunda geniş bir işsizliğin ortaya çıkmasından da korkulmaktadır. Çeşitli endişeler fevkalâde tedbirler ilânı neticesini vermiştir. İşçi liderlerinin icap ederse daha üç ay greve devam edebileceklerini ifade ettiklerine bakılacak olursa, grevin sonunda işçilerin galip çıkacağı kuvvetle 'muhtemel görünmektedir.

Brezilya

Sermaye akını

Alman iş adamlarının gözleri Brezilyaya çevrilmiş bulunmaktadır. Bir kaç gün önce Rio Ticaret Müessesesi Direktörlerinden biri, Almanların Brezilyaya yapacağı bir milyarlık yatırımlar için hükümete bir ön tasarı verildiğini söylemiştir. Oldukça mühim bir sermaye transferini ifade eden bu haberin ehemmiyeti sadece bununla kalmamaktadır. Son Alman kalkınmasının büyüklüğü hakkında fikir verebilecek güzel bir misaldir.

Bilindiği gibi dış yatırımların muhtelif sebepleri olabilir. Gerek siyasi gerekse iktisadi unsurlar rol oynıyabilirler. Brezilyaya yapılacak Alman yatırımlarında siyasi sebeplerin rol oynaması ihtimali mevcut değildir. İktisadi sebepler de muhtelif kısımlara ayrılabilir. İlk akla gelen dış yatırımlar yapmaya başlayan memleketlerde mevcut sermayenin o memleketteki yatırım sahalarına nisbetle fazla olması halidir. Bu her zaman için mümkün olan bir hal değildir. Ancak iktisadi bünyenin olgun hale gelmesi dolayısiyle iktisadi faaliyetlerdeki kâr marjlarının daralması müteşebbisleri daha fazla kâr imkanlar rı olan memleketlere doğru kaymaya sevkeder. Fakat sermaye transferi döviz kontrolları v.s. gibi sebeplerle bugün çok zorlaşmış ve adeta imkânsız hale gelmiştir. Sadece müteşebbislerin istekleri sermayenin transferi için kâfi değildir. İlgili memleketin iktisadi politikasını idare edenlerin bunu faydalı, hiç olmazsa memleket menfaatleri bakımından zararsız görmeleri lâzımdır.

Almanları Brezilyaya yatırıma sevkeden sebep Alman endüstrisini besliyecek olan demir v.s. gibi ham maddelerin teminidir. Çünkü yapılan yatırımlar Almanyaya demir ve diğer maden cevherlerinin ihracı suretiyle ödenecektir. Bir milyar civarındaki yatırımın takriben yarısı, zengin demir ve boksit cevherinin bulunduğu Minas Geraes eyaleti ile münakaleyi temin edecek olan demir yolunun inşasında kullanılacaktır. Geri kalan yarısı ise ya yeni bir liman yapılmasında veya mevcut bir limanın geliştirilmesinde ve çeşitli maden tesislerinde kullanılacaktır.

Birleşmiş Milletler

Doğu-Batı ticaretinde rekor

Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadi Komisyonu geçen yıldaki Doğu-Batı ticaretinin eski yıllara nisbetle bir rekor teşkil ettiğini, 1955 için ise daha fazla bir gelişme beklendiğini bildirmiştir.

1954 yılı içinde Batı blokuna dahil Avrupa memleketlerinin Doğu blokuna dahil Avrupa memleketlerine yaptıkları ihracatın yekûn değeri (f.o.b. olarak) 974.000.000 dolara ulaşmıştır. Bu miktar 1953 yılı vaziyeti ile mukayese edilince % 23 lük bir artma olduğu görülmektedir. Doğuluların batıya ihracı ise 1953 e nazaran % 14 lük bir artma ile (cif. olarak) 1.034.000.000 dolardır. Şimdiye kadarki vaziyet 1955 yılı vaziyetinin daha ileri olacağım göstermektedir. Bilhassa Fransa, Batı Almanya ve Yugoslavyadan büyük artışlar beklenmektedir. Bilindiği gibi 1954 senesinde Yugoslavyanın doğu bloku ile hiç bir ticari münasebeti yoktu. İngilterenin vaziyeti hakkında ise şimdiden tahminde bulunmak kabil değildir. Çünkü İngilizler doğu bloku memleketlerinden sadece, Ur rekabet piyasası olan kereste ve hububat gibi belirli bazı maddeleri İthal etmektedirler.

Doğu-batı ticareti bakımından memleketimizin durumu İle diğer Batılı memleketlerin durumları arasında fark vardır. Diğer memleketler doğudan ya inhisar hali. olan maddeleri veya diğer memleketlere göre ucuz buldukları malları almaktadırlar.. Memleketimizin ticaretinde ise dış tediye açığımız hâkim rolü oynamaktadır. Borçlarımızı ödiyemediğimiz için EPU memleketleri ile EPU şartları içinde ticaret yapamıyoruz. Anlaşmalı ticaret yapma mecburiyetimiz bizi bu işe daha fazla yanaşan doğu bloku memleketleri İle ticarete zorluyor. EPU memleketleri Be mi yoksa takasla mı ticaret yaptığımız zaman ticaret hadlerinin lehimize olduğu kati şekilde bilinmemekle beraber şimdiki vaziyetimizin aleyhimize olması ihtimali oldukça kuvvetlidir.

T I B

Hastalıklar

Verem tedavisinde yenilikler

Son on yılda başarılanlar tüberküloz tedavisini kökünden değiştirdi. Eskiden özel bir tedavi çaresi almadığından hastalara hava değişimi tavsiye eder, bir çok ilâçlar yazar, nihayet kollaps tedavisi dediğimiz akciğeri çökertme usullerine (göğüsten veya karından hava verme, kaburgaları kesme, diyafrağma sinirini kesme veya koparma) baş vururduk. Hele bir zamanlar kalsiyom ampullerinin tonlarla ve vagonlarla kullanıldığını hatırlamadan geçemeyiz. Hastalar aylarca damarlarından bu iğneleri yerler her şırıngadan sonra ateş püskürür, baygınlıklar geçirirlerdi. Altın ve tüberkülin iğneleri de o sıralarda arsenal medikalde önemli yer tutmakta idiler. Bunların hepsinin bir çok da zararlı tesirleri vardı. Faydaları ise ya pek azdı, yahut da hiç yoktu. Hastahane koğuşlarının bir köşesinde kendi hallerine terkedilmiş gittikçe eriyen, süzülen, kafes halini alan, zayıf, bitkin, çekik yüzlü, fersiz gözlü hastalara bakmağa korkar, onların yanından geçerken göz göze gelmekten çekinir, âdeta onları unutur, kaderleriyle başbaşa bırakırdık. Bu zavallıları ayrı koğuşlara toplar, kaplarını, kaçaklarını ayırır, ziyaretçilerini tahdit etmeğe çalışırdık. Bu hastalar o devir romanlarının ve şiirlerinin de hazin konuları idiler.

Antibiyotiklerin bulunması

Antibiyotiklerin bulunması verem sağıtmasında bir pembe devir açmış, fitiziyolojide bir İhtilâl yaratmıştır. Bu sayede muhafazakâr tedaviler yapmak imkânları sağlandığı gibi, kollaps tedavisinde de büyük bir ilerleme olmuş, hele akciğerin bir kısmının yahut da hepsinin' çıkarılması pek kolaylaşmıştır.

Antibiyotiklerin bulunması mikropların ilâçlara mukavemeti konusunu da yeniden ortaya çıkarmıştır. Bu olay pek kompleks bir meseledir. Antibiyotiklerle tedavi sırasında mikropların artan mukavemeti antibiyotiklerin tesirini önlemeğe başlar. Bu durum klinik olarak şifa prosesinin ağırlaşması ve duraklamasiyle kendini gösterir. Laboratuvarda bu mukavemeti ölçmek mümkündür. Denenecek antibiyotiği ihtiva eden bir kültür ortamında basillerin yaşamasına ve üremesine bakılır. Tüberkülostatik maddelere karşı basillerin mukavemeti tedavinin 40 inci gününde klinik olarak belirli bir hal alır, altmışına günde ise aşikâr dur. Bu mikrop mukavemetini önleyici tedbirlere gelince iki yol düşünülebilir: 1) lokal tedavi: Antibiyotiği basillerin bulunduğu mihraka direkt olarak tesir ettirmek; 2) birkaç tüberkülostatik maddeyi birleştirerek bir arada kullanmak. Bu usul mukavemetin iki veya üç misli daha geç teşekkül etmesini sağlar. Tüberküloz leziyonlarının bir kısmı sadece antibiyotiklerle şifalandırılamaz. Bunu önceden sezen bir hekim basillerde antibiyotiklere karşı mukavemet başlamadan yardımcı tedavi usullerine (kollaps tedavileri, göğüsten veya karından hava vermek, ekserez metodları, ciğerin bir kısmım veya tamamını çıkarmak..) baş vurmalı ve tüberkülostatik ilâçlar tesirsiz kalmağa başlamadan hastalığı stabilize etmeğe çalışmalıdır.

İlk antibiyotik: streptomycine

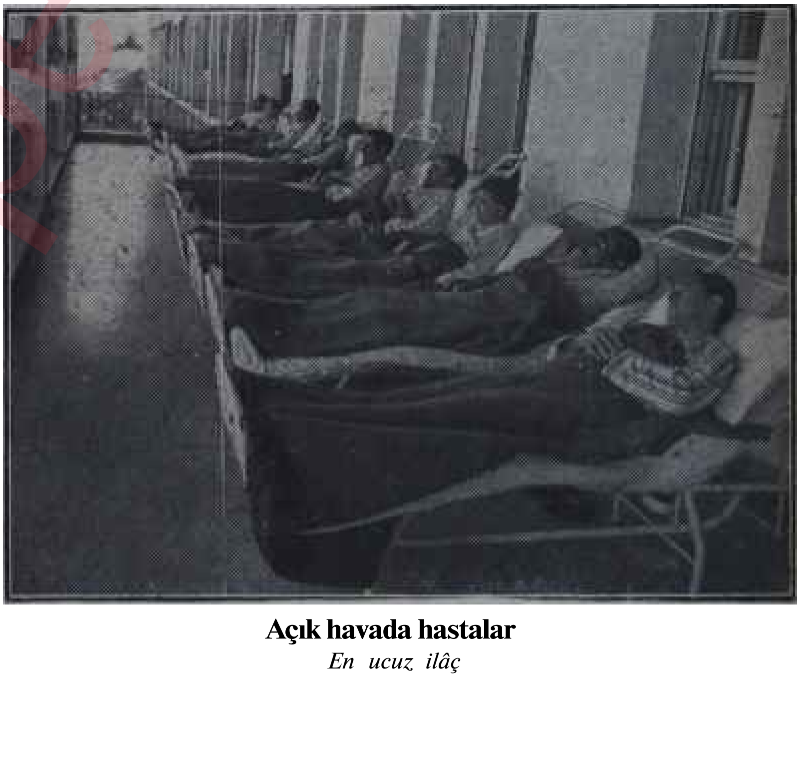
Tüberküloz basilinin göğsüne saplanan ilk hançer budur. Streptomycine'in elimizde klorür ve sülfat tuşluları ve dihydrostreptomycine şekil vardır. Evvelce dihydrostrep, öbürlerine tercih edilirdi. Bugün üçü arasında kulaklara tesir ve tehlike bakımından bir fark olmadığı anlaşılmaktadır. Streptomycine'in kullanılan miktarı da artık standardize edilmiştir. Süratli tesir almak gerektiği zaman adaleden her gün 1-2 gr. şırınga edilir. Uzun müddet kullanılacaksa her üç günde bir, bir gram yapılır. Bu miktarı herhangi bir başka tüberkülostatikle beraber kullanmak lâzımdır.

Isoniazide

Hydrazide de l'acide isonicotinique veya kısaca Isoniazide kimyasal adiyle anılan bir takım ilâçlar 1950 de tedavi alanına sürülmüş ve "harika ilâç" diye büyük ilgi uyandırmıştır. Bunların muhtelif fabrikalar tarafından hazırlanmış bir çok çeşitleri vardır (Rimifon, nydrazide, neoteben v.s.) Tüberküloz tedavisinde streptomycine'den sonra en önemli yeri almış olan bu ilâçların en büyük özelliği dokulara yayılma ve nüfuz kabiliyetlerinin pek fazla olmasıdır. İğne yapmakla değil, sadece ağızdan verilmekle bu maddeler bütün organizmaya ve dokulara/sıvılara, hümörlere, milessir miktarda olmak üzere kolaylıkla ulaşırlar. Bu arada beyinomur ilik sıvısına da geçerler. Kan dolaşımı iyi olmıyan bölgelere bile giderler. Tesirleri bulundukları yerin asiditesine ve Ph'ya tabi değildir. Ekstrasellüler Ve intrasellüler basillere aynı derecede milessirdirler. Kötü tesirleri nadirdir ve önemsizdir. Yaşlılarda kilo başına 5-10 miligr., çocuklarda 7-30 miligr. hesap edilerek verilir, izoniazide'le streptomycine'in birlikte kullanılması en uygun kombinasyondur ve bir nevi "standard tedavi" halini almıştır. Her- gün ağızdan isoniazide verilir. Üç günde bir kaba ete ve bir gram streptomycine enjekte edilir. Reazide (Hydrazide de l'acide cyanacetique) de muvaffakiyet sağlayan bir ilâçtır. îsoniazide'e mukavim basillere karşı bu yeni ilâcın milessir olacağı meselesi henüz ispat edilmiş değildir.

P.A.S. (Acide para-amino-salicylique)

"Bu ilâç hekimliğe Berheim ve Lehi man tarafından hediye edilmiştir. Günde elli gr. kadar kullanılabilir. Fakat yüksek miktarlar karaciğer için zararlıdır. Damardan, deri altından ve ağızdan kullanılır. Günde 8-12 gr. ağızdan vermekle iyi sonuçlar alınmaktadır. İlâç her gün devamlı olarak. alındığı gibi üç gün devam edilerek bir gün ara vermek ve o gün adaleye bir gr. streptomycine yapmak da mide bozukluklarım önlemek

Açık havada hastalar

En ucuz ilâç

bakımından faydalıdır. Kanda yüksek bir ilâç seviyesi temin etmek için ilâcın böbreklerden atılmasını geciktiren muhtelif maddeler verilebilir: irgapyrine, pektine, caronamide, benemide gibi..

Thiosemicarbazone

"Bu madde Domagk tarafından ileri sürülmüştür. Bir çok firmalar kimyasal yapısı bu maddeden ibaret ilâçlar yapmışlardır: T.B.I., Tebecyl, conteben v.s.... Bunlar evvelki ilâçlar kadar faydalı olmamakla beraber, kombine tedavide müracaat edilen maddelerdir.

A.C.T.H. ve Cortisone

Bu hormonların fitiziyolojiyi ilgilendiren Uç esaslı vasıfları vardır. Genel duruma dürtücü tesir yaparlar. İltihap giderici ve allerjiye karşı koruyucudurlar. Kötü ajanlara karşı organizmanın ölçüsüz reaksiyonlarını frenlerler. Bir de yayıcı tesirleri vardır (spreading factor). Yani bir bakteri mihrakıma çevresindeki dokularda nüfuz kabiliyetini (permeabilite) arttırarak enfeksiyonun o dokulara doğru yayılmasını kolaylaştırırlar. Bu sonuncu tesir kötü, menfi ve tehlikeli gibi görünürse de bu ilâçlarla beraber tüberkülostatik maddeler de kullanılacağından bünların koch basili ile daha iyi temas etmelerini temin etme bakımından faydalıdır. Bu ilâçlar çok eksüdatif, allerjik ve iltahabî olayların ön plânda bulunduğu genel durumun çok sarsıldığı ve mutad tedavilerin milessir olmadığı vakalarda antibiyotiklerin güç nüfuz ettiği fibro-kazeoz tüberküloz şekillerinde ve basillerin mukavim olduğu hallerde kullanılabilirler. Yalnız bu ilâçların tehlikeli olduğunu, iyi ve kötü tesirlerinin birbirine pek yakın. bulunduğunu ve hastanın klinik bir müşahede altında bulundurulmasının, ilâcın tecrübeli ellerle tatbikinin zaruri bulunduğunu hatırlatalım.

Ve nihayet: Cycloserime

Cycloserine, streptomyces orchidaceus'den elde edilmektedir. R. Harned ve E. Kropp tarafından keşfedilmiştir. Amerikadaki ticari adı seromycine'dir. Bu maddenin tesiri bugüne- kadar bildiğimiz bütün antibiyotiklerden farklıdır. Tübdeki tesiri orta derecededir. İnsan tüberküloz basiline, in vitro pek az tesir eder. Çeşitli mikroplara etkisi de hemen hemen eşittir. Muayyen bir mikroba özel tesiri olmaması, yani selektivite göstermemesi bu antibiyotiğin bütün bakterilerin müşterek bir metabolizmasına veya anzim sistemine iliştiğini ortaya koymaktadır. Laboratuvar hayvanlarına toksik tesiri penicilline gibidir. Yani son derece hafiftir. Bu antibiyotiğin klinikte ve tedavideki tesiri ise hayvan deneyleriyle ve in vitro ölçülemiyecek kadar önemlidir. H. Welch, L. E. Putnam ve W. A. Randall çeşitli sebeplerden ileri gelme 71 idrar ve tenasül cihazı, intanında bu antibiyotiği denemişlerdir. Bunlar bütün tedavilere muannid vakalardı. Bir çok tedaviler fayda vermediği halde cycloserine bu hastalıklarda milessir görülmüştür. İlâç ağızdan günde 400-1200 miligr. arasında olmak üzere beş günle 55 gün kadar verilmiştir. Hastalardan bazısında baş ağrısı, baş dönmesi, uyuklama görülmüşse de ancak üçünde tedaviyi kesmek zarureti hasıl olmuştur. Cycloserine'den piyelit, sistit, prostatit gibi idrar yolları hastalıklarında iyi neticeler alınmıştır. Bunun için bilhassa idrar yolları intanlarında bu ilâcın milessir bir antiseptik olduğu kanaatine varılmıştır. Cycloserinin en mühim tarafı tüberkülozda faydalı olmasıdır. Amerika'da 1954 Ağustosundan beri bu ilâç bir çok akciğer tüberkülozunda kulanılmıştır. Bu -vakaların bir kısmı akut, bir kısmı kronikti. Sonuncular her türlü tedaviye de mukavimdiler. Bunlara cycloserine'in 250 miligr. İlk kapsüllerinden günde 4-6 adet yani 1-1,5 gr. kadar verilmiştir. Epstein, Nair, Boyd'ın 37 vakasından 29 u eski tüberkülozlu hastalardı. Aylarca streptomycin, isoniazide, P.A.S. almışlardı. Geri kalan sekiz hasta da akut ve yeni vakalardı. Henüz hiç tedavi görmemişlerdi. Bütün hastalar iyileştiler, iştahları arttı, öksürük ve balgamları azaldı. Balgamda basil kayboldu. Kilo aklılar. Radyolojik olarak da büyük salâh husule geldi. İlâcın karaciğer, böbrekler ve kan üzerinde kötü bir tesiri görülmedi. Cycloserine'in başka tüberkülostatik maddelerin fayda vermediği vakalarda tesir göstermesi ve bu tesirin çok süratli- olması (beş, altı günde iyi olan vakalar var) ilâcın önemli hususiyetleridir. Tüberküloz tedavi edici ilâçlar bu yem antibiyotiğin de eklenmesiyle büyük bir kuvvet kazanmış oluyor. Bu ilâcın başka maddelerle müşterek kullanılmaması, tek başına müessir olması, ağızdan alınması ve iğneye ihtiyaç *his* ettirmemesi de büyük üstünlükleridir. Zehirli tesiri yoktur. Kulak çınlaması, sağırlık, baş dönmesi yapmaz. Bu bakımdan streptomyeine'e mürecehtir.

Dr. E. E.

Ankarada sanatoryum

Denizde katre

Röntgen

Maalesef çoğu müsbet

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Yalnız bir enjeksiyonla insanın eski çocukluk, hattâ doğuş hatıralarını canlandıran bir ilâç Birmingham Üniversitesinde imal edilmektedir. Henüz piyasaya sürülmemiş olan ilâç İsviçreli kimyagerler tarafından keşfedilen, "lizerjik asidin dietillamiyoz" undan ibaret olup, şuuraltına gizlenmiş olan hadiseleri ortaya çıkarmaya yarıyari hassası ile bir çok ruh hastalıklarının - sebebini teşhise imkân verecektir.

Bir İngiliz doktoru; bu mevzuda konferans, vermek üzere "Psikiyatri Cemiyeti" tarafından Amerikaya davet edilecektir. (Time)

●

Bir kaç senedir fenni terakkilerin başında güneş ışığının doğrudan doğruya elektrik kuvvetine çevrilmesi gelmektedir. Bu başarı Amerika Fen Akademisinde alimlere gösterilmiştir. Mühendisler güneş ışığının tesiriyle çalışabilen ve bir radyo transformatörünü işletebilecek takatta bir batarya yapmışlardır. Henüz tecrübe mahiyetinde çalıştırılan bu batarya tabii amanla tekâmül ettirilecek, beşeriyete büyük hizmetleri dokunacaktır. Zira bir saatlik güneş ısısı, 21 milyon ton kömürden alman enerjiye eşit olduğundan bu batarya ile insanlar çok ucuza ısınabileceklerdir. Bataryanın diğer bir iyiliği de elektrik cereyanına çevrildiği esnada güneş ışığı hiç bir enerji kaybına uğramamaktadır.

Batarya, traş bıçağı genişliğinde müteaddit silisyum şeridinin bir araya bağlanıp terminallere raptedilmesiyle meydana getirilmiştir. Bu terminaller, diğer bataryadakiler gibi, radyo, motor veya elektrikle isleyen, herhangi bir âlete bağlanmaktadır. Saf silisyuma muayyen miktarda bor ve arsenik tozu püskürtülünce bu noktaya vuran güneş ışığı arsenik ve bor molekülleriyle birleşik elektrik cereyanı vermektedir.

Isı bakımından başka bir batarya, telefon santrallerinde de kullanılabilecek ve bu silisyum bataryasiyle cereyan istenilen voltaja yükseltilebilecektir. (New-York Times)

İndifa halinde bir yanardağ kraterine kendilerini atmak suretiyle intihara teşebbüs eden iki genç âşık 33 saat müddetle kızgın lav selinin pek yakınlarında kaldıktan sonra kurtarılmışlardır. Genç kadın İle sevgilisi bedbaht bir aşk macerasına son vermek için kendilerini kratere atmışlardır.

Mucize kabilinden kraterin ortasındaki lav gölünün ortasına düşmüşlerdir. Yedi polis memuru hayatlarını tehlikeye atarak aşıkları bin bir müşkülâtla kurtarmışlardır.

Bir Tokyo kahvehanesinde servis yapan yirmi bir yaşındaki Set Sumi Ando ismindeki kadının ayak bileği kırılmış ve aldığı yaralardan bir hayli kan kaybetmiştir. 22 yaşında veremden mustarip aşığı Saturu Takoyonagi' ye İse hiç bir şey olmamıştır. Aşıklar polise verdikleri ifadede erkeğin hasta ve işsiz olması sebebiyle evlenemediklerini ve bundan dolayı intihara kalktıklarını söylemişlerdir. News-Week)

●

Dokuz yaşında bir çocuk, dört yaşında küçük bir kızı Clyde nehrine iterek ölümüne sebebiyet vermek suçundan tevkif edilmiştir. Küçük çocuk muhakemesi sonunda dört gün hapse mahkûm edilmiştir. "Kanunlara göre dokuz yaşında bir çocuk farik mümeyyiz addedilir. Bu yaştan sonra kanunun bütün vecibelerine tabidir" (News-Week)

Hindistanda işçi

20 parmağında 20 marifet

Beynelmilel İş Teşkilâtının temsilcileri, verimi arttırmak maksadiyle dünyanın muhtelif memleketlerinde yaptıkları tetkikler arasında Hindistana gittiklerinde şaşırıp kalmışlardır. Bilhassa Kalkütada gördükleri bir dökümhanedeki çalışma şartları karşısında, verimi arttırmak için ne gibi tedbirler alınması gerektiği hususunu bir türlü bulup çıkaramamışlardır. Burada işçiler, el parmaklariyle beraber ayak parmaklarını da kullanmaktaydılar.

(Intercontinentale)

●

Herkesce uğursuz olarak telâkki edilen 13 rakamı, Kingsford'lu Mrs. Betty Hansgord'ça bilâkis iyi bir sayı olarak kabul edilmiştir.

Kendisi halen, 13 numaralı sokağın 13 numaralı evinde 13 aydan beri ikamet etmektedir. 1313 numaralı piyango biletini almış ve bu bileti daima (Benim 13 numaralı bilet.,.) diye vasıflandırmış ve 4.800 İngiliz lirası mükâfat kazanmıştır.

(Daily Telegraph)

●

İsraelin Hadassah Tıbbi Teşkilâtı Direktörü Dr. Kalman J. Mann, bir gazeteciye verdiği beyanatta, nargile tiryakisi olmakla beraber sigaraya el sürmiyen Yemenli yahudilerin mide kanserine tutulmadıklarını beyan etmiştir.

Dr. Kalman, son 15 yıl zarfında Yemenden göçüp de Filistin'de yerleşen Yemenli Yahudiler arasında tek bir mide kanseri vak'asına rastlanmadiğim veya böyle bir vak'anın, direktörü bulunduğu teşkilâta aksetmediğini söylemiştir.

Hekim, bundan neticeler çıkarmağa kalkışmadığını, şimdiki halde durumu tıbben de izaha girişmediğini, fakat sadece bir vakıayı belirttiğini söylemiştir. Bununla beraber Dr. Kalman, Hadassah teşkilâtının, Yemenli Yahudiler arasında geniş çapta tıbbî tetkik ve müşahedelere başladığını söylemiş ve demiştir ki: "Gıda alma tarzlarının, yaşayış şartlarınına ve tütün kullanmak âdetletini tetkik edip mide kanseri çokluğu hadisesinin sebebini meydana çıkarmağa alışıyoruz."

Bununla beraber şimdi İsraelde mide kanserinin sebebiyet verdiği ölüm vak'aları mide tüberkülozunun sebep olduğu zayiattan fazladır. Mide kanserinden beher yüzbin kişide 14, veremden ise gene 100 bin kişide 10 kişi ölmektedir. Ve işin garibi mide tüberkülozu kurbanlarının çoğu Yemenli Yahudilerdir.

Yemenli göçmenler, İsrailin halen 1.600.000 e baliğ olan nüfusunun yüzde 8 ini teşkil etmektedirler.

(New York Times)

●

İktisatta, bir çok sanayi şubelerine iş vermesi itibariyle "Anahtar şanoyu" denilen bir şube vardır ki türlü imalâtı içme alır. Otomobil sanayii işte bunlardan biridir. Yalnız 1953 senesinde Alman otomobilciliğinin diğer fabrikalara yaptığı siparişin yekûnu üç milyar markı bulmuştur. Buna garaj, benzin tankları inşası, lâstik imalâtı da dahil edilince rokam 6,5 milyar gibi bir yekûna yükseliyor.

Bu sayı yalnız Alman otomobil sanayiine aittir. Orada otomobil imalâtı için 1953 te 900.000 ton çelik sarfedilmiştir. Batı Almanya çelik istihsalinin yüzde 8,5 ine tekabül eden sarfiyat toplu olarak diğer sanayi şubelerinin hiç bizinde görülmemiştir.

Almanyada otomobil sanayinnde çalışanların sayısına gelince 1.200.000 dir. Ziraat hariç, memleket işçilerinin yüzde 8 idr.

Almanyanın en çok ihraç ettiği meta olarak da otomobil ve çeşitli nakil vasıtası başta gelmektedir. Gene 1953 rakamlarına göre Almanya 177.717 aded nakil vasıtası ihraç etmiştir. Bu imalâtın yüzde 36,2 si demektir ve 1,25 milyar mark tutarında döviz getirmiştir. (Le Monde)

K A D I N

Aile

Kibar erkek

Her kadının'kibar ve centilmen erkekten anladığı şey başkadır. Fakat kadınlar ekseriya, erkekte aradıkları meziyetleri, her ne çeşit meziyet olursa olsun, kibar ve centilmen sıfatları ile ifade ederler. Kimisi iğin bu, tamamiyle harici hareketlerden ibarettir. Yabancı bir mecliste tanıştığıma erkeğe kolayca "Ne kibar adam!" diyebiliriz. Kadınların sohbetlerini sonuna kadar alâka ile takip eden, onların hususiyetlerine elbiselerine şahsiyetlerine ölçülü bir şekilde alâka gösteren, sigaralarının söndüğünü, tablanın eksik olduğunu, çerez tabağının boşaldığını kadından evvel farkeden, âdeta kibarlık pusu-suna yatan erkekler mübalâğalı jestler yapmadıkça, daima hoşa gider. Fakat bazen, meclislerde kadınların hayranlığını toplayan bu tip bir erkeğin karışma soracak olursanız, kocasının dünyanın en kaba insanı olduğunu söyliyebilir. Böyle kibarlığı ile maruf bir erkeğin elbise askısı ile karısını dövdüğü, sebepsiz ona küfrettiği duyulmuştur. Bir başkası da, evinde aynı kibarlığı devam ettirir, hattâ karısı ile münakaşa ederken bile onun sigarasını yakmayı ihmal etmez; fakat karısı onun "iç kibarlıktan" tamamiyle uzak olduğunu, meselâ ailenin düşkün akrabalarına gayet fena muamele yaptığını ifade etmektedir.

İhtimal kibarlık başkalarının hoşuna gitmek için değil de başkalarını hoş tutmak için yapılan şeylerdir.. Bunda görgünün, terbiyenin rolü olduğu kadar iyiliğin, fedakârlığın da rolü vardır.. İç kibarlıkla dış hareketlerin birbirini tamamlaması şarttır. Dış yaldıza kapılarak sonradan bedbaht olmuş kadınlar mevcut olduğu gibi, çok iyi olan kocalarının bilgisizliği yüzünden saadetleri tam olmayan kadınlar da çoktur.

Fakat bugünün kibar erkeği bambaşka bir şekilde tarif edilmiş ve Amerikada, bu mevzuda yapılan bir ankette şu beklenmedik cevap birinciliği kazanmıştır: "En centilmen, en kibar erkek Marilyn Monroe'yu, el ve vücut hareketleri yapmadan, kelimelerle tarif eden erkektir...

... Ve tecrübeler bu vasfı taşıyan erkeklerin miktarca çok az olduğunu göstermiştir!.."

İmtihan

Jale CANDAN

Herkes çocukluk ve gençlik çağlarına dönmek ister. Yalnız insan imtihan kapılarında geçirdiği heyecan ve korkuyu tekrar yaşıyacağını düşünürse, bu arzudan kolayca vazgeçer..

Arada sırada, rüyada imtihana girip ecel terleri dökerek uyandığınız olur değil mi? Tembeller kadar çalışkanların da duyduğu endişenin sebebi nedir acaba? İhtimal bunda, muvaffak olamamak düşüncesi rol oynamaktadır, fakat sade 'imtihan" kelimesi bite asırlardan beri, etrafında yaratılan heyecan havası ile çocukları ve gençleri, paniğe düşürmeğe kâfidir.

Ders yılını çalışmakla geçiren, muvaffak olacağından emin, soğukkanlı Ur talebeyi bile, annesinin babasının heyecanı ergeç telâşlandıracaktır. Hele imtihana iki, üç gün kala, çocuklara sualler sorarak, hiç bir şey bilmediklerini ifade etmek, maneviyatlarını bozmak, son saatlerde onları odaya kapatıp hiç durmadan çalıştırmak çok hatalı bir harekettir.

"İmtihan" esas itibariyle uzun bir çalışma devresinin normal neticesi olmalıdır, son günlere sığdırılan kısa ve sert bir çalışmanın ifadesi değil..

öğretmenlerin, kanaat notlarının imtihanda mühim bir rol oynayacağım hesaba katmak, son günlerde telâş etmemek ve evde sakin bir hava yaratmak şarttır. Bize düşen vazife, yumurta kapıya gelince harekete geçmek değil, bütün sene çocukla meşgul olmaktır. Bu da ders ezberletmek mânasına gelmez; ailenin, çocuğuna bu hususta yapacağı en büyük yardım, ona iyi bir çalışma metodu aşılamaktır.. Tabiî imtihan Sıralığı çocuk, normalden biraz fazla çalışacaktır. Fakat bu çalışma da, gene bir metoda dayanacak ve çocuğu fazla yormıyacaktır.

Bugün imtihana girecek olan talebelere tıb her şeyden evvel, muntazam bir uyku tavsiye ediyor.. Bu, muntazam çalışma kadar şarttır. Uyku esnasında, şuuraltı, uyanık olduğumuz zaman edindiğimiz bilgileri toplar, âdeta bir sıraya, İntizama koyar.. Az uyuduğumuz takdirde, şuuraltı vazifesini yapacak zaman bulamaz, öğrendiğimiz şeyler bulanık kalır.

Bir çok talebeler imtihana girmeden günlerce evvel, fazla kahve İçerek, kamçılayıcı İlâç kullanarak uyanık kalmaya, mümkün mertebe çok sayfa okumaya gayret ederler. Tanınmış bir tok mütehassısı P. Pichot, İmtihanlara girecek olan talebelere kamçılayıcı değil, teskin edici İlâçlar tavsiye ediyor..

Her ne olursa olsun, imtihan İnsanların hayatında mühim bir geçittir. Bu devrede, anneler çok anlayışlı olmalı, evde yumuşak ve sakin bir disiplin havası yaratarak çocukları muntazam çalışıp, muntazam uyumaya alıştırmalıdırlar. Böylece en güzel çocukluk hatıraları şu korkunç kâbustan, "İmtihan" kâbusundan bir dereceye kadar kurtulacaktır. Sakin hava içinde, imtihana hazırlanan çocuk daha çok muvaffak olacaktır.

Çocuk

Psikoloji şarttır.

Temizlik, medeniyetin bariz bir vasfıdır. Her şeyde olduğu gibi, bu mevzuda da, çocukken edinilen alışkanlıklar, çok mühim bir rol oynar..

Bazı çocuklar, mütemadiyen üstlerini başlarını kirletir, yırtar ve hep hırpani bir kılıkta dolaşırlar.. Diğerlerine bakarsınız aynı oyundan, daha akça pakça çıkarlar, daima itinalı bir halleri vardır. Temizlik bazen insiyakidir; fakat daha ziyade, terbiye .ile elde edilir.. Çocuğa, her gün ikaz ederek yaptıracağınız temizlik hareketleri yavaş yavaş onda yerleşir, çocuk onları yapmadan rahat edemez ve "temiz İnsan" olur.

Temizlik alışkanlığını elde etmek istiyorsanız ilk alacağınız tedbir, yıkanma saatini bir zevk saati haline sokmaktır. En küçük yaştan itibaren temizlenmek çocuğa bir ferahlama, rahatlama hissi vermeli, hiçbir zaman ona güç bir iş, bir vazife, mecburiyet tesiri yapmamalıdır.. Kurnaz bir anne çocuğuna:

"— Yaramazlık yaparsan, banyo yapmıyacaksın, duştan mahrum olacaksın" diyebilir. Fakat hiç bir zaman:

"— Yıkanırsan sana mükâfat alacağım" dememelidir.

Çocuklarınıza tuvalet eşyaları alın ve bu eşyalar ayrı ayrı, her birinin şahsına ait olsun Küçücük havlularının kenarına birer küçük resim işliyebilirsiniz. Diş fırçalan, saç fırçaları, tırnak fırçaları, her birinin sevdiği renklerde olabilir, kokulu sabunlarını kendileri seçip kendi sabunluklarına koymalılar.. Onlara hakiki bir hediye olarak, bir su termometresi verebileceğinizi hiç düşündünüz mil? Halbuki çocuk, bu hediyenizi herhangi bir oyuncaktan daha çok sevecek, banyo suyunun hararetini kendisi ölçecek, eğlenecektir. Yıkanırken bir yandan kırmızı banklarla, ördeklerle oynamasına, küçük tasma su doldurmasına mani olmayınız. Ona kendi kendine yıkanabilmesi için yardım edin, yavaş yavaş bu yardımlardan da vazgeçin.. Pisliğin fenalığını mantıkla izah edin: meselâ iki üç saat, çocuğu beyaz eldivenle dolaştırdıktan sonra, eldiven-

Tatilde çocuklar

İmtihan sonu

tel çıkarırken onların nasıl kirlendiklerini kendisine gösterin ve şöyle söyleyin:

"— Eldivenler olmasaydı aynı şekilde ellerin kirlenecekti ve sen onları yıkamadan yemek yeseydin bütün bu pislikler midene gidecekti.."

Çocuk çok küçük yaştan itibaden, en mühim dört temizlik noktasını öğrenmeli ve bunları yıkamaya alışmalı:

1. Dişler: Çürük dişlerin çirkinliğini anlatarak çocuğa küçük bir fırça, küçük bir bardak, piyasada bulabilirseniz kendisine ait küçük bir diş macunu veriniz.. Küçük havlusunu boynuna takınız ve musluğa yetişemiyorsa, küçük bir hamam sandalyesinin üstüne çıkıp, her sabah yalnız başına yıkanmasına müsaade ediniz.

2. Kulaklar: Kendi kendine kulaklarını yıkamak onu çok eğlendirecektir.

3. Tırnaklar: Ucu yuvarlak küçük bir makası olan çocuk, önce nezaret altında, tırnaklarını kesmeyi öğrenecektir.

4. Saçlar: Başı yıkanırken sinirlenmeyen çocuk, yoktur.. En iyisi onu bir gün, berbere götürüp büyük kadınların başlarının nasıl yıkandığını göstermektir.. Eve dönünce çocuk, aynen o kadınlar gibi başını arkaya atıp yıkanmak istiyecektir, hele kendi kendine sabunlanmasına da izin verirseniz bu, çok geçmeden onun için zevk olur. Çocuğa hediye edeceğiniz küçük bir kolonya şişesi, resimli bir fırça ona, vızıklanmadan taranmak arzusu verebilir. Kız çocukları lâstik bebeklerini yıkıyarak da temizlik alışkanlıkları edinebilirler.

Herşeyde program

Çocuk her sabah sekizde kahvaltı ediyorsa, buna nasıl alışmışsa her sabah, meselâ 7 de de elini yüzünü yıkamaya, dişlerini fırçalamaya alışmış olmalıdır. Meselâ tırnaklarını her perşembe günü kesmelidir, her hafta aynı günler yıkanmalıdır. Bu temizlik programı çocuğu temizlik alışkanlıklarına sevkeder, çok mühimdir. Çocuklar bahçede toprakla, su ile oynarken kendiliklerinden elbiselerini değiştirmelidirler.. Böyle daha serbest, daha rahat oynıyabileceklcrini izah ederseniz, bunu anlarlar. Görünmeyen yerlerini de görünen yerleri kadar temiz tutmaları icab ettiğini, çünkü insanın başkalarından evvel kendi rahatı için yıkandığını söylemelisiniz.. İnsanın yalnız ciğerlerinden değil, derisinin yardımı ile de nefes aldığını, temiz oldukça derinin rahat nefes alabileceğini çocuklar bilmelidirler. Ekseri büyükler, çocuklara hiç bir mantıki izahat vermeden, bir takım mecburiyetlerden, vazifelerden bahsederler. Halbuki çocuklar daima müspet elle tutulur sebepler ararlar. "Vazife" kelimesinin mânası onlar için fazla müphemdir ve onları sıkar..

Çok yorulan, çok.işi olan bir annenin, devamlı surette psikoloji yapması insana imkânsız gibi gelmekteyse de, bugün en basit mevzudan en derinine kadar muvaffakiyete götüren şeyin bu olduğu anlaşılmıştır.

Sosyete

Anne aşkı galip

Henüz sabah olmak üzereydi. İsviçrede, Gstaad'da, "Alpina" otelinin 1 numaralı odasında, telefon kesik, kesik çalmaya başladı. Christiana Pehlevi zaten uzun zamandır, rahat uyku yüzü görmüyordu. Yerinden sıçradı, elini telefona uzattı, titriyerek açtı ve dinledi.

Uzaktan gelen bir ses, bir dost ses ona kısaca:

"— Prenses, diyordu, İran "hükümeti şimdilik oğlunuzu size bırakıyor. Şah onu almak kararından vaz geçti.."

Genç kadının bütün vücudu titriyor, kalbi korkunç bir heyecanla atıyordu: İlk ravundu kazanmıştı. Belki oğlu küçük Ali, bir gün İran şahı olacaktı ama, 18 yaşına kadar annesinin yanında, onun nezaretinde kalabilecekti.. Zaten anne oğul ikisinin de arzusu bu idi..

Fransız olan ve aynı zamanda Polonyalı kanı taşıyan, çok zengin bir tüccar ailesine mensup bulunan Christiana'm hikâyesi 1945 senesinde başlamıştı.. İran şahının kardeşi Ali Rıza Pehlevi ile İranlı bir doktorla evli olan ablasının evinde bir partide tanışmıştı.. Seviştiler ve bir sene sonra Pariste, gizlice evlendiler.. İran şahı kardeşini çok severdi; fakat kendisi gibi kardeşini de daha ziyade milletinin malı olarak telâkki ediyordu. Milletin malı olan insanlar diğer faniler gibi istedikleri hayatı yaşıyamazlar gönüllerinin sevdiği ile evlenemezlerdi. Bu zevkten mahrumdular. Şah, Parisle Tahran arasında mekik dokuyordu, arabulucularla dostların bütün ricasına rağmen kal-" bine taş bastı ve kardeşinin izdivacını tanımadı. İranlı olmayan ve islâmiyetle hiç bir alâkası bulunmayan bir yabancı kadının İran tahtı ile ilişiği olmamalıydı. Şah 1947 senesinde kardeşini resmen İrana, vazifesi başına davet' etti. Ali Rıza kârısı ve yeni doğan küçük oğlunu Pariste bıraktı. Gayesi kardeşini ve İran hükümetini ikna edebilmekti. Bunda muvaffak olacağına inanıyordu. Fakat hükümetler hislerle değil, kaidelerle idare ediliyordu. Ali Rıza mağlûp olduğunu gördü ve kardeşinin ona bi-. ğışladığı son imkânı kabul etti: karısı ile oğlu İrana gelip, İranda yaşıyabileceklerdi; fakat prens onlarla beraber oturamıyacaktı. 1952 de uzun ıstırap ve hasret senelerinden sonra, Christiana ile küçük Ali Tahranda Doktor eniştenin villâsına yerleştiler ve tarihin belki en romantik en acaip, en insafsız aşk hikâyesi böylece yaşandı. Prens Ali Hıza, kardeşinin sarayının yanında, yalnız tesına muazzam bir sarayda oturuyordu ve karısı ile seyrek olarak, hizmetçilerin' yardımı sayesinde gizlice geceleri buluşuyordu. Bir çokları bu tuhaf vaziyetin onların aşkını öldüreceğini Ümit ediyordu; fakat tamamiyle aksi oldu: maniler gençlerin aşkını büsbütün alevlendirdi. Prens Ali Rıza henüz bütün ümitlerini kaybetmemişti. Oğlu Ali hanedana mensuptu, bunu kimse inkâr edemezdi..

Prens Ali ve annesi

Tahta kim aldırır?

Şu halde? Nihayet bir gün Ana Kraliçe, Christiana ile oğlunu gayriresmî şekilde kabul edeceğini bildirdi. Bu ilk ziyaret iki taraf için de çok heyecanlı olmuştu. Christiana reverans yaptı ve Ana Kraliçe ona tatlı tatlı gülümsedi. Sanki buzlar erimeye başlamıştı. Ziyaretler sıklaştı. Şah, bu kabul merasiminde hiç bulunmuyordu ama kraliçe Süreyya yarı yazıya onu temsil ediyordu. Kraliçe Süreyyanın anlayışlı, müşfik, âdeta acıyan bir hali vardı.

bir tek kişi bu ziyaretlerden fevkalâde çok sıkılıyordu, bu da küçük Ali idi. Neden babasının akşamları eve gelmediğini anlıyamıyan çocuk, annesinin gizli gizli ağlamalarına da bir sebep bulamıyordu. Ama bu ihtişamlı muazzam salonlara girip, o heyecanlı 'resmi havayı yaşar yaşamaz bir şeyler hissetmişti.

Prensin ölümü

"Belki durum düzelecekti, fakat bir sabah Christiana gazetede kocasının tayyare ile çıkıp dönmediğini okudu.. Sekiz gün ve gece uyumadan onu arayan ekibe katıldı ve prensin cesedi bulununcaya kadar, onun öldüğüne inanmak istemedi..

Tahtın varisi Ali Rıza ölmüştü Şah ile Kraliçe Süreyyanın ise çocukları olmuyordu. Bütün gözler, sarayda yaşamayan, resmen tanınmayan bir küçük çocuğa, Ali'ye döndü. Ali tahtın yegâne varisi idi.

Şah ile çocuğun karşılaşmaları çok heyecanlı oldu. Muazzam bir salonda, muhteşem eşyaların arasında titriyerek yalnız başına ilerleyen mavi kostümlü bu küçük çocuk, babasının gözlerini ve rengini aynen almıştı. Salonun ortasında durdu, sonra birden "anne" diye haykırarak perdelerin arkasına gizlendi. Şahın gözleri yaşarmıştı, onu okşadı ve İan hükümeti küçük Ali'yi Prens Ali olarak ilân etti, onun İsviçrede tahsil ettirileceğini bildirdi. Christiana mevzuubahis değildi, hükümet onu tanıiniyordu.

Kocasından sonra çocuğunun da elden gideceğini sezen Christiana büyük bir ıstıraba kapılmıştı. Gözü bir şey görmedi.. Nezaret altında, prens Ali'yi, İsviçreye götürürken, onunla kaçma teşebbüsünde bulundu. Şah o esnada Londrada idi, şu emri verdi:

Annesine artık itimat caiz değildir, çocuğu muhafaza altında mektebe götürün, o tahtın varisidir."

Prens Ali tayyare ile İsviçreye nakledilirken, annesi trenle aynı yolu katediyordu. Sonuna kadar mücadele edip, çocuğunu muhafaza etmeye karar vermişti. Bu mücadelede ona yardım edecek tek kuvveti oğlunun sevgisi idi'

İşte Christiana bu sevgi ile mücadeleyi kazandı. Küçük Ali ağlıyor ve her an annesini istiyordu. Şah tahsilini devam ettirdiği müddetçe, çocuğun annesinin yanına çıkmasına, beraber yaşamalarına izin verdi. Belki bir gün Ali İran şahı olacaktır, fakat bugün için annesinin oğludbir-

Moda

Yeni gelinlik
Sade ve pratik

Yeni gelinlikler

"birkaç senedir, sadeleşmekte olan gelinlik elbiseler bu sene, son fazlalıklarını da atıp kurtuldu. Gelinin yürümesini' güçleştiren kuyruk, yüzü gizliyen tüller, baştaki ağırlıklar kalktı.

Bugünkü gelinliklerde, etekler fevkalâde zengindir ve kumaşlar hafif, ince, zariftir.. Organtin, tül, ince dantel nylon'lar, hattâ yaz günleri için ince pamuklular ağır ipeklilere tercih edilmektedir..

Gelinliğini seçmeğe giden genç kıs ekseriya bir dans elbisesi veya zengin bir tualet almayı tercih ediyor. Terzi çıplak bedenli bu tualetin üstüne aynı kumaştan "trois-quarts" kollu kapalı yakalı bir kısa ceket, bele oturan veya kalçada biten bir üçüncü parça ilâve ediyor.. Hattâ bu ceketlerin kollarını bile, icabında söküp atacak şekilde hazırlıyorlar.. Başın arkasına, tepeye doğru giyilen minimini bir şapka ekseriya inci, sedef veya zarif çiçeklerle süslenmiştir ama onun vazifesi daha ziyade gelinin arkaya doğru taşıyacağı tülü muhafaza etmektir.,

Gelin başı
Nerede o eski ağırlık?

Genç kızlar gene umumiyetle beyaz gelinliği tercih ediyorlar, fakat açık mavi ve açık pembe gelinlikler de oldukça revaçtadır..

Son olarak Amerikada, bu mevzuda da bir ihtilâl olmuş ve tamamiyle dekolte, kolsuz, soluk çiçekli şiffon ve muslin gelinlikler piyasaya arzedilmiştıı. Bunu, modanın yeni bir kaprisi oarak değil de, zamanının bir icabı olarak kabul etmemiz daha doğrudur. Bugünkü hayat şartları insanlara her şeyden evvel pratik olmayı öğretiyor. Amerika bu mecbu riyeti, ekseriya Avrupadan daha evvel kabul ediyor.. Gelinlik elbise, bir giyildikten sonra sandığa kitlenen, coluğa çocuğa hatıra olarak kalan bir lüks eşyası olmaktan çıkıp yeni evlenen ve bir çok maddi sıkıntılara hazırlanan yeni evlilerin bir ihtiyacını karşılıyor.. Düğünden sonra, birçok geceler dansa gitmek ihtiyacını duyacaklar ve dolabı açar açmaz onları eğlenceye, mesut olmaya davet eden elbiseyi bulacaklar. Eski gelinin yüzü örtülü idi, uzun elbisesinin uzun kuyruğuna basmamaya gayret ederek utangaç, mahcup adımlarla kendisi için seçilen erkeğe doğru giderdi. Bugünün gelini hafif, rahat elbisesi içinde seçtiği hayat arkadaşına doğru, ümit ve neşe içinde koşmaktadır.

Çarşı - Pazar

bir renk âlemi

Ankaranın en güzel yerlerinden biri muhakkak ki, haftanın muayyen günlerinde, muayyen semtlerde kurulan pazarlardır. En taze, en güzel, aynı zamanda en ucuz sebzeyi ve meyveyi bu pazarlarda bulabilirsiniz. Fiyat ve miktar kontrolü de imkân dahilindedir, pazar yerlerinde devamlı surette bulunan belediye memurları eksik mal veren, fahiş fiyat istiyen, hile yapan esnafı cezalandırır, halkın şikâyetlerini dinler..

, Ufak çocuklarını arabalarına koyarak alışverişe gelen kadınlarımızın yanında, alüminyumdan yapılmış kafesli çarşı - pazar arabalarını sürerek dolaşan ecnebilere, hususi arabasını pazarın kapısında bekleterek haftalık yiyeceğini alan erkeklere, pazarın dağılma saatini bekliyerek satıcının küfesinde kalan yarım kilo meyveyi yok pahasına almak gururu içinde, filesini sallıya sallıya giden bir ihtiyara tesadüf edebilirsiniz.

'Cumartesi günleri daire çıkısı, evlerine gitmeden evvel, pazar yerine

uğrayan erkekler birer akın teşkil eder. Hele bu mevsimde renk renk taze meyve kokuları, kırmızı domatesleri, yeşillikleri ve nisbî ucuzluğa-ile pazar yerleri, insana yeryüzüne İnmiş ur cennet köşesi manzarası arzetmektedir. Renk, renk su kovaları, oyuncakları, bahçe pantalonları, kulüp üniforman renginde fanileleri ve kasketleri ile, çocuklar İçin de, ur cazibe merkezi haline getirilen pazar yerlerinin ur tek kusuru var: aybaşı olmuyor mu, fiyatlar şaşmaz ur yükseklik arzediyor.. Ay başında memurun yüzü güler, ay sonunda çektiği hasretleri dindirmeğe uğraşır, daha cömerttir, pazarlığı gevşektir. Kısacası ay başlarında müşteri almaya taliptir, ay sonlarında ise satıcı satmaya.. Bu arz ve talep meselesi, haliyle piyasaya tesir eder.. Alınacak tedbirlerden biri de bizim elimizdedir. Zannediyoruz; ay başında çarşı pazara hücum etmemek..

Mutfak

Göbeğimizin sırrı

""Türkler neden çok yemek yerler? Çünkü mutfağımızda, her şey, iştihamızı açmak İçin düşünülmüş, ona göre tertiplenmiştir. Yoğurtsuz kabak kızartması tasavvur eder misiniz? Ya haşlanmış lahana?

Pilâvın yanında, sofraya gelen cacık veya hoşaf kâseleri, veya buz gibi ur karpuz bize bu pilâvdan yarım tabak yerine ur, bazan iki tabak yedirtir. Nefis ur turşu, bir bahçıvan salatası en sevmediğimiz yemekleri bile bize sempatik gösterir.. Baharatlı, biberli dolmalarımız, köftelerimiz, İnce böreklerimiz, şamfıstıklı baklavalarımız dünyaca meşhurdur. Bunlara yalnız Ma değil, memleketimize gelen yabancılar da meftun.. Bol miktarda Amerikalının bulunduğu ur ziyafette, hoşluk olsun diye sofraya konan ur tabak fasulyeli, baharlı pilâv birkaç saniye içinde, dostlarımızın hücumuna uğrıyarak tükenmişti. Garsonlar fasulya, pilâv yetiştirmeğe uğraşırken, sofradaki nefis piliçler, mayonezli balıklar küskün küskün seyirci kalmışlardı..

Yabancı memleketlere giden ur Türk, yarı kilosunu kaybederek dönmüştü. Eşi dostu, merak ve endişe içinde üstüne atıldılar:.

— Orada kıtlık mı vardı?

—'Parasız mı kaldın ?

— Hasta mısın?

— Hayır, diyordu, yalnız giderken ağzımın tadını Türkiyede unutmuşum.

-

Yemekleri hazırlarken, iştihayı açmak için, bazı şeyler yapmak icap eder.. Etin yanma ilâve edilen birkaç yaprak yeşil salata, ur nebze havuç rendesi, iki üç tane kızarmış patates dilimi, sofrayı süsleyen çiçekler, salata tabağını bize yaklaştıran kırmızı turplar, siyah zeytinler, sarı sarı yumurtalar, muhakkak ki, bize sofra zevkini vermektedir.. Fakat bunlar, daha ziyade, *göze* hitap eden yardımcı unsurlardır. Halbuki biz bunlarla iktifa etmeyip, baharat, yoğurt, sarımsaklı sirkeli iştiha açacak maddeleri de imdada çağırırız, işte bu sonuncular, doğrudan doğruya miğdeye hitab ederler ve biz yedikçe, daha çok yemek arzusu duyarız. Ah şu ağzımızın tadını biraz daha az bilseydik!.

Şu İngilizleri, şu Amerikalıları görüyor musunuz? İğlerinde kaç tane göbekli erkek, kaç tane kalçalı kadın bulabilirsiniz? Evet, spor yapıyorlar. Evet, hareketli insanlardır. Evet, yemeklerine dikkat de ediyorlar. Ama, inceliklerinin en mühim sebebi ağızlarının tadını bilmemeleridir. Buna mukabil, nefis yemeklere düşkünlükleriyle tanınmış Fransızlar rejimi bıraktıkları gün şişmanlamaa başlarlar. Nitekim bizzat Parislilerde, biraz aşlanınca, ne göbek eksiktir, ne de kalça...

Kapaktaki Kahraman

Nene Hatun

8 Mayısta, radyo onu "1955 yılı annesi" ilân ediyordu.. Gözleri yaşardı. Acaba vatana şehit verdiği iki oğlunu ma düşünüyordu, yok" sa 1877 yılı Kasım ayının 7 sini 8 ine bağlıyan gecede, vatan uğruna, tarihin en güzel kahramanlık destanlarından birini yaratarak, gözü önünde düşüp ölen muharebe arkadaşlarını, vatan evlâtlarını mı?

. . . O sabah erkenden uyanmıştı, beşiğinde kıpırdayan yavrusunu pışpışlarken, ur yandan da sabah ezanını dinliyordu. Müezzinin sesi birden ciddileşti.. Neler söylüyordu ? Düşman, gece yarısı, sinsi sinsi Aziziye tabyasına girmiş ve askerterimizi kılıçtan geçirmişti.. Nene Hatun kapıya çıktı; tüfek, tabanca, tırpan, keski, sopa ve taş, halk ne bulduysa onu almış seferber olmuştu.. Akın akın, topraklarını müdafaaya gidiyorlardı.. Nene Hatun, kafasını çevirince kocasını gördü, o da baltasını kapmış gidiyordu.. Konuşmadılar. Konuşacak vakit yoktu artık. Yavrusu içerde ağlıyordu. Nene Hatun yavaşça, eve döndü, çocuğu besledi, okudu, üfledi, satırını aldı ve arkasına dönüp bakmadan, kapıyı çekip, kahramanlar arasına katıldı.

Gençti, yirmi yaş nedir ki? Güzeldi ve hayatı, İçerde yalnız bıraktığı, belki ölüme mahkûm ettiği yavruyu seviyordu.. Yalnız biliyordu ki, bu çocuğun ve daha binlerce çocuğun hayatı bu gidişe bağlı idi.. Kendi yavrusu ölse bile, birçok yavrular, bu sayede kurtulacaktı. Hissediyordu ki, o artık yalnız kendi Mehmedinin değil, bütün Mehmetlerin anası İdi.. İşte Nene Hatunun asıl büyüklüğü budur: milli hisleri İçin kendi şahsî hislerini öldürmesini bilmişti. Düşman kurşunu ile ölen öz kardeşine, gözlerini kaparken, şu sözleri söylemişti:

"— Biehnt ölebilirsin.. Biz varız. Biz hepimiz buradayız.."

O gece iki binden fazla düşman askeri keser ve satır altında can verdi.. Nene Hatun, bu İnce ve zarif Türk kızı, bu müşfik anne, en faal muhariplerdendi. Satırı kana boyanmıştı ama, bu bayrağı içindi.. Düşman kuvvetlerine sırf imanları ile saldıran bu ur avuç kahraman, tabyanın demir kapılarım kırıp İçeriye girince, üç saat süren kanlı boğuşmada, Nene Hatun gene öndeydi., Ölmekten korkmuyordu ama yaşadı, evine zaferle döndü, yavrusunu buldu, bağrına bastı ve ilk iş olarak, gene onu besledi, Allanma şükretti.. Bu sevgili çocuk, Çanakkalede şehit olduğu zaman da, Nene Hatun gene, hep o yaşlı ve ümitli sesle, kendi kendine:

"-— Korkma git, biz varız, biz buradayız" diyordu.

Nene Hatun Aziziye tabyasının son kahramanı idi.. Efe dosta, gazetecilere, kendisini ziyarete gelen büyük adamlara hikâyesini anlatmayı severdi. Severdi ama işittiği takdirkâr sözlere de, daima hayret eden ur hali vardı: yapılacak işi yapmıştı.. Mayıs ayının son günlerinde, birden hastalandı. Soğuk almıştı. Erzurumda Numune Hastanesine yattı.. "1955 yılı annesi" ni kurtarmak için evlâtları ellerinden geleni yaptılar. Bu ur zatürree vakası idi. Fakat yaş sebebiyle, fazla ur şey yapılamadı. Bütün gayretlere rağmen bu büyük Türk kadını, 22 May- 1955 te. saat 13 te gözlerini hayata yumdu. Meclis Başkanı Refik Koraltan Nene Hatun ailesine. Millî "Savunma Bakanı Ethem Menderes, Kadınlar urliği ve M.T.T.B. de Erzurum Valisi ve Belediye Reisi vasıtasiyle Erzurumlulara taziye telgrafları çektiler, radyolarda konuşmalar yapıldı.

Sağlığında, bir çok Türk ve ecnebi büyüklerinin ziyaretine mazhar olan Nene Hatun 28 Mayısta askerî merasimle ve göz yaşları arasında, Aziziye şehitliğine defnedildi..

O gıpta edilecek ölülerdendi.. Allah rahmet eylesin..

K İ T A P L A R

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

(İmtiyaz sahibi ve neşriyat Müdürü : Orhan Yavuz. 1. sayı. Nisan 1955 Ankara, Mayıs 1955 Doğuş Matbaası. 28 sayfa, yıllığı 18 l i r a .)

Türk Mühendisler Birliğini- organı olarak çıkmaktadır. Belirli ur konu ve okuyucu zümresi seçmiş 'Olan derginin, mevzu plânının ve şeklinin tesbiti için dikkatli ur hazırlık safhası geçirdiği ve yabancı memleketlerdeki emsallerinin de tetkik edildiği müşahede olunmaktadır. Her is yerinin- her araştırma ve yeniliğin mecmuaya konu olacağı, mühendis ve iş adamlarının iç ve dış piyasalarla yalandan temas ettirileceği, yerli ve yabancı yayınlardan okuyucuların haberdar edileceği önsözde belirtilmektedir. Bu sayıda "Ankara notları, birliklerden haberler, dış haberler, Bolu dağı tüneli faaliyeti, hukuk! bahisler, yenilikler, Hirfanlı barajı dolusavağı, ekonomi haberleri, toplantılar, kitaplar, resimli haberler, incelemeler, Karayollarında yerinde dökme büzler" e dair yazılar bulunmaktadır.

●

TRAFİK

(Derleyen ve hazırlıyan : Muzaffer Akalın İstanbul 1955 Osmanbey Matbaası. 178 sayfa, 2 plânş, fiyatı 250 kuruş.)

İçindeki bahisler: Trafik kaideleri- "-' nin kanunlaşması, Trafik Kanununun yürürlüğe konuşu, kanunun esaslan, tarifler, trafik hizmetlerinde vazifeli teşkilât, trafik harç ve resimleri, nakil vasıtaları ile şoförlerin gelir ve esnaf vergileri, yol emniyeti ve trafik tesisleri, nakil vasıtalarının tescili ve kontrolü, ehliyetnameler, trafiğin kaide ve şartları, trafik kazaları, trafik suçlarının cezalandırılması, hukuki mesuliyet- ve sigorta, Karayolları Trafik Kanunu ve Nizamnamesi... Kitabın sonunda nakil vasıtalarında bulundurulacak teçhizat ile bunların vasıflara- gösteren cetveller ve' trafik işaretlerine ait renkli levhalar vardır.

KONYA ÇEŞME VE ŞADIRVANLARI

(Yazan : Mehmet Önder. Konya 1955 Ülkü Basımevi. 94 sayfa, fiyatı 196 kuruş.)

Mehmet önderin Konya tarihi ile ilgili basılı eserlerinin altıncısıdır. "Tarih, yalnız siyasi olayların ur kronolojisi değildir. Milletlerin ve şehirlerin geçmiş asırlardaki sosyal ve kültürel gelişmelerini tetkik etmek de ur tarihtir." Bu kitap, doğrudan doğruya ur tarih de olmasa, Konya tarihi İçin bir numaralı dokümanlar kaynağıdır. Son çeyrek asırda yapılmış olanlarla kitabesiz çeşme ve şadırvanlar hariç 108 çeşme ve şadırvandan bahsedilmektedir. Bir vilâyetimizin içme suyu mevzuundaki geçmişini aydınlatan eser, bu kabil çalışmalara önder olabilecek durumdadır-

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Unutulmayan bir ses

EVLERE ŞENLİK KAYNANAM NASIL KUDURDU?

(Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanı. 2. basım, İstanbul 1955 Hilmi Kitabevi - Gün Basımevi. 123 sayfa, fiyatı 125 kuruş.)

Servetifünun Edebiyatı dışında kalmış romancılarımızdan ikisi pek çok okuyucu bulmuştur. Bunlardan biri "masal tarzındaki eserleriyle basit ve endişesiz zihinleri kolayca acındıran" Vecihi; diğeri ise Vecihi'den biraz ileri olan Hüseyin Rahmidir. 40 kadar romanı, bugünkü anlamiyle roman değildir; tekniği zayıf, tez'i - tabir caizse - didaktik ve zamanın silgisine dayanacak beşeri maddeden mahrum eserlerdir. Vecihinin büyük şöhretinden bugüne hiç ur şey kalmamıştır. Hüseyin Rahmiden kalanlar - roman olarak ve konu olarak - geçmiş ur devrin hatıralarıdır. Eserlerinde müşahede edilen realizm ve yer yer pitoresk tasvirler, folklor malzemesiyle dolu olan sade dul Hüseyin Rahmiyi zamanımıza ulaştıran natura ve meziyetlerdir. Bu meziyetleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar daha okunacaktır da... Hilmi Kitabevinin yayınlamakta olduğu H. R. Gürpınar Külliyatının 14 üncü eseri olan bu kitap, ilk olarak 1927 de basılmıştı. Bu basımın dili, zamanımıza göre sadeleştirilmiştir.

CEMİYETLER KANUNU VE TOPLANMALARLA İLGİLİ MEVZUAT

(Hazırlıyan: Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü Şeflerinden Mustafa Alpaslan. Ankara 1955 Yıldız Matbaası. 95 sayfa, 250 kuruş.)

Eser, son tadillere ve 1 Mayıs 1055 durumuna göre "Cemiyetler Kanunu, Türk Kanunu Medenisi'nin cemiyetlerle ilgili maddeleri, Esnaf Dernekleri ve Esnaf birlikleri Kanunu, Türk Tabipleri birliği Kanunu, Türk Mühendis ve Mimar Odaları birliği Kanunu,iş ve İşveren Sendikaları ve Sendikalar birlikleri baklanda kanun, Beden Terbiyesi Kanununun kulüplerle ilgili maddeleri, Askerî Ceza Kanunim Cemiyetler ve Toplantılarla ilgili maddeleri, Mem urin Kanununun cemiyetlerle ilgili maddesi, Cem'i İanat Nizamnamesi, Tecemmuat Hakkında Kanunu Muvakkat, İçtimaatı Umumiye Kanunu, Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun, Milletvekili Seçimi Kanununun ilgili maddeleri, Türk Ceza Kanununun ilgili maddeleri ve ilgili Temyiz Kararları" nı içine almaktadır.

●

ÖĞRENCİLERANTOLOJİSİ

(Derleyenler: R. Akbulut, K. Yaman, M. İnan. 1955 Bursu. 48 sayfa, fiyatı 100 kuruş. Kapak kompozisyonu: Yüksel Kutun.)

Kitabın adı: "Bursalı Sair 1955 Öğrenciler Antolojisi". İçinde 1955 yılında öğrenci olan Bursalı gençlerin şiirleri var. Kız Öğretmen Okulu, Askeri Lise, Ticaret Lisesi, Erkek Lisesi, Kız Lisesi, Ziraat Okulu, Kız Enstitüsü ve İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencilerinin şiirleri.. Kitabın başına Muzaffer Gürses imzalı ve 4 sayfa tutan "şiir üzerine dağınık düşünceler" eklenmiş. Bu, kapağı gövdesinden büyük, âdi kâğıtlı ve kötü baskılı kitapta genç istidatlar bulunduğunu söylemekle iktifa edeceğiz. Şiir hakkındaki 4 sayfa yazının 4 satırının kitabın takdimine ayrılması arzu edilirdi...

●

AYAZ İSHAKİ

(İdil • Ural mecmuasının ilavesidir. Mecmuu ile beraber verilir, ayrıca para ile satılmaz. 47 sayfa.)

İdil - Ural Türklerinin hürriyet kahramanı Ayaz İshakî geçen yıl Temmuz ayında ölmüştü. Bu kitapla "Millî Mücahit ve Edib" in hatırası anılmaktadır. Kitapta bulunan yazılar ve yazarları: Mecit Sakmar: İlk tesir; M. Ereli: ur mücahidin hayatı, muharrirliği, gazeteciliği; Said Şamil: Ayaz İshakî; Mehmet Emin Resulzade: arkadaşım" Ayaz; Yol arkadaşı: Münih Seyahati; Hamit Reşit: Vatanımda ümit kıvılcımı yaratan sembol; Vassan Oirey Cabacı: Hatırlıyorum; Hidayet Şahin: Halkımın mürebbisi; M. Veli: Bir canlı merasim...

M U S İ K İ

Konserler

Mevsim sonu

Haydn'ın "Veda" senfonisinin son muvmanı çalınırken, orkestra üyeleri **bir** er **bir**er sahneden ayrılmağa başladılar. Nihayet şef Hörner de partisyonunu kapladı; kürsüden indi. Sahnede kalan son iki kemancıdan birinin, Sedat Eklisin sırtını okşadı. O da çıktı. Orkestra, tatil zamanının gelmiş okluğunu İfade etmek için, aslında bu maksatla yapılmış ur eser seçmiş,- bu senfoniyi ilk defa olarak 183 sene önce Haydn'ın patronu Prens Esterhazy'nin huzurunda saray musikişinaslarının jestini tekrarlamıştı. Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının gerçekten ur tatile - hem de uzun ur tatile - hak kazanıp kazanmadığı münakaşa edilebilirdi. Fakat herhalde bu hareket, dinleyicilerin çok hoşuna gitti.

Aynı konsere solist olarak ur misafir Polonyalı viyolonist iştirak etti ve Mozart (No. 5) ile Brahms konsertolarını çaldı. Bu viyolonist - ismi Wanda Wilkomirska'dır - konservatuvarda da ur resital verdi. Her İki konserinde de dinleyicileri heyecan içinde bıraktı. Onu, Suna Kan ile kıyas edenler oldu. Kıyas ur ba-' kıma yersizdi. Zira bu iki viyolonist, ayrı plânlarda yer alan icracılardı. Suna Kan, ur musikişinastı Wanda Wilkomirska ise, dinleyici üzerine ne vasıta ile olursa olsun, tesir yapmağa ahdetmiş ur gösterişçi.. 'Müthiş yıkıcı ur kuvvetle çalıyor, bestekârları, Romalı gladiyatörlerin mağlûp rakipleri haline getiriyordu. Halk da, ısrarlı tezahüratıyla, sanki başparmağiyle toprağı gösteriyor, "öldür" diyordu. Wanda WUkomirska, çok defa bu emre itaat etti.

Neler yapılabilir

"Böylece, oldukça hareketli, fakat intizamsız ve ur memleketin musiki hayatının geliştiğine asla delâlet etmeyen konser mevsimi sona erdi. Orkestra, dört aylık ur uyku devresine çekildi. Yaz aylarında belki en ufak ur sanat ve musiki gösterisi bile olmıyacak.

ur de, Avrupa memleketlerinde bil yaz mevsiminin nasıl geçeceğine bakalım: festival mevsimi başlamıştır. Yaz aylarında turistlere şatolarını, katedrallerini, harabelerini, plajlarını ve çeşitli turistik mahallerini açan bütün Avrupa memleketleri artık bununla iktifa etmiyorlar. Artık tufistler, hem seslerinin, hem de kulaklarının zevkini tatmin etmek istiyorlar. En büyük şehirlerden, en küçük köylere kadar her yerde ur faaliyet görülüyor. Yüzlerce musiki festivali hazırlanıyor. Almanya'da. 800 nüfuslu Bad Betrich köyü bile bu yaz ur festival tertip edecek. Vaktiyle orada, Clement "Wenceslaus adlı musikisever ur prensin yaşamış olduğunu bilen Bad Bertrich sakinleri, bundan faydalanmak istiyorlar ve prensin tuttuğu Vincenzo Righini (1756-1812) ve Josef Martin Kraus (1756-1792) adlı, isimleri duyulmamış iki bestekârın musikisini arzederek, prensin şatosunda mum ışığı 'ile aydınlatılmış salonlarda oda musikisi tertip ediyorlar. Daha birkaç yıl öncesine kadar iptidaî ur kaplıca köyü olan Bad Bertrich bu yıl en azından 10.000 turist celbetmeyi ümid ediyor.

Bizde? Bizde henüz, Bergama'da ur festival yapmanın doğru olup olmadığı münakaşa edilmektedir.

Bu yaz sadece Almanya'nın 43 şehir ve kasabasında musiki festivali yapılacaktır. Avrupanın geri kalan yerlerinde, Akdeniz sahillerinden Baltık denizine kadar, 50 den fazla fes-' tival tertiplenmiştir. Türk - ingiliz Musiki Festivallerinden bile dört yıldır mahrum kalan bizler, tek şehrimizde dahi musiki festivali yapılmasından vazgeçtik, hiç olmazsa İstanbul Şehir Senfoni Orkestrası, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası ve Devlet Operası, tatillerinin ur ayını feda edip, Anadolu gezilerine çıksalar ve musikîyi az çok oralara da yaymağa çalışsalardı.

Ankara'da 1954 - 55 Mevsimi Konserlerinde En iyi icralar

Bülent Arel idaresinde Helikon Yaylı Sazlar Orkestrası: Hindemith'in Sekiz Parçası.

Hayrullah Duygu (klarinetist): Weber'üı İkinci Klarinet Konsertosu (Haymo Taeuber İdaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiye).

Mithat Fenmen (piyanist): Chopin'in Mi Minör Piyano Konsertosu (Haymo Taeuber idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiyle).

Leylâ Gencer (soprano): Mozart, Verdi ve Gounod aryaları (Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı tarafından tertiplenen konserde).

Hans Hörner idaresinde Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası: Berlioz'un Symphonie Fnntastiqile (son iki muvman).

Suna Kan (viyolonist): Mozart (No. 5) ve Brahms konsertoları; Saint-Saens'ın Introduction ve Rondo Capriccioso; Kreutzer ve Schradieck etüdleri (Gabriel Bouillon İdaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiyle)

Suna Korad (soprano): Mozart'ın Sihirli Flüt operasından Gece Kraliçesinin aryası (Üniversite Konserinde).

Branko Payeyle (viyolonist): Çaykovski'nin Keman Konsertosu (Haymo Taeuber idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiyle).

Cesare Valabrega (piyanist): Onyedinci Asır Fransız ve İtalyan (Klavsen Musikisi Resitali ((Devlet Konservatuvarında).

Diğer Kayda Değer İcralar

Ferit Alnar idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası: Mendelssohn'un "Fingal Mağarası" uvertürü — Pertev Apaydın idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası: Çaykovski'nin Romeo ile Juliet Fantezi Uvertürü ve Altıncı Senfonisi — Selçuk Armaner, piyanist: Ravel'in Sol El Konsertosu (Taeuber idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiyle) — Semiha Berksoy, soprano: Bizet-nin Carmen'inden Habanera (Sanat Sevenler Kulübü'nde) — Gilles Guilbert, piyanist: Ravel'in Sol El Konsertosu (Franz Litschailer idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası refakatiyle) — Franz litschailer idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası: Adnan Saygun'un Op. 29 Senfonisi — Hidayet Ünsal, klarinetist: Mozart'ın Klarinetli Kenteti (Atak Kuarteti ile beraber .Millî Kütüphane Konserinde) — Yücelen - Arel - Rosen Trio'su: Beethoven'in Op. 1 - No. 3 Do Minör Trio'su (Opera ve Millî Kütüphanedeki konserlerinde.)

Opera

Son gece

Mevsim sonuna kalan "Hoffmann'-m hikâyeleri", pek kısa ur müddet sonunda afişten indirildi; Mayıs aynim 31 inci Salı günü akşamı Verdi'nin Rigoletto'su tek ur defa temsil edildi ve Devlet Operası sahne faaliyetini Ekim ayına kadar tatil etti, ilk olarak 1951 yılında Ankarada oynanmış olan Rigoletto'nun tekrar sahneye çıkarılmasının başlıca sebebi, Devlet Tiyatrosu kadrosundan ayrılıp yıllardır Avrupa'da kalan, bilhassa İtalya ve İngiltere sahnelerinde başarı kazanan, sonra yeniden Ankara Operası kadrosuna dönen ur baritonun, Orhan Günek'in, hem ismini ve hem da kabiliyetlerim arzet-

mekti. Büyük taleple karşılanacağı muhakkak olan ur arzdı bu. Temsili tertipleyen Devlet Tiyatrosu Yardım Ve Tesanüt Dernegi'ne gelir Bağlıyacağı şüphesizdi. Nitekim Öyle oldu. Salı gecesi salon baştan aşağı doluydu.

Fakat, adı geçen dernek, bilet satma endişesine öylesine kapılmış olmalıydı ki - halbuki böyle ur endişeye hiç lüzum yoktu; biletler nasıl olsa kapışılacaktı - Devlet Tiyatrosu'nun bazı nizamlarına riayet lüzumunu bile hissetmedi. Meselâ, telefonla bilet ayırtanlar, bilinen usul gereğince, temsil günü akşamı saat 6 dan önce biletlerini almaya tiyatroya geldikleri zaman, ayırtılan yerlerin ancak Pazar akşamına kadar saklanmış, sonra satılmış olduğunu öğrendiler. Neden? Dernek yetkililerinden biri gişeye öyle emir buyurmuştu. Keyfî ur emir. Başka ur misal daha: temsilden sonra otobüs temin edilmemişti.

Mamafih temsil, bu lâubaliliklerin nahoş tesirini unutturacak kadar başarılıydı. Rigoletto'da Orhan Günek, dünya çapında ur opera sanatkârı olduğunu, dört senelik ur fasıladan sonra, Ankaranın opera meraklılarına tekrar isbat etti. Dük rolünde, operamızın en iyi tenoru olabilecek durumda ur şarkıcı, Doğan Onat vardı. Maalesef formunda değildi. Bununla beraber tenor Onat'ın, askerlik hizmeti dolayısiyle, sanatiyle gerektiği gibi meşgul olma imkânını bulamadığını bilenler, bunu hoş gördüler. Gilda'da Ferhan Onat, bu sopranodan tabiat vergisi ur sesten başka şimdilik ur şey beklemekten vazgeçmiş olanlar için, tatmin ediciydi.

Diğer başlıca rollerde Selim Ünokur (Sparafucile), Mesude Çağlayan (Maddalena) ve Hilmi Girginkoç (Monterone) vardı.

İyi ur koro, temsilin başarısını destekledi. Adolfo Camozzo idaresindeki orkestra yer yer sesleri örtüyordu; fakat her zaman mütecaviz değildi.

Böylece Devlet Operası da, 1954-65 mevsimine perdesini kapadı; fakat faaliyet sona ermemişti.

Sırat köprüsü

Opera binasının sır vermeyen duvarları arkasında, bütün tiyatro ve opera sanatkârlarını imtihan kapısında bekliyen öğrenciler gibi sinirli ve heyecanlı yapan bir faaliyet hüküm, sürüyordu. Yönetim Kurulu, Devlet Tiyatrosu sanatkârlarının her yıl tazelenen kontratlarının Önümüzdeki yıl için hangi esaslara göre tayin edileceğini müzakere etmekteydi. Kurulda, Vedat Gürten, Aydın Gün, Salih Canar, Cüneyt Gökçer, Adolfo Camozzo, Hans Hörner - ve tabiatiyle Muhsin Ertuğrul - gibi simalar vardı. Kurula dahil sanatkârlardan her biri, kendi haklarında karar verileceği zaman şüphesiz ki müzakereye katılmıyorlar ve toplantıdan ayrılıyorlardı.

Orhan Günek
Yuvaya dönüş

Şimdiye kadar sanatkârları - 1/A, 1/B v.s. gibi - sınıflara ayıran usul bu defa terkedilecekti. Şimdi bu sınıflama sadece ücret dereceleriyle yapılacaktı. Yeni kurulmakta olan opera orkestrası mensupları da bu sisteme dahildiler. Kurul, sanatkârların sınıflarını yükseltme ve indirme yetkisini haizdi. Ancak şimdiye kadar indirme yetkisini hiç tatbik etmemişti.

Yeni usuldeki başlıca değişiklik, şimdiye kadar âzami 800 liraya kadar çıkan ücretin bu defa 1500 liraya yükseltilmesiydi. Ücret dereceleri 500 ile 1500 arasında değişecekti. Ancak, 1500 liranın hiç ur opera sanatkârına verilmemesi hususunda ur temayül vardı. Tiyatrocular arasında ise bu ücretin ur veya iki sanatkâra verilmesi düşünülüyordu.

Bütün merak ve heyecanlarına. rağmen, sanatkârların içini rahat ettiren ur düşünce vardı: Kurul üyelerinin tarafsızlıkla hüküm vereceklerine güveniyorlardı.

Bestekârlar

Amerikadabir Türk eseri

İlhan Usmanbaş'ın Fromm Musiki Vakfı mükâfatını kazanan (Bk. AKİS, Sayı: 34) Yaylı Sazlar Kuarteti Mayıs ayı zarfında New York'ta ve Los Angeles'de, Amerikanın ünlü oda musikisi topluluklarından biri olan "New Music" kuarteti tarafından çalındı. ilk konser New York'da Metropolitan Sanat Müzesi'nin Grace Rainey Rogers salonunda verildi. Programda Fromm Mükâfatı kazanmış iki bestekârın daha eserleri vardi: Amerikalı Jerome Rosen'in Yaylı Sazlar Kuarteti ile Wilhelm Killmayer'in, İspanyol şairi Garcia Lorca'nın şiirleri üstüne bestelemiş olduğu beş şarkı.

Rosen ile Usmanbaş'm kuartetleri arasında mukayese yapan New York Times musiki münekkidi şunları yazdı:

"Her iki eserde de benzeyen taraflar var. Yazılış ustaca; epeyce kudretli; her ikisinin de armonik lehçesi, kozmopolit ur modernizm ve ton temeli üzerine kuvvetli ur disonans arzediyor.

Usmanbaş'ın kuartetinde biraz daha fazla şahsiyet var. Hiç olmazsa ikinci muvman, uzun lirik hattıyla, bariz ur şahsi karakter arzediyor. Geri kalan taraflarında, Mr. Rosen'in kuarteti gibi temiz ve tertipli, melodik bakımdan kuru ve kendiliğinden vücude gelme duygusundan ziyade ihtisas sahibi ur ustanın eseri olma vasfına malik."

İkinci konser, Los Angeles'te aynı gurup tarafından verildi ve programda Usmanbaş ve Rosen'in kuartetlerinden başka Bartok'un dördüncü kuarteti vardı. Los Angeles Times'ın münekkidi Albert Goldberg eserin en ziyade tesirli kısmının son muvmanı olduğunu beyan etti.

Tenkidler hakkında İlhan Usmanbaş şöyle düşünüyor:

"Berbat eser demelerini isterdim. Fakat bu kuarteti yazdığım saman (1947 de yazılmıştır) henüz "berbat eser" besteliyebilecek kadar ilerlememiştim."

T İ Y A T R O

Şehir Tiyatrosu

Bir seyyar müze

Siyahlı kırmızılı afişler sokaklara asıldı: Geliyor... diye. Bu gelenin her ne kadar adı tiyatro idi ise de, seyyar müze olarak kabul etmemiz daha doğru olurdu. Zira, İstanbul Şehir Tiyatrosunun komedi kısmı turnesi olarak bildirilen bu gelişin listesi şu idi: Behzat Butak, Vasfi Rıza, Bedia Muvahhit... Repertuvarı .ise: Yelpaze, Melek Hanımın Kıskançlığı, Lokmanzade, Onu Çok Seviyorum, Ceza Kanunu, Geçti Borun Pazarı, Hissel Şayia...

Şimdi gelin de, 1955 yılının tiyatrosunda bu isimlerin gençliğinden, ileri tiyatro fikirliliklerinden, hamle - düklerinden, modern tiyatroculuklarından bahsedilen ve gelin de, 1955 senesinde Ceza Kanunu ile Hissei Şayia oynamakta devam eden ve kırk seneden beri aynı oyunu oynayan ur teşekkülü müze farzetmeyin.

Bununla beraber İstanbul Şehir Tiyatrosunun tarihi kıymetini küçümsemek kimsenin ahundan geçmez. Onun bu gün dahi, Türkiyede ilk derli toplu tiyatronun bütün hususiyetini muhafaza eden oyun tarzı ile meşrutiyet repertuvarından ur kademe olsun yukarı çıkmaması, tarihi kıymetini artırmaktadır. Tanrı hepsine uzun ömürler versin,. Türk tiyatrosunun bu ilk meşalecilerinin bugün halâ sahneye çıkmakta gösterdikleri azim ve gayret her türlü takdirin üstündedir. Onlar tiyatromuzun ilk devrinin mümessilleridir ve en büyük hususiyetleri de budur.

İstanbul Şehir Tiyatrosunun bilhassa bu emekdar kadrosunu bugün ur sanat tiyatrosu olarak görmek gayesiyle değil, tiyatromuzun canlı müzesini müşahede edebilmek için seyretmelidir. ur Behzat Butak, ur Bedia Muvahhit ve diğerleri... devirlerin ender yetiştirdikleri orijinal sanatkarlardır. Bu günkü tiyatro görüşü içinde, onlar tiyatro olarak pek ur şey ifade etmezler ama, dediğimiz gibi, canlı tiyatro tarihimizdirler. Öyle görülmeli, öylece kabul edilmelidirler.

Repertuvarlarına gelince: İbnirrefik Ahmet Nuri merhumun büyük ur cesaret ve maharetle tiyatromuza kazandırdığı adaptasyonlar ve onu taklit ederek ortaya konan diğer vodvil adaptasyonları da bugünün tiyatro seyircisine hafif görünmektedir. Bunun böyle olması tabiidir, zira seyirciler de sanatın temposu ile ilerlemekte, zevk bakımından tekâmül etmektedir. İstanbul Şehir Tiyatrolarında hâlâ, sanatın iptidasındaki alıştırmalar sahneye konuyorsa bu, evvelâ o tiyatronun ananelerden ayrılamadığını gösterir, sonra da daha mütekâmil eserlere uzanmaya cesaretini olmadığı" kanaatini kuvvetlendirir.

Gönül isterdi ki, İstanbul Şehir Tiyatrosu ilk tiyatro temsillerimizin tarihe malolan. tiplerinden bir örnek vermekle beraber, zamanın hareketi ile ilerlediğini ispat etsin ve bize bugünün modern eserlerinden de örnekler versin.

Ankarada temsil edecekleri eskimiş vodvillerin dahi rağbet göreceğinden eminiz. Alkışlanacaklar, hem de candan alkışlanacaklar ama inansınlar ki tarihî değerlerini alkışlıyacağız. Fedakârlıklarını takdir edeceğiz. Kabiliyetlerini beğeneceğiz, fakat asla zamanımızın tiyatrosunu temsil ettiklerine inanmıyacağız.

Sanatkârların şehrimizdeki temsillerinde repertuvarlarında eski eserlerin bulunması ur müze hüviyetini vermektedir.

Çığır sahnede

Hep Çocuk Kalacağız

"Bellibaşlı tiyatrolarımızın İstanbul ve Ankarada, kış ayları müddetince verdikleri devamlı temsiller Mayıs sonunda nihayet buluyor. Bu tarihten sonra tatile girdikleri bildiriliyorsa da hemen bütün tiyatrolar yaz tatilinden faydalanarak turneye çıkmak suretiyle faaliyetlerini devam ettiriyorlar. Bu şüphesiz, sanatkârlar için çok yorucu olmakla beraber, ur kazanç ümidiyle yapıldığı ekseriyetle de ümitler boşa çıkmadığı için, göze alman ur külfet oluyor.

Bu sene Ankaranın ilk misafir tiyatrosu İstanbul Opereti oldu. 12 Mayısta şehrimize gelen bu tiyatro ha-

AKİS'e Mektup

Muammer KABACA

Yıllardan beri çerden çöpten ur araya getirmeye çalışıp tiyatro diye sizlere sunduğumuz oyunlarımıza gösterdiğiniz anlayış ve müsamaha ile alâkanız bize bugün, içinde şükran hisleriyle meşbu olarak çalıştığımız bir tiyatro bahşetti.

Şimdi İstanbul'da mevsimlerin en amansız günlerinde bile soğuk ve sıcak hava tertibatı ile, devamlı ur bahar iklimi yaşatan yepyeni ur tiyatroya sahip bulunuyoruz. Daha hevesimizi bile almış değiliz -ama bizi bu saadete kavuşturan seyircilerimize karşı da vazifemizi, ihmal edemeyiz.

Bu sebeple, kısa ur müddet 1-çin de olsa, bu defalık sadece Ankara'va bile münhasır kalsa, gene şükran borcumuzu ödiyebilmek maksadı ile *1* Temmuz Perşembe günü akşamı saat 9,30 da Küçük Tiyatro sahnesinden Ankaralı seyircilerimize inşallah borçlu olduğumuz teşekkürü edâ etmeye imkân bulabileceğiz. Yalnız on beş gün müddetle temsil edeceğimiz bu defaki oyunumuz; "Etnan Bey Duyması-" isimli eserdir. Bildiğiniz gibi, yeni tiyatromuzda ilk olarak başladığımız bu eser İstanbulda, seyircilerimizin rağbetine mazhar oldu. Bu gidişle "Cibali Karakolu" nun yedi yüz elli defa oynanmış olmasını gözönünde tutan muhterem seyircimiz, bu oyunumuzu da ondan aşağı ur rakamda bırakmıyacağa benziyor.

Alâka sizden, gayretle çalışmak bizden sevgili Ankaralılar!

Hep çocuk kalacağız
Ama olgun bir piyes

len Yeni Sinemada temsillerine devam etmektedir.

31 Mayısta Devlet Tiyatrosunun tatile girmesini müteakip Ankaraya ikinci misafir, Çığır Sahne Tiyatrosu geldi. Daha sonra, 15 Haziranda istanbul Şehir Tiyatrosu şehrimize gelerek bazı komedi ve vodviller temsil edecek, 7 Temmuz tarihinden itibaren de Muammer Karaca, Küçük Tiyatroda on beş gün müddetle "Et nan Bey Duymasın" adındaki eseri oynayacak.

Küçük Sahnede temsiller vermekte olan Çığır Sahne "amatör ruhlu profesyonel bir teşekkül" dür. Geçen tiyatro mevsimi başında rejisör Avni Dilligil'in teşebbüsü ve feragatli gençlerin iştiraki ile İstanbulda kurulmuş ve **bütün** mevsim boyunca, her gün saat 18 de Ses Tiyatrosu sahnesinde temsiller vermiştir.

Bu tiyatronun mümeyyiz vasfı fikir ve manayı sözlerden ziyade hareket ve sekille ifade etmeye çalışması, tiyatroda ritm'i esas kabul etmesidir. Bu sebeple, Ankarada oynanan her eser, seyirciler üzerinde değişik bir tiyatro karşısında bulundukları tesirini-uyandırmıştır.

Hareketli, ahenkli ve bir biline ekli bir mizansen zincirini, hiç yavaşlatmadan, baştan sona taşıyan genç sanatkârların bu başarısı hakikaten övülmeğe değer.

Çığır Sahne ilk eser olarak Brezilyalı yazar Pascal Carlos Magho'nun "Hep çocuk kalacağız" adındaki dramını temsil etti. Magno'nun "Yarın başka olacaktır" ismiyle dilimize çevrilmiş bulunan bir eserini de **gene** Avni Dilligil geçen sene sahneye koymuş ve Gençlik Tiyatrosu Ankarada temsil ettiği o eserle Almanyada, milletlerarası Erlangen tiyatro festivaline iştirak etmişti.

Magno'nun bu eseri de aile dejenerasyonundan kuvvet almaktadır. Her birri ayrı ur dertle malûl bulunan altı kardeşle bir ana, bir teyze ve ur de emektar uşak Chico'nun meydana getirdiği ur ailenin hayatını aksettiren eser, değişik ve sapıkça ruh hallerini derinlemesine tahlil etmektedir.

Orada her tip başlıbaşına ele alınıp tahlil edilmeye ve gerek tıbbî ve gerekse psikolojik materyel olarak örnek gösterilmeğe değer.

Çığır Sahne, eseri kül halinde ele alarak ur tek tahlil istikametinde yürümüş. Bu suretle esas olan vahdet temin edilmiş. Vak'a sahnede üç ayrı odada geçiyor ve dekorla ışıklarda yapılan değişikliklerle hadisenin takibi aksamadan mümkün oluyor. Eserde rol alan gençlerin hepsi, umulmadık başarı göstermekteler. Lewis ile Lucia'yı oynayan sanatkârların çok çabuk konuşmaları, bu sebeple de sözlerinin bazılarının anlaşılmadığı ur yana bırakılırsa, diksiyon bakımından çok az hata bulunur.

Eserin en ağır yükünü taşıyan Margaret rolünü Belkıs Fırat, büyük ur ustalıkla temsil ediyor. Günahkâr ur kızın maruz kaldığı ruh çöküntüsünü belirtmekte gösterdiği kabiliyet, üstün ur sanat kalitesi taşımaktadır. Anne rolünde, kıymetli sanatkâr Muazzez Arçay, ve evin maddi yükünü omuzlamış eten hariciyeci fakat ruh hastası Gonzala rolünde Avni Dilligil büyük sanat kabiliyetleriyle eseri ur kat daha değerlendiriyorlar.

Çığır Sahne şehrimizde üç tercüme ve ur de telif eser temsil edecek. Repertuvar ve temsil bakımından bu genç tiyatroyu tebrik etmek isteriz. Ancak, bir varlığın mevcudiyetini duyurması nisbetinde alaka göreceği şüphesiz olduğuna göre, günümüzün reklâm vasıtalarından faydalanmaları, bu suretle de gördükleri alâkayı artırmaları temenni olunur.

Çığır Sahne sanatkârlarının halen temsil etmekte oldukları "Oğlum Edvvard" dramı hakkındaki düşüncelerimizi, AKİS'in 13 Kasım 964 tarihli ve 26 saydı nüshasında belirtmiştik.

S P O R

Futbol

İslâm Orduları Şampiyonası

Bir müddetten beri Tahranda altı millet arasında yapılmakta olan islâm orduları futbol şampiyonası geçen hafta içerisinde şampiyonluğumuzla sona erdi.

Türkiye, Pakistan, Hindistan, Irak, Suriye ve ev sahibi İranın iştirak ettiği bu karşılaşmalarda futbol takımımız rakiplerine büyük bir üstünlük sağlamış ve neticede Ordular arası Dünya Şampiyonluğuna ilâve olarak ur de İslâm Orduları Şampiyonluğunu kazanmıştır. Ordu takımımızın bu başarısı iftihar edilmeğe değer. Hafta içinde yurda dönen futbolcular İranlı dostlarımızın misafir kaldıkları müddet içinde kendilerine gösterdikleri yakın alâkadan sitayişle bahsetmişlerdir. Kazanılmış olan muvaffakiyeti ise, idarecisinden futbolcusuna kadar büyüterek izah eden ur tek şahıs yoktur. Doğrusu bu tevazu en az şampiyonluk kadar memnuniyet uyandırıcı olmuştur.

Futbol mevsimi kapandı

Sıcaklann birden gelip bastırması büyük kulüplerin mevsimi ur an evvel kapamalarını icap ettirmiştir. Galatasaray ve Beşiktaş ur hafta evvel mevsimi ur toplantı yaparak kapadığı halde Sarı-Lâcivertliler ancak geride bıraktığımız hafta sonunda şehrimizde misafir bulunan E.S.V. München Alman futbol takımı ile ur karşılaşma yaparak futbol faaliyetlerine son vermişlerdir. 4-0 Sarı-Lâcivertlilerin galibiyeti ile sona eren bu karşılaşmada misafir Alman takımı bizlere maalesef futbol zevki vermekten uzaktı. Hoş ayni şey Fenerbahçe için de söylenebilirdi. Fazla maç yapmaktan adeta laçka olmuş olan futbolcular, değil futbol oynamayı, hattâ yürümeyi dahi düşünüyorlardı. Buna rağmen gene de farklı ur galibiyet elde ettiler. Fe--erbahçenin son defa yaptığı bu maçla 1954-1955 futbol sezonu sona ermiştir.

Millî Takım seçmeleri

Gecen hafta içinde bölge binasının üst salonunda toplanan seleksiyon komitesi, Federasyon üyeleri ve antrenör Halil özyazıcı uzun uzun münakaşalardan sonra ur netice alamadan salonu terk ettiler. Mevzubahis hadise 28 Haziranda Triyestede İtalya millî takımı ile yapacağımız maça hangi tertipte çıkmamız icap ettiğinden doğmuştu. İşin garibi evvelce ayni federasyon üyeleri tamamen genç ve tecrübesiz elemanları kadroya almışken bu sefer basının ikazı ile ters ur dönüş yapmış ve tecrübeli eleman almak yoluna gitmişti. Fakat seleksiyonerler nedense bunun ur temsili müsabaka olduğunu unutmuşlar ve kadroya kendi kulüplerinin futbolcularını sokmak için uzun uzun münakaşa etmişlerdir. Bu şartlar altında genç antrenör Halil çalışamıyacağım beyan etmiştir. Durumun vahametini anlayan federasyon başkanı Hasan Polat İstanbula gelmiş, antrenörlüğü Fenerbahçe ile mukavelesi biten Jarko Mihaloviç'e vermiş ve ur dereceye kadar efkârı umumiyede belirmiş olan menfi havayı yatıştırmaya çalışmıştır. İlk defa tesbit edilmiş olan 23 futbolcudan 18 inin en Ufak ur denemeye dahi tabi tutulmadan kadro dışı bırakılması bu işi idare edenlerin muayyen ur fikre sahip olmadıklarının en beliğ ifadesidir. Maça henüz 12 gün vardır. Bu müddet içerisinde bütün noksanların tamamlanacağına ve Triyestede iyi ur netice alınacağına inanmak ur parça değil, tam manasiyle hayalperest olacaktır.

Macarlar gelecek mi?

Gecen yıl. Macarlar bize millî maç teklif etmişlerdi. O sıralarda biz nedense çekinmiş, kabul etmemiştik. Önüne gelen takımı açık farklı mağlûbiyetlere uğratan bu sunidir takımın karşısında nasıl dururduk? 1952 Helsinki Olimpiyatlarında karşılaştığımız Macarların amatör takımları bile bizi açık farkla mağlûp etmişti. 7-1 sona eren bu karşılaşmadan sonra buna nasıl cesaret edebilirdik? Ya açık farkla mağlûp olursak?

Fakat bu defa yeni futbol federasyonu yenmek kadar yenilmeyi de normal kabul ederek kuvvetli rakiplerle ancak tecrübe artımının kabil olacağını anlamış olacak ki bu fikri makul görmüş ve mukabil teklifte bulunmaya karar vermiştir. Macarlarla millî maç yapmak arzumuzu havi teklif halen Budapeşte yolundadır ve belki de yerine vasıl olmuştur. İzhar edilen arzuya göre Macarlarla İstanbul ve Budapeştede karşılıklı birer millî maç oynanması muhtemeldir. Ayrıca İstanbul, Ankara ve Budapeştede birer temsili karşılaşmanın yapılması da teklifte yer almaktadır. Bunun dışında Futbol Federasyonu İngiltereye de millî ve temsili maç teklifinde bulunmuştur. Gelecek cevaplara intizar edilmektedir.

Kulüpler

Fenerbahçenin umumi kongresi

Uzunca boylu, sarışın, dökük saçlı ur genç mikrofonu ur eli ile sinesine basıyor ve heyecan içinde diğer elindeki notlarını okuyordu. Salonda ur ölü sükûtu vardı. Bütün gözler bu şahsın üzerine toplanmıştı. Genç, ihtiyar bütün azalar kısık sesli heyecanlı hatibin ağzından dökülen kelimeleri kapmaya çalışıyordu. Bu adam, daha doğrusu, bu genç kimdi? Beş yüz üyeyi ağzının içine baktıracak kadar mühim ne söyliyebilirdi?... Gencin adı Muhittin Bulgurlu idi ve Fenerbahçe Kulübünün murakıplığına geçen sene seçilmişti. Mazisi, daha doğrusu kendisi hakkında bilinen, şey bu kadarcıktı. Vaka 5 Haziran Pazar günü Fenerbahcenin Umumi! Kongresinin yapıldığı Süreyya Paşa salonunda cereyan ediyordu. Genç hatip bu memlekette bugüne kadar herkesin kafasında belirmiş olan ur suali cevaplandırıyordu: "Hususi organizasyonlarda yapılan olsuzluklar".

Rey tasnifi

Ayıkla pirincin taşını

İkisi Fenerbahçeli diğer ikisi de iki büyük kulübün idareciliğini yapan dört şahsı ağır ithamlar altında bulunduruyordu. Hatip hiç ur müdahale görmeden dilediği gibi konuşuyor vebu dört şahsın memleket sporunda ur tröst kurduğun uiddia ediyordu, İsnat hakikaten müthişti! Vakıa ifşaatta bulunulan mevzuların ur kısmı spor efkârıumumiyesince biliniyordu. Fakat itham etmek!... Bu korkunçtu... Artık bomba patlamıştı. Bütün kirli çamaşırlar ve gizli kalmış hususlar ur an İçinde Fenerbahçeli üyelerin önüne seriliverdi. Yaşlıların, yani kulübün kurulusunda hizmetleri dokunanların gözlerinin yaşardığı belli oluyordu. Hava elektriklenmişti. İtham altındaki iki idareci ur köşeye çekilmiş, harıl harıl not alıyorlardı. Hatibin konuşması yarım saat sürdü. Mikrofonu terk ettiği zaman büyük ur cesaretle ortaya atılmış olan bu genç, kendini üyelerin muhabbetle uzanan elleri, kolları arasında buldu. Bulgurlu mühim ur adam olmuştu. Ona günün kahramanı demek daha doğru idi. Muhittin Bulgurlunun konuşmasından evvel kongre başkanlığı için Kulüp başkanı Osman Kavrakoğlu kısa ur konuşma yapmıştı. Başkanlığa Talka Altınbaşak getirilmiş ve bu genç avukat da 10 saat fasılasız devam eden kongreyi büyük ur vukufla sona erdirmişti.

İtiraf etmek lâzımdır ki Fenerbahçe kongresi bugüne kadar tarihinde ender rastlanacak ur olgunluk, ur vakar ve ur serbesti içerisinde cereyan etmiştir. Geçen sefer hizip karşısında ağızları kilitlenenler, bu kongrede böyle ur müşkülâtla karşılaşmadılar. Çünkü tam 500 üyenin ekseriyetini bu formaya, bu kulübe, bu camiaya senelerce hizmet etmiş mevki sahibi, ilim sahibi insanlar teşkil ediyordu. Fenerbahçe nihayet arzulanan istikamete girmişti. Artık muayyen şahısların liderlik yaptığı hizipler ur anda dağılmış, belâgatli konuşma ve mantık topluluğa hakim olmuştu, ilk sözü İstanbul Milletvekili Füruzan Teldi almıştı.. Tekil nedense kongrenin mânasını anlatmaya çalıştı. Buna hiç lüzum yoktu. Bu husus en az kendisi kadar biliniyordu. Vakıa bu konuşmanın maksadı geçen senelerde meydana gelmiş olan muhtelif hizipleşmenin buzlarını çölmek ve kendisinden sonra koltuğunda ur dosya ile gelen ve kulübün mevcut nizamnamesinin behemehal tadilini isteyen Osman Kavrakoğluna ur zemin hazırlamak içindi. Fakat bunda muvaffak oldu denemez. Füruzan Tekilden sonra sıra ile söz alan hatipler idare heyetini yaylım ateşine tuttular. Her çıkan, bilaistisna idare heyetinde vazife görenlerin şahıslarını yerden yere çarpıyordu. Bu hatipler içerisinde en orijinal konuşmayı Dr. Memduh Eren yaptı. Cemiyetleri ur insan vücuduna benzetti. Karaciğerin ve santral sistemini teşkil eden beynin fonksiyonu üzerinde durdu. Bilhassa muayyen istikametlere gidebilmek ve muayyen hedeflere varabilmek İçin beynin muntazam çalışması lüzumuna işaret etti ve bu çalışmayı aksatacak olan parazitlerin ortadan kalkmasının gerektiğini belirtti.

Sıra idare hey'etinin kendisini müdafaa etmesine gelmişti. Reisin müteaddit ikazlarına rağmen idare heyeti adına konuşacak ur tek şahıs çıkmadı. Bunun üzerine Rize Milletvekili Osman Kavrakoğlu söz alarak mikrofon başına geçti ve tam bir saat kırk beş dakika konuştu. Kavrakoğlu: "Ben idare heyetini kulübün başkanı olarak müdafaa etmiyeceğim" dedi. Zaten edemezdi de. Çünkü, AKİS bundan evvelki sayılarında

Muhiddin Bulgurlu

Hadise yaratan adam

bu mevzua temas etmiş, Kavrakoğlu ile idare heyeti arasında derin ur uçurumun bulunduğunu bildirmişti' Kongrede bu husus tam mânasiyle tavazzuh etti. Osman Kavrakbğlunun uzun konuşması kongre üyeleri üzerinde müsbet tesirler bıraktı. Doğrusu istenilirse Kavrakoğlu umumi heyetin havasına ayak uydurmasını çok iyi beceriyordu. Zaman zaman sertleşiyor, mevcut hataları bütün üyelerin üzerine yıkıyor; zaman zaman yumuşuyor, insan oğlunun hatadan salim bulunamıyacağını anlatıyor ve kendisinin 20 nci asırda cemiyetleri nizama sokmak için dünyaya gelmiş ur "âhirzaman peygamberi" olmadığını da samimiyetle itiraf ediyordu. Evet Kavrakoğlu usun konuşması ile mevcut havayı lehine çevirmesini bildi. Doğrusunu söylemek icap ederse bunda onun sür'ati intikali ve belâgatli konuşması mühim rol oynamıştır.

Hayrullah Güvenir o kadar seri konuştu ki, konuşmasından ur şey anlamak ve not tutmak imkânı hasıl olmadı. Hani bu konuşmayı diktafon dahi tesbit edemezdi desek mübalâğa etmiş olmayız. Saat 19,30 sularında idi. Kongre başlayalı tam 10 saat olmuştu. Bundan sonra üyeler uzun konuşmaların muhasebesini vicdanlarında yaparak reylerini kullandılar. Yapılan tasnif neticesinde idare heyetine şu şahıslar seçilmiştir:

Raif D i n ç t ü r k (247), Muhtar Sencer (233), Zeki Rıza Sporel (203), Osman Kavrakoğlu (199), Ertuğrul Akça (176), Talât Ataman (151), Rüştü Dağlaroğlu (133), Müslim Bağcılar (125), Muhittin Bulgurlu (124). — N. S.

Basketbol

Avrupa şampiyonası

Kısa boylu, zayıf, kıvırcık saçlı ur adam ur masa etrafında topluca bulunan gazetecilere "iyi ur kur'a neticesinde finale kalabiliriz, şansımız yaver olursa altıncılık almamız mümkündür" dedi. Bu sözü geçen hafta Pazar günü Kadıköyünde Yeni Moda Otelinde ur basın toplantısı yapan Sportif Oyunlar Federasyonu Başkanı Faik Gökay söylüyordu. Bilindiği gibi ur müddetten beri Modada kampta bulunan basketbolcular Peştede S Haziran tarihinde başlıyacak olan Avrupa Basketbol şampiyonasına katılmak için hazırlanmakta idi. Bundan evvel milli takım antrenörü Samim Göreç gazetelere verdiği ur beyanatta bizim için altıncılığın çok iyi bir derece olduğunu, fakat on birinci de olmamızın ihtimal dahilinde bulunduğunu söylemişti. Demek oluyor ki resmî ağızlar dahi şampiyonadaki durumumuzdan pek fazla ümitvar değiller. Şampiyonanın ekserisi talebe bulunan basketbolcuların imtihan ayma tesadüf etmesi ilk nazarda şanssızlık olarak ileri sürülebilir. Evet, bu sebeple milli takımımız pek çok sayıda hakiki kıymetleri sinesine almadan hareket etmek mecburiyetinde kalmıştır. Beyanattan ur gün sonra, yani 6 Haziran Pazartesi günü sabahı milli takım saat 8.30 da Belgrada müteveccihen İstanbuldan ayrılmıştır. Kafileye islâm orduları basketbol turnuvasına katılmış olan millî basketçiler de iltihak etmişlerdir. Yolculuk arefesinde basketbol millî takımı Modada açık hava sahasında Kadıköyspor Ve Galatasarayla yaptığı iki karşılaşmanın ilkini 50-34 ikincisini de 97-42 kazanmıştır. Bu deneme karşılaşmasında bütün basketçilere yer verilmiştir. Avrupa şampiyonasından alınacak neticeler elbette ki basketbolümüzün kuvvetini bildiren ur mehenk taşı olacaktır. Daha sonra Barselonda yapılacak Akdeniz olimpiyatlarına katılacağız.